

REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
OPĆINA BOL

PLAN RAZVOJA OPĆINE BOL ZA RAZDOBLJE 2021.-2027. GODINE

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
1.1. Politika regionalnog razvoja, EU fondovi i priprema Općine za programsko razdoblje Europske unije.....	6
1.1.1. Nacionalna razvojna strategija RH do 2030 godine.....	6
1.1.2. EUROPA 2020 i programsko razdoblje 2014.-2020.	7
1.1.3. Programsko razdoblje 2021.-2027.	8
2. ANALIZA STANJA	10
2.1. Geoprometni položaj i prirodna osnova.....	10
2.1.1. Položaj i osnovne prostorne karakteristike Općine	10
2.1.2. Prirodna osnova.....	12
2.2. Stanovništvo	14
2.2.1. Prirodni prirast stanovništva Općine Bol.....	17
2.2.2. Migracijska obilježja stanovništva	18
2.2.4. Dobna i spolna struktura stanovništva.....	19
2.3. Infrastruktura	20
2.3.1. Prometna infrastruktura	20
2.3.2. Pošta i telekomunikacije.....	24
2.3.3. Energetski sustav.....	25
2.3.4. Vodoopskrba i odvodnja.....	26
2.3.5. Gospodarenje otpadom	28
2.4. Prirodna i kulturno-povijesna baština	32
2.4.1. Prirodne vrijednosti	32
2.4.2. Kulturna dobra i znamenitosti.....	35
2.5. Gospodarstvo.....	38
2.5.1. Gospodarske značajke područja Općine Bol.....	38
2.5.2. Turizam.....	46
2.5.3. Poljoprivreda.....	51
2.6. Društvene djelatnosti.....	53
2.6.1. Općinske ustanove	53
2.6.2. Ostale ustanove i poduzeća od važnosti za općinu Bol.....	53
2.6.3. Odgoj i obrazovanje	54
2.6.4. Zdravstvo i socijalna skrb.....	55
2.6.5. Kultura i sport.....	57

2.6.4. Civilno društvo	59
3. SWOT ANALIZA	61
4.1. SWOT- Položaj, resursi i infrastruktura	61
4.2. SWOT- Gospodarstvo	63
4.3. SWOT- Društvene djelatnosti.....	65
4. RAZVOJNE POTREBE I RAZVOJNI POTENCIJALI	76
5. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA.....	78
5.1. Vizija	78
5.2. Strateški ciljevi	79
6. PRIORITETI JAVNE POLITIKE	80
6.1. Posebni ciljevi i mjere.....	80
6.1.1. Definirani posebni ciljevi.....	80
6.1.2. Definirane mjere	81
Mjere Strateškog cilja 1	83
Mjere Strateškog cilja 2	92
Mjere Strateškog cilja 3	99
7. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKATA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA	112
8. INDIKATIVNI FINACIJSKI PLAN.....	114
9. USKLADENOST PLANA RAZVOJA S DOKUMENTIMA VIŠE RAZINE.....	116
10. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE	122
POPIS TABLICA.....	130
POPIS SLIKA	131
POPIS GRAFIKONA.....	131

1. UVOD

Plan razvoja je temeljni strateški dokument razvoja lokalne zajednice, formiran u svrhu planiranja, provedbe, kontrole i ocjenjivanja ukupnog razvitka jedinice lokalne samouprave.

Plan razvoja je srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne samouprave kojim se definiraju posebni ciljevi za provedbu strateških i posebnih ciljeva iz akata strateškog planiranja viših razina.

Polazeći od razvojnih potreba, ali i potencijala jedinice lokalne samouprave, Planom razvoja se utvrđuju vizija, strateški ciljevi, posebni ciljevi i mjere, što predstavlja okvir i neophodnu osnovu za pripremu, financiranje i provedbu razvojnih projekata, koji su ključni pokretač promjena u gospodarstvu i društvu u cjelini

Plan razvoja služi kao vodič i okvir lokalnoj samoupravi u procesu razvoja i definiranju potreba za novo programsko razdoblje Europske unije za razdoblje 2021.-2027.

Izrada Plana razvoja omogućava Općini Bol:

- „strateško razmišljanje“ - postupno ispunjavanje dugoročnih ciljeva i razvojne vizije,
- koordinaciju interesa i aktivnosti različitih razvojnih dionika Općine te učinkovito korištenje njihovih mogućnosti i resursa, kako bi se postigli zajednički razvojni ciljevi,
- potporu javnih interesa, te izravno uključivanje javnosti u razvoj Općine

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja je načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Plan razvoja Općine Bol izrađen je korištenjem participativnog pristupa koji podrazumijeva da se u proces uključe sve zainteresirane strane. Uključenjem šire zajednice (javnog, privatnog i civilnog sektora) osigurava se povećanje kvalitete donesenih odluka, a odgovornost za implementaciju se povećava.

Drugačije rečeno, ovaj pristup omogućava:

- širu bazu znanja koja omogućava donošenje kvalitetnijih odluka
- podršku za donesene odluke
- kolektivno vlasništvo nad problemima i rezultatima
- formiranje budućih partnerstava u implementaciji projekata.

Partnerstvo se u svom radu rukovodi sljedećim načelima:

- konsenzus – poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus;
- jednakost – niti jednom članu nije omogućen dominantan utjecaj u radu partnerstva;
- transparentnost – svi dionici potpuno su informirani i upoznati s aktivnostima koje partnerstvo poduzima u svom radu.

Pri izradi ovog Plana razvoja korišteni su slijedeći planski/programski dokumenti:

- Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine
- Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2020.
- Strategija turističkog razvoja Općine Bol za razdoblje 2016. – 2021. godine
- Plan gospodarenja otpadom Općine Bol za razdoblje 2017. - 2022. godine
- Prostorni plan uređenja Općine Bol "Službeni glasnik Općine Bol", broj 8/07, 7/13, 6/15, 11/18
- Strategija razvoja Općine Bol od 2014. do 2020. godine
- Izvješće o stanju u prostoru Općine Bol za razdoblje 2014.-2018. godine

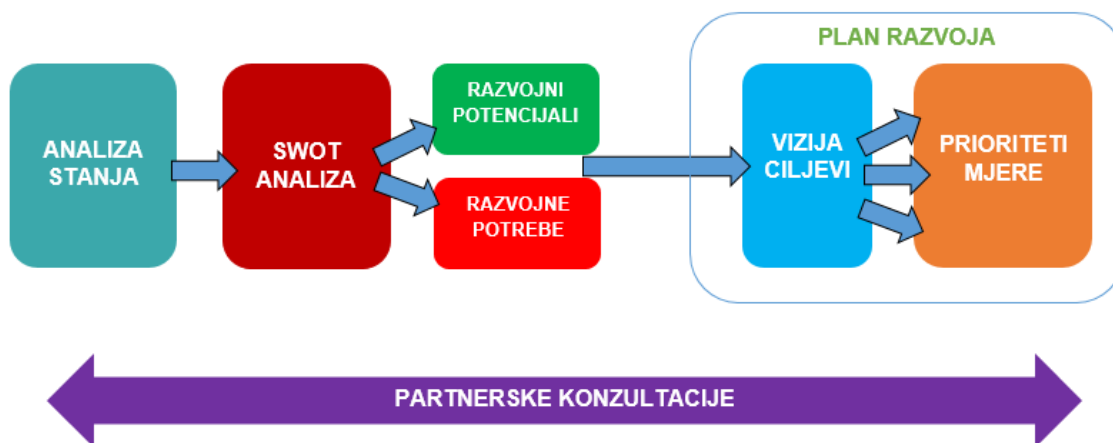
Osim navedenih planskih/programskih dokumenata s kojima je ovaj Plan razvoja povezan, neophodno je da isti svoje postavke ima uporište u **Strategiji Europa 2020**. Strategija Europa 2020 iznosi viziju europske socijalne tržišne ekonomije tijekom idućeg desetljeća te počiva na tri međusobno povezana područja prioriteta koja se međusobno podupiru:

- ✓ pametan rast (čime se potiču znanje, inovacije, obrazovanje i digitalno društvo)
- ✓ održiv rast (čime će naša proizvodnja postati učinkovitija u iskorištavanju resursa, uz istovremeno povećanje konkurentnosti)
- ✓ uključiv rast (povećanjem sudjelovanja na tržištu rada, stjecanjem vještina te borbom protiv siromaštva).

Osnovna pretpostavka izrade ovog Plana razvoja je uključivanje navedenih programskih/planskih dokumenata u strateško planiranje, a u svrhu napretka i razvoja Općine Bol.

Izrada Plana razvoja predstavlja jedinstveni proces organiziran kao niz – ili lanac – logičkih koraka, pri čemu svaki korak uvodi ili određuje elemente ključne za poduzimanje sljedećeg koraka.

Slika 1. Faze u izradi Plana razvoja

Izvor: obrada autora

Plan razvoja ima pet osnovnih koraka koji su okrenuti prema trenutnoj situaciji, te koraci i postupci okrenuti prema budućem razdoblju.

1. korak - analiza postojeće situacije
2. korak - SWOT analiza
3. korak - definiranje razvojnih potencijala i potreba
4. korak - utvrđivanje vizije i ključnih razvojnih ciljeva
5. korak - oblikovanje potrebnih mjera i prioritetnih područja djelovanja za realizaciju razvojnih ciljeva.

Bazu za izradu svakog strateškog dokumenta čini analiza stanja i tematskog opsega stoga se očekuje da de analiza stanja biti multisektorska, tj. da de ispitati gospodarsku i društvenu situaciju, demografsko stanje te stanje u okolišu/prostoru na ciljanom području.

Analiza stanja uključuje analitičke prikaze makroekonomskih i razvojnih stanja i trendova, razvojne potrebe Općine Bol u području prirodnih i demografskih resursa, komunalne infrastrukture, zaštite okoliša, gospodarstva, poslovne i tehnološke infrastrukture, tržišta rada, društvenih djelatnosti i upravljanja razvojem.

Nakon provedbe temeljite strukturne analize, dobiva se jasna slika postojeće situacije, te se izrađuje SWOT analiza. SWOT analiza daje detaljan uvid u postojeću situaciju i omogućava ispravnu kategorizaciju strukturnih čimbenika i vanjskih utjecaja na snage,

slabosti, prilike i prijetnje. Temeljeno na ovim rezultatima, prepoznaju se i ključni problemi u različitim sektorima.

Podaci dobiveni kroz analizu stanja i dalje razrađeni u SWOT analizi, trebaju rezultirati prepoznavanjem niza razvojnih potreba i razvojnih potencijala iz kojih proizlazi potreba za rješavanjem problema ili potreba za ostvarivanje i jačanjem potencijala.

Slijedi prepoznavanje vizije, kao opisa zamišljenog sveobuhvatnog budućeg postignuća u razvoju Općine, te izrada strateških i posebnih ciljeva koji sadrže konzistentan i sažeti opis namjeravanih ishoda.

Prethodno postavljeni ciljevi raščlanjeni su dodatno u razvojne mjere kroz koje se može operativno djelovati konkretnim projektima. Razvojne mjere služe kao smjer razvoja, koje su na snazi dok se u cijelosti ne postignu postavljeni ciljevi. Općenito rečeno, mjere su aktivnosti, koraci za postizanje prioriteta, odnosno posebnih ciljeva, a njima se također omogućava iskorištavanje resursa. Mjere su, u tehničkom smislu, premostnica između strateških ciljeva i konkretnih razvojnih projekata. Mjere definiraju prioritetni projekti razvoja Općine Bol kao i drugi razvojni projekti Općine.

1.1. Politika regionalnog razvoja, EU fondovi i priprema Općine za programsko razdoblje Europske unije

EU svoje razvojne politike donosi na javnoj, transparentnoj platformi gdje se formuliraju strateški ciljevi sudjelovanjem svih zemalja članica. To ne znači da nema prepreka i sukoba različitih interesa, no takvim pristupom osigurava se da sve zemlje i interesne grupacije mogu vidjeti i sudjelovati u nastajanju strategije razvoja EU, zašto je najvažnije EU obvezuje svoje članice na odgovornu provedbu razvojnih strategija.

1.1.1. Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine

Nacionalna razvojna strategija je hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj te služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika Republike Hrvatske. Nacionalna razvojna strategija sadrži dugoročnu viziju razvoja Republike Hrvatske i prioritete za ulaganje u desetogodišnjem razdoblju.

Riječ je o dokumentu koji će činiti temelj za programiranje proračuna i sredstava iz fondova EU i drugih međunarodnih izvora (su)financiranja dostupnih Republici Hrvatskoj u razdoblju nakon 2020. godine.

Provedba Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine započet će 2021. godine. Od tada će ujedno započeti i primjena novog modela upravljanja

razvojem Republike Hrvatske, utemeljenog na zajedničkoj suradnji i sinergiji djelovanja svih društvenih skupina i svakog pojedinog građanina zemlje.¹

S tim u svezi, Plan razvoja Općine Bol biti će potrebno uskladiti s Nacionalnom razvojnom strategijom i s odredbama Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17).

1.1.2. EUROPA 2020 i programsko razdoblje 2014.-2020.

Europa 2020 je temeljni desetogodišnji strateški dokument predložen od Europske komisije 2010. godine kako bi se unaprijedila ekonomija Europske unije. Njegov cilj zahtjeva „pаметan, održiv, uključiv rast“ s većom koordinacijom nacionalne i Europske politike. Budući da u EU strategije ne predstavljaju samo formalnost, nego dokument prema kojemu se sav razvoj EU – a usmjerava (financira), za Hrvatsku kao novu članicu pa tako i Općinu Bol važno je stalno imati na umu temeljne odrednice razvoja EU.

Tablica 1. Pregled ciljeva i indikatora strategije Europa 2020

TEMELJNI INDIKATORI UČINKA		
✓ Povećati stopu zaposlenosti stanovništva od 20-64 sa sadašnjih 69% na najmanje 75%. ✓ 3% EU BDP-a treba biti investiran u R&D. ✓ Smanjiti emisije stakleničkih plinova za najmanje 20% u usporedbi s 1990. godinom. Udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji energije mora biti povećan na 20%. Energetska efikasnost se treba povećati za 20%. ✓ Udio onih koji rano napuštaju školu treba biti ispod 10%, a najmanje 40% stanovništva u dobi od 30 do 34 godine treba imati završeno tercijarno obrazovanje ili ekvivalent tome. ✓ Siromaštvo treba smanjiti smanjenjem rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti za najmanje 20 milijuna ljudi.		
PAMETNI RAST	ODRŽIVI RAST	„INTEGRIRANI“ RAST INOVACIJE
<u>INOVACIJE</u> EU prioritet „Inovativne Unije“ je unaprjeđenje uvjeta i pristupa financijskim sredstvima za istraživanje i razvoj.	<u>KLIMA, ENERGIJA I MOBILNOST</u> EU prioritet „Energetski efikasna Europa“ pomaže ekonomski rast u potrebom resursa.	<u>ZAPOSŁJAVANJE I VJEŠTINE</u> EU prioritet „Agenda za nova znanja i poslove“ za modernizaciju tržišta rada.
<u>EDUKACIJE</u> EU prioritet „Mladi u pokretu“ je unaprjeđenje efikasnosti obrazovnog sustava.	<u>KONKURENTNOST</u> EU prioritet „Industrijska politika u eri globalizacije“ za unaprjeđenje poslovnog okruženja.	<u>BORBA PROTIV SIROMAŠTVA</u> EU prioritet „Europska platforma protiv siromaštva“ za osiguranje teritorijalne i socijalne kohezije koji će osigurati da se koristi od rasta ravnomjerno rasporede.
<u>DIGITALNO DRUŠTVO</u> EU prioritet „Digitalna agenda“ za Europu je ubrzavanje upotrebe brzog interneta		

Izvor: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm#map

¹ <https://www.hrvatska2030.hr/nacionalna-razvojna-strategija>

1.1.3. Programsko razdoblje 2021.-2027.

Čelnici i čelnice EU-a postigli su dogovor o sveobuhvatnom paketu u iznosu od 1824,3 milijardi EUR u kojem se povezuju višegodišnji financijski okvir (VFO) i izvanredni rad na oporavku u okviru instrumenta Next Generation EU (NGEU). Od tog iznosa Hrvatskoj će biti na raspolaganju preko 22 milijarde eura.

Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027.

Europsko vijeće je postiglo dogovor o višegodišnjem financijskom okviru (VFO), odnosno, višegodišnjem proračunu Europske unije za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Usvojeni Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027. iznosi 1.074 milijarde eura.

Višegodišnji financijski okvir je pravno obvezujući akt kojim se utvrđuju godišnje gornje granice odobrenih proračunskih sredstava za preuzimanje obveza po kategorijama rashoda (poglavljima), odnosno godišnje gornje granice odobrenih proračunskih sredstava za plaćanja u razdoblju od sedam godina. Također, Višegodišnji financijski okvir je ujedno politički okvir EU-a jer određuje višegodišnje političke prioritete njezinog djelovanja. Svakih sedam godina EU odlučuje o svojem budućem dugoročnom proračunu, odnosno višegodišnjem financijskom okviru. Trenutačni Višegodišnji financijski okvir 2014. – 2020. primjenjuje se do 31. prosinca 2020.

Prijedlog novog višegodišnjeg financijskog okvira sadrži sedam poglavlja:

1. jedinstveno tržište, inovacije i digitalizacija;
2. kohezija, otpornost i vrijednosti;
3. prirodni resursi i okoliš;
4. migracije i upravljanje granicama;
5. sigurnost i obrana,
6. susjedstvo i svijet;
7. europska javna uprava

Kohezijska politika u razdoblju od 2021. do 2027. bit će usmjerena na pet glavnih ciljeva:

Tablica 2. Ciljevi kohezijske politike 2021. – 2027.

1. PAMETNIJA EUROPA	2. ZELENJA EUROPA BEZ UGLJIKA	3. POVEZANIJA EUROPA	4. SOCIJALNIJA EUROPA	5. EUROPA BLIŽA GRAĐANIMA
usmjerivanjem na inovacije, digitalizaciju, gospodarsku preobrazbu i potporu malim i srednjim poduzećima	provedbom Pariškog sporazuma i ulaganjem u energetske tranzicije, obnovljive izvore energije i borbu protiv klimatskih promjena	opremljenu strateškim prometnim i digitalnim mrežama	provedbom europskog stupa socijalnih prava i podupiranjem kvalitetnog zapošljavanja, obrazovanja, stjecanja vještina, socijalne uključenosti i jednakog pristupa zdravstvenoj skrbi	podupiranjem strategija vođenih na lokalnoj razini i održivog urbanog razvoja u cijelom EU-u

Izvor: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/2021_2027/

Ulaganja u regionalni razvoj snažno će se usredotočiti na prvi i drugi cilj. Od 65 % do 85 % sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda dodijelit će se tim prioritetima, ovisno o relativnom bogatstvu država članica.

U razdoblju 2021. - 2027. nastupa novo financijsko razdoblje Europske unije u kojem će Republici Hrvatskoj biti dostupna sredstva iz fondova Europske unije. Osnova za njihovo korištenje su programski dokumenti – Sporazum o partnerstvu i operativni programi.

Za novo financijsko razdoblje u okviru kohezijske politike predviđena su tri programska modela:

1. Operativni program Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027. koji obuhvaća Europski fond za regionalni razvoj i Kohezijski fond (EFRR, KF).
2. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. - 2027. koji obuhvaća Europski socijalni fond plus (ESF+).
3. Integrirani teritorijalni program koji adresira specifične probleme na lokalnoj i regionalnoj razini te obuhvaća Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond te Fond za pravednu tranziciju (EFRR, KF, FPT).

2. ANALIZA STANJA

Analizom stanja/okruženja provedene su aktivnosti za analizu postojećeg stanja u kojem se Općina Bol nalazi. Pod navedenim se podrazumijeva prikupljanje informacija o sadašnjem stanju i poziciji Općine u namjeri da te informacije posluže kao oslonac za donošenje odluka o tome koje će mjere poduzeti i u kojem smjeru Općina Bol treba djelovati.

Budući da je okruženje uglavnom turbulentno, kompleksno i sklono promjenama, analiza stanja je vrlo značajna. Analiza stanja podrazumijeva razumijevanje konteksta i okoline, predviđanje budućih trendova u okruženju, kao i procjenu kapaciteta Općine Bol za ostvarivanje postavljenih ciljeva. Također omogućava izbjegavanje kriznih situacija Općine te pripremljenost u neizvjesnim situacijama i spremniji odgovor na promjene u vanjskom okružju.

2.1. Geoprometni položaj i prirodna osnova

2.1.1. Položaj i osnovne prostorne karakteristike Općine

Općina Bol nalazi se u Splitsko dalmatinskoj županiji te pripada grupi županija Jadranskog područja RH. Upravo ovaj položaj svrstava ju u grupu jedinica lokalne samouprave čija je temeljna strateška razvojna odrednica - turizam.

Općina Bol nalazi se u južnom dijelu otoka Brača i okružena je općinama Nerežišća, Postira i Pučišća uz svoj sjeverni rub te općinom Selca na krajnjem istoku. Područje općine pokriveno je istoimenom katastarskom općinom. Zapadno od područja katastarske općine Bol nalazi se područje katastarske općine Nerežišće.

Obzirom na topografska obilježja terena (sjeverna granica općine Bol kao i katastarske općine Bol proteže se duž brdovitog predjela kojim prevladava Vidova gora), naselje Murvica zajedno s prostorom Dračeve luke (iako se nalazi unutar katastarske općine Nerežišće) prostorno pripada općini Bol.

Najviša točka općine Bol je Vidova gora (778 m nmv). U tom djelu dodiruje područje općine Postira, odnosno područje katastarske općine Postira. Dalje prema istoku, dodiruje svojom granicom rub općine Pučišća, odnosno rub katastarske općine Gornji Humac. Na istok se područje općine Bol proteže sve do područja znanog po imenu Debelo čelo gdje se dodiruje s područjem općine Selca.

Iz ovog opisa jasno je da područje općine Bol predstavlja vrlo izdužen oblik s najvećom kopnenom širinom od približno 3,00 km (mjereno po zračnoj liniji). Nasuprot širini,

njena dužina je daleko veća: udaljenost najzapadnije i najistočnije točke je skoro 15,00 km. Ukupna površina (kopnenog područja) općine Bol je 24,85 km².

Unutar otoka Brača, Općina Bol zauzima južno obalno područje i predstavlja južno razvojno središte. Općina Bol, kao i sve ostale jedinice lokalne samouprave na otoku usmjerene su prometno i gospodarski prema Splitu kao županijskom središtu. Iako, nikako se ne smiju zanemariti postojeći pomorski pravci prema drugim jadranskim otocima.

Tablica 3. Geografsko prostorna obilježja Općine Bol

Smještaj	Površina	Stanovništvo 2019. (procjena)/Gustoća naseljenosti
- Općina se nalazi u južnom dijelu otoka Brača - okružena je općinama Nerežišća, Postira i Pučišća uz svoj sjeverni rub te općinom Selca na krajnjem istoku - područje općine Bol predstavlja vrlo izdužen oblik s najvećom kopnenom širinom od približno 3 km zračne linije - udaljenost najzapadnije i najistočnije točke je skoro 15 km	24,85 km ²	1.795 st. 72,23 st/km²

Izvor: <https://Bol.hr>; <https://www.dzs.hr>

Slika 2. Položaj Splitsko-dalmatinske županije u RH i Općine Bol na Otoku Braču

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Općine Bol 2014.-2018.

Naselja

Dva su naselja u općini Bol: Bol i ruralno naselje Murvica. Naselje Bol se sastoji od dva dijela to jest od Podbarja ili starog naselja koje se nalazi udaljeno od obale na brežuljku iznad Bola i suvremeni Bol koji se sastoji od središta i novo nastalih predjela oko središta naselja Bol. Bol danas djeluje kao kompaktna urbana cjelina. Na istočnom dijelu naselja na malom grebenu nalazi se samostan dominikanaca. U središtu naselja se nalaze kulturne institucije poput župne crkve, uprave općine, galerije Dešković,

škola, biblioteke i druge institucije kulture i zdravstva. U naselju se nalaze perivoji i u pozadini hotelskog naselja igrališta za tenis, a u središnjem dijelu naselja se nalazi luka i lučice koji daju turistički pečat naselju. Murvica je staro i podosta ruinirano naselje na zapadnoj strani općine. U njenom okruženju se nalazi nekoliko graditeljskih sklopova, crkva i sklop Dračeva luka. Mjesto je definirano kao ruralna cjelina koju treba obnoviti i zaštititi. Naselje Bol i Murvica su ishodište razvoja i napretka općine Bol, koji u svojoj cjelovitosti trebaju ostati centralni stambeni i socijalni prostor općine. Bol kao naselje je sinonim razvoja turizma posebno s gledišta stanovnika naselja koji su idejno i stvarno izgradili sadašnjost općine i koji su zalag njegovog prosperiteta.

2.1.2. Prirodna osnova

More

More je na području Bola iznimno bistro. Zimske temperature mora se spuštaju do 12-12,5°C, a u ljetnim mjesecima dostižu 24-24,5°C. Zbog otvorenosti i značajnih dubina Hvarskog kanal, najviše temperature mora na području Bola, rijetko prelaze 24 °C. Salinitet je kao i na čitavoj Jadranskoj obali visok i kreće se između 37 i 38‰. Morske struje u Hvarskom kanalu u svom površinskom sloju imaju smjer jugoistok-sjeverozapad i dosta su brze (cca. 0,15 m/s).

Klima

Klima je tipična mediteranska koju karakteriziraju blage zime i vruća ljeta. Temperaturni vrhunci u Bolu su ublaženi u odnosu na sjevernu stranu otoka Brača, kako ljeti tako i zimi. Zimi temperatura rijetko pada ispod 0°C, dok ljeti ona rijetko premašuje 35°C. Bol tu blagodat svakako zahvaljuje svom položaju, čija južna orijentacija i izloženost suncu, zimi donosi višu temperaturu, a blagotvorni utjecaj mora i maestrala ublažava ekstremne vrućine ljeti.

Padaline su, kao što je to slučaj i na čitavoj našoj obali, nejednako raspoređene tokom godine, tj. najviše su u kasnu jesen i zimu sa izrazitim nedostatkom u ljetnom periodu. Ljetne suše su u kombinaciji s visokim temperaturama, redovita pojava. Broj vedrih dana je naviši u ljetnom periodu, a oblačnih u zimskom, dok su vedri dani ipak puno češći kroz godinu nego oblačni.

Uvjetovano svojim položajem, Bol ima vrlo specifičnu ružu vjetrova u kojoj prevladavaju, praktično u svim godišnjim dobima, jugoistočnjak (jugo), sjeveroistočnjak (bura) i sjeverozapadnjak (tramontana), a ljeti im se pridružuje i zapadnjak (maestral) koji redovito puše u popodnevni satima. Iako su puno češće prisutni vjetrovi koji pušu longitudinalno u smjeru pružanja Hvarskog kanala, treba istaknuti da u Bolu bura ne samo da je prilično česta u svim godišnjim dobima, nego zna biti i vrlo jaka iz razloga

što strmo i visoko zaleđe ne pruža Bolu zaštitu, već upravo predstavlja „tobogan“ niz kojega se bura obrušava i dobija na jačini.

Umjerena mediteranska klima može omogućiti Bolu sezonu tijekom cijele godine. Ali bitno je o tome osvijestiti zajednicu i osigurati da cjelogodišnji gost nema samo smještaj već i ugostiteljsku i sportsku ponudu te dobro osmišljene sadržaje.

Flora

Prirodna flora na području Općine Bol je općenito mediteranska, ali se njen sastav mijenja najviše s porastom nadmorske visine. Uz more, do 200-250 m nadmorske područje je tipične mediteranske makije, mješavine različitih grmolikih zimzelenih biljaka te u pojedinim zonama i šumaraka alepskog bora koji je uveden ljudskom akcijom, ali se danas širi na zapuštenim poljoprivrednim površinama.

Više zone iznad 200 m pa do iznad 400 m nadmorske visine zauzimaju mediteranske šume u kojima dominira česmina. Naročito je ta zona zastupljena na obroncima Vidove Gore, Koštila, Bolske krune te dalje prema istoku u gornjim zonama brda.

Najviše razine i sam vrh Vidove Gore zahvaća submediteranska šuma crnog bora te listopadne šume. Pored ovih tipičnih zona, potrebno je još spomenuti i zapuštena i degradirana poljoprivredna zemljišta. U svim spomenutim zonama i biljnim zajednicama postoji veliko bogatstvo biljnih vrsta tipičnih za naše otoke, uključujući i velik broj aromatičnih i ljekovitih biljaka. Međutim većina tih vrsta nema neku veću komercijalnu vrijednost. Također treba napomenuti da su na većini područja biljne zajednice tj. jedinke u njima prilično slabe, isključivo zbog strmine terena, plitkoće i kamenitosti tla, a potom i zbog dodatne degradacije koja je kroz povijest nastajala pretjerano ljudskom eksploatacijom, a u novije vrijeme naročito požarima.

Fauna

Fauna na području Općine Bol je relativno siromašna, prvenstveno zbog konfiguracije terena i poprilično siromašne biljne podloge ali i zbog djelovanja čovjeka. Najzastupljeniji su beskičmenjaci i to u najvećoj mjeri kukci, potom pauci, stonoge, puževi i ostale vrste beskičmenjaka.

Od vodozemaca prisutno je nekoliko vrsta žaba i krastača, od gmizavaca nekoliko vrsta guštera kao što su gušterica, tarantela i zelembać te zmija kao što su bjelouška i pepeljasti poskok.

Od sisavaca prisutni su samo mali sisavci prvenstveno iz porodice glodavaca kao zec, puh, jež, nekoliko vrsta miševa, štakora, šišmiša i rovčica. Također su na području Vidove Gore umjetno uneseni i mufloni koji se još možda mogu pronaći, pa čak i jeleni koji se nisu uopće održali. U novije vrijeme došlo je do naseljavanja divljih svinja koje su s kopna prešle na istočnu stranu otoka. Od grabljivica je prisutna samo kuna.

Ptičji svijet je pak najbrojniji po broju vrsta među kralješnjacima. Prema nekim istraživačima na području otoka Brača, što povremeno što stalno, boravi ukupno čak 134 vrste ptica, a od toga ih se na otoku Braču gnijezdi 47 vrsta. Većina tih vrsta prisutna je i na području Općine Bol. Upravo su tereni Bola zbog svoje blaže klime, osunčanosti i zaklonjenosti, pogodni za ptice koje u naše krajeve dolaze u preletu prilikom seljenja ili na zimovanje.

U faunu svakako treba ubrojiti i brojne životinjske vrste koje žive u moru tj. standardne vrste riba, rakova, školjki i mekušaca koje se javljaju uz našu obalu. Treba samo konstatirati kako je morska fauna na području Bola, što zbog same konfiguracije obale i podmorja, a i zbog pretjerane ljudske eksploatacije, prilično osiromašena.

2.2. Stanovništvo

Stanovništvo je temeljni čimbenik društvenog, gospodarskog, kulturnog života te razvitka svakog društva, a posebice lokalne zajednice. Ono predstavlja osnovnu proizvodnu snagu, nezamjenjiv element svih gospodarskih procesa, jer upravo njegova brojnost, znanje, vještine, naponi uvjetuju strukturu, organizaciju i ukupnu efikasnost tih procesa. S druge pak strane, stanovništvo daje krajnji smisao gospodarskim procesima, jer je svrha i cilj gospodarskog razvoja upravo blagostanje pripadnika lokalne zajednice u kojoj se taj razvoj ostvaruje. Upravo zato sva razmatranja o gospodarskom razvitku moraju uključivati i stanovništvo kao njegov bitan okvir. Formiranje i korištenje radnih resursa lokalne zajednice jedan je od osnovnih problema reprodukcije i razvitka, te planiranje gospodarskog razvitka mora kao svoj bitni element uključiti i analizu raspoloživih radnih resursa i način njihove uporabe.

Obzirom da svaku Općinu čine ljudi, njeni žitelji, razvoj svake mora biti fokusiran na njihov boljitak. Prioritet razvoja Općine trebao bi biti zadržati domicilno stanovništvo (mlade obitelji) u Bolu kroz povećanje osnovne kvalitete života i davanja mogućnosti osobnog razvoja.

Na području Općine Bol, a na temelju podataka Popisa stanovništva iz 2011. godine popisano je 1.630 osoba što čini udio od svega 0,36% u ukupnom broju stanovnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Usporedba Popisa stanovništva iz 2001. godine (1.661 osoba) s Popisom iz 2011. godine pokazuje da područje Općine Bol karakterizira pad broja stanovnika.

Tablica 4. Ukupan broj stanovnika u Općini Bol

Općina Bol	Stanovništvo				
	2001.	2011.	Indeks (2011./2001.)	2019. (procjena)	Indeks (2019./2011.)
Ukupno	1.661	1.630	98,13	1.795	110,12
m	804	787	97,89	885	112,45
ž	857	843	98,37	910	107,95

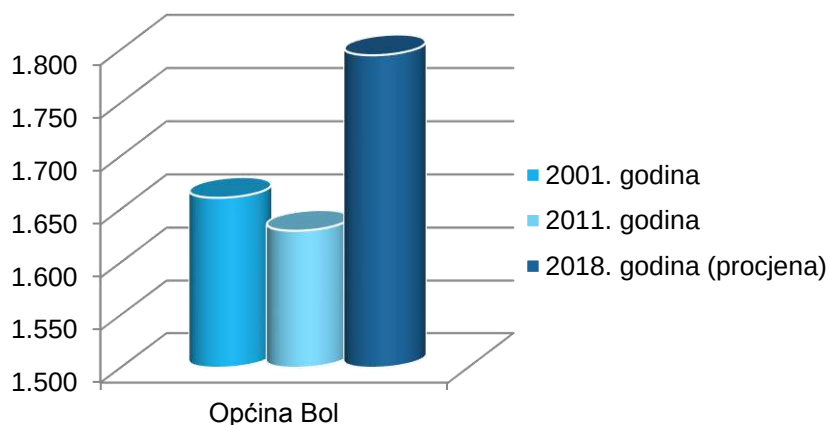
Izvor: www.dzs.hr

S obzirom na podatke prikazane u prethodnoj tablici očigledno je da je u Općini Bol u razdoblju od 10 godina između dva popisa stanovništva došlo do smanjenja broja stanovnika za 1,87%.

Po broju stanovnika Općina Bol spada u srednje veličine među općinama otoka Brača. Općina ima dva naselja: Bol sa 1.609 stanovnikom i naselje Murvica sa 21 stanovnikom. Prema popisu stanovnika u zadnjih 50 godina općina je u stalnom porastu stanovnika. To se prvenstveno odnosi na naselje Bol dok je naselje Murvica u stalnom opadanju broja stanovnika. Bez obzira na malu udaljenost Murvice od Bola ipak se stanovništvo Murvice iseljava i nastanjuje bilo u Bolu ili negdje drugdje izvan općine i otoka. Razlozi tome nisu prvenstveno ekonomski, već nalazimo da su više razlozi u uvjetima življenja i socijalnoj i ekonomskoj nesigurnosti

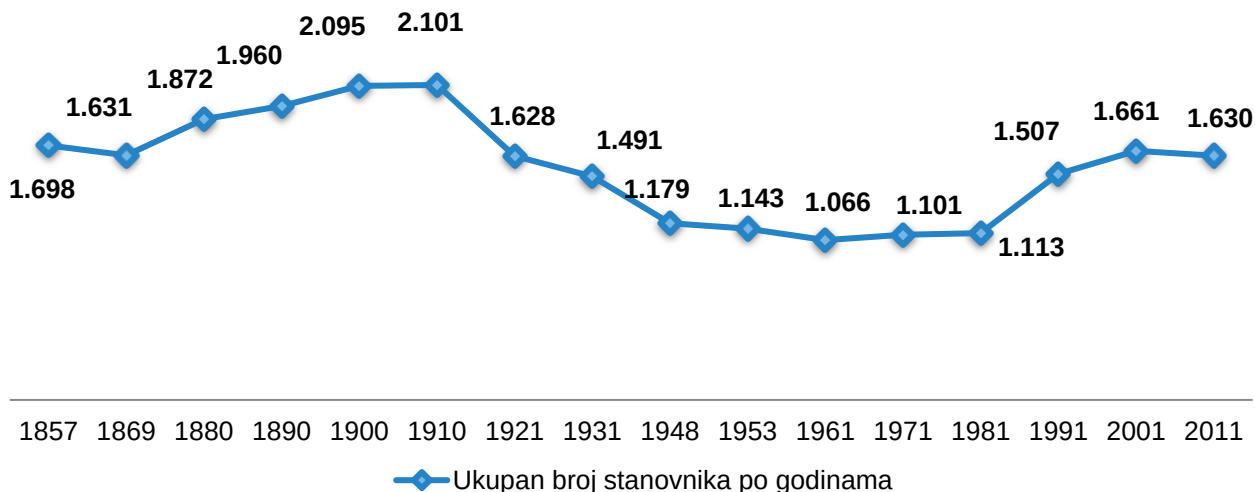
Prema procjenama stanovništva za 2019. godinu, Općina Bol ima 1.795 stanovnika što predstavlja povećanje od 10,12% u odnosu na 2011. godinu

Grafikon 1. Usporedba broja stanovnika Općine Bol 2001., 2011. i 2019. godine

Izvor: www.dzs.hr

Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Bol kroz povijest

Izvor: www.dzs.hr

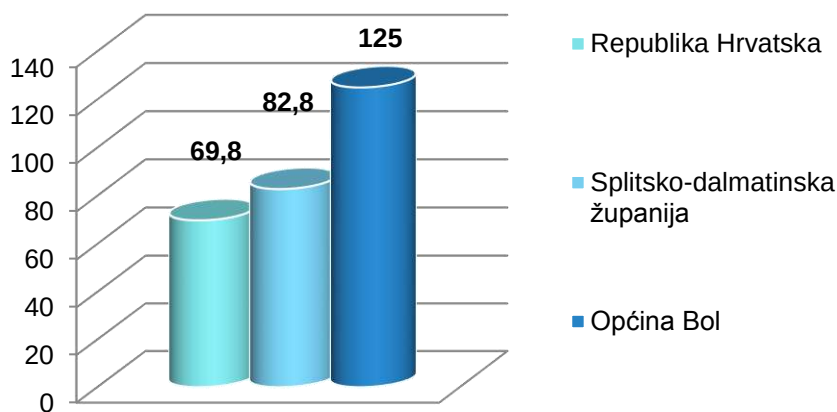
Broj stanovnika Bola je dostigao svoj vrhunac početkom XX. stoljeća, potom je postepeno opadao sve do početka osamdesetih godina kada se napokon osjetio snažan gospodarski utjecaj intenziviranja turističke djelatnosti. Upravo razvoj turističke djelatnosti utjecao je na poboljšanje perspektive zapošljavanja kao i na mogućnost dopunske zarade u domaćinstvu, ali isto tako i na poboljšanje infrastrukturnih i ostalih uvjeta življenja koje je turizam donio što je u konačnici rezultiralo porastom stanovništva. Osim što je razvoj turističke djelatnosti utjecao na ostanak domaćeg stanovništva, također je došlo i do porasta potražnje za radnom snagom što je pak uvjetovalo i velik imigracijski val koji je dodatno izmijenio populacijsku sliku mjesta. Ono što je bitno naglasiti kako se u imigracijskom kretanju ponavlja zakonitost da migriraju upravo mlade osobe koje ulaze u fertilnu dob, te snažno popravljaju reprodukcijski demografski potencijal mjesta imigracije što je zasigurno imalo efekte osim na popravljivanje demografske strukture i na daljnje prirodno povećanje stanovništva.

2.2.1. Prirodni prirast stanovništva Općine Bol

Osnovne odrednice populacijske dinamike su priraštaj (prirodno kretanje) i migracije (prostorna pokretljivosti) stanovništva, kao rezultat prirodnih i društvenih čimbenika prostora. U pogledu prirodnog prirasta stanovništva u slijedećem grafikonu i tablici vidljiv je negativan prirodni prirast kako u Republici Hrvatskoj, tako i u Splitsko-dalmatinskoj županiji, dok Općina Bol bilježi pozitivan prirodni prirast stanovništva.

Analiza prirodnog prirasta stanovništva u 2019. godini pokazuje da Splitsko-dalmatinska županija ima negativan trend što znači da je više ljudi umrlo nego što se rodilo. Prirodni prirast u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosio je -856. Prirodni prirast Općine Bol je bio pozitivan i iznosio +4, pa je tako i indeks živorođenih u odnosu na umrle bio veći od 100 i iznosio 125,0.

Grafikon 3. Prikaz vitalnih indeksa (živorođeni/100 umrlih) po pojedinim područjima

Izvor: www.dzs.hr

Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u 2019. godini

PODRUČJE	ROĐENI		UMRLI	UMRLA DOJENČAD		PRIRODNI PRIRAST	BRAKOVI		VITALNI INDEKS (ŽIVOROĐENI NA100 UMRLIH)
	Živorodeni	Mrtvorodeni		Ukupno	Do 6 dana starosti		Sklopljeni	Razvedeni	
Republika Hrvatska	36.135	161	51.794	143	81	-15.659	19.761	5.936	69,8
SDŽ	4.112	22	4.968	21	14	-856	2.207	520	82,8
Općina Bol	20	-	16	-	-	+4	9	1	125,0

Izvor: www.dzs.hr

2.2.2. Migracijska obilježja stanovništva

Tablica 6. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu

Područje	DOSELJENO I ODESLJENO STANOVNIŠTVO U 2019. GODINI							
	Dospeljeni				Odseljeni			
	ukupno	iz drugoga grada/općine iste županije	iz druge županije	iz inozemstva	ukupno	u drugi grad/općinu iste županije	u drugu županiju	u inozemstvo
SDŽ	11.263	4.252	1.614	4.414	9.977	4.252	2.028	2.714
Općina Bol	77	29	13	35	57	18	18	21

Izvor: www.dzs.hr

U 2019. godini na područje Općine Bol doselilo se 77 osoba, a odselilo se 57 osoba. Saldo migracije stanovništva Općine Bol bio je pozitivan i iznosio je +20.

2.2.4. Dobna i spolna struktura stanovništva

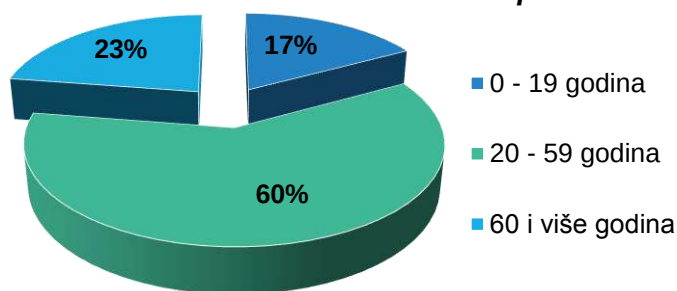
Tablica 7. Ukupan broj stanovnika prema dobi i spolu u Općini Bol

Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Radno sposobno st. (15-64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost
Ukupno	1.630	105	193	250	279	1.180	368	257	127	42,7
M	787	44	74	105	116	600	165	113	48	42,6
Ž	843	61	119	145	163	580	203	144	79	42,8

Izvor: www.dzs.hr, Popis stanovništva 2011.godine

Prosječna starost stanovnika Općine Bol, na temelju podataka iz 2011. godine je 42,7 godina, Splitsko-dalmatinske županije 40,8 godina, dok je u Republici Hrvatskoj prosječna starost 41,7 godina. Prosječna starost stanovnika Općine je iznad prosjeka uspoređujući ga s prosjekom županije i prosjekom RH.

Grafikon 4. Dobna struktura stanovništva Općine Bol

Izvor: www.dzs.hr, Popis stanovništva 2011.godine

Najviše stanovnika Općine Bol pripada kontingentu stanovnika od 20 – 59 godina (60%), a najmanji broj stanovnika kontingentu od 0 – 19 godina (17%), prema čemu se može zaključiti kako Općina Bol ima značajan udio starije populacije u dobnoj strukturi.

Analiza stanovništva prema glavnim dobnim skupinama pokazuje neke opće karakteristike u regiji i na otoku to jest da su podaci gotovo slični. Kako u regiji tako i na otoku Braču starosna struktura stanovništva je prilično nepovoljna uslijed iseljavanja stanovnika radne i fertilne dobi. Osim toga postoji tendencija useljavanja umirovljenika na otok čime se značajno iskrivljuje slika o biološkoj strukturi stanovnika na otoku. Prema indeksu starenja stanovništva na otoku koji iznosi 182,58, prethodna se analiza potvrđuje po kojoj sve više raste udio starog staništva. Međutim u Općini Bol je ta struktura nešto povoljnija. Indeks starenja u Općini Bol je nešto manji nego na otoku i iznosi 131,9, a za žensko stanovništvo, koje je i brojnije, je čak malo i povoljniji. Međutim, još uvijek je taj odnos stanovništva starog 60 i više godina te onog mlađeg od 20 godina nepovoljan i nedostatan za daljni razvoj Općine Bol.

2.3. Infrastruktura

2.3.1. Prometna infrastruktura

S obzirom da je Bol smješten na otoku to je prometno povezivanje Bola sa kopnom odnosno s nacionalnom mrežom putova izuzetno važno kako za turizam tako i za gospodarstvo u cjelini.

Cestovni promet

Položaj općine Bol u prometnom sustavu Splitsko-dalmatinske županije determiniran je svojim položajem u južnom središnjem dijelu otoka Brača. Primarni pravac cestovne povezanosti Bola s ostalim dijelovima Brača (pa onda i županijskim središtem) je preko državne prometnice DC 115 G. Humac (D113) – Bol.

Županijskom cestom ŽC 6191 Nerežišća (D113) – Uvala Farska – Murvica – Bol (D115) naselje Bol povezano je sa Zlatim ratom, a dalje i s naseljem Murvica.

Slika 3. Javne ceste na području Općine Bol

Izvor: Županijska uprava za ceste Splitsko-dalmatinske županije, obrada autora

Nerazvrstane ceste su ceste koje se koriste za promet vozilima i koje svatko može slobodno koristiti na način i pod uvjetima određenim Zakonom o cestama i drugim propisima, a koje nisu razvrstane kao javne ceste u smislu zakona.

Odlukom o nerazvrstanim cestama na području općine Bol uređuje se upravljanje, građenje i održavanje nerazvrstanih cesta; vrsta, opseg i rokovi izvođenja radova redovitog i izvanrednog održavanja nerazvrstanih cesta te kontrola i nadzor nad

izvođenjem tih radova; financiranje nerazvrstanih cesta; njihova zaštita te nadzor i kaznene odredbe.

Trgovačkom društvu Grabov rat d.o.o. za komunalne poslove povjereno je održavanje nerazvrstanih cesta.

Pomorski promet

Prema veličini i značaju za Republiku Hrvatsku luke otvorene za javni promet na području Splitsko-dalmatinske županije razvrstavaju se u:

- Luke osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku
- Luke županijskog značaja
- Luke lokalnog značaja

Lučka uprava SDŽ osnovana je 01.03.1999. godine radi upravljanja, izgradnje i korištenja luka otvorenih za javni promet županijskog i lokalnog značaja.

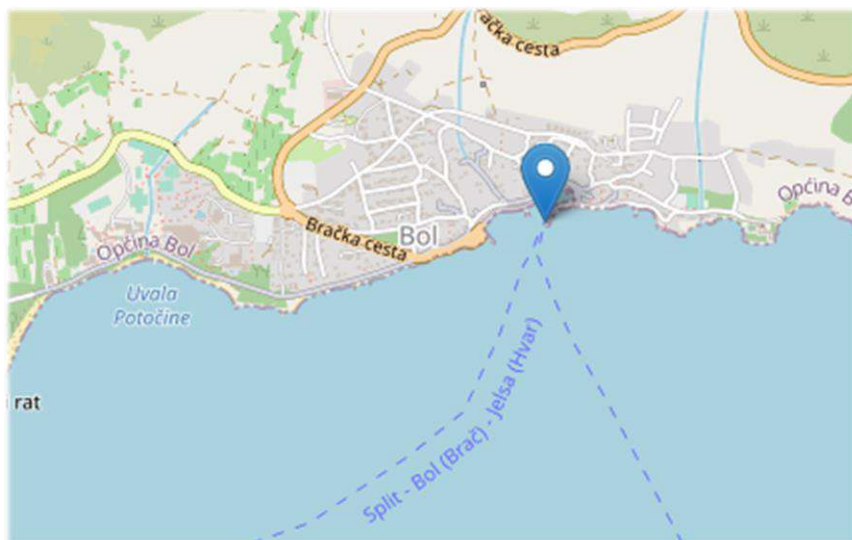
Na području Općine Bol pomorski promet odvija se preko morske luke otvorene za javni promet županijskog značaja – luke Bol.

Luka Bol smještena je u području Hvarskog kanala na sredini južne obale otoka Brača. Južna obala otoka Brača pretežno je visoka i strma, a osobito je strme stijene izdižu se u blizini luke Bol gdje se nalazi i najviši vrh otoka Vidova gora (780 m). Sve ovo olakšava radarsku orijentaciju pri prilasku luci.

Mjesto i luka Bol nalazi se na južnoj strani otoka Brača, na njegovom centralnom dijelu. Akvatorij luke Bol zaštićen je glavnim lukobranom duljine 140 m koji se u korijenu proteže u smjeru istok-zapad, a zatim se lomi i nastavlja u smjeru sjeveroistokjugozapad. Sa zapadne strane akvatorij je omeđen gatom benzinske stanice koji je orijentiran u smjeru sjeverozapad-jugoistok, a približna duljina gata iznosi 30 m. Unutar akvatorija luke Bol u smjeru sjever-jug nalazi se centralni gat približne duljine 35 m koji dijeli luku na istočni i zapadni dio.

Ova luka namijenjena je za privez plovila domaćeg stanovništva, dolazak gostiju, izletničkih brodova, barkariola koji voze na Zlatni rat, putničkih plovila linijske plovidbe te u manjem dijelu nautičara. Radi odvijanja pomorskog prometa između Bola i Zlatnog rata (oko kojeg se ne smiju sidriti izletnički ni drugi brodovi), u ovoj luci od velike važnosti biti će prostor upravo za barkariole koji prevoze kupache na Zlatni rat. Zabranom sidrenja oko Zlatnog rata trebat će u spomenutoj luci naći smještaj i za izletničke brodove koji dovoze kupache u Bol iz drugih dijelova otoka Brača, kao i okolnih otoka, a kojima je cilj kupanje na Zlatnom ratu.

Slika 4. Luka Bol

Izvor: www.putovnica.net/prijevoz/luka-bol-otok-brac

Danas postoji jedna redovna brodska linija Jelsa – Bol - Split, a u skoroj budućnosti treba razmišljati o pojačanju te linije tako da se polasci odvijaju istovremeno u Splitu i Jelsi. U dijelu Bola, istočno od lukobrana do nekadašnje tvornice ribe, planira se uređenje morske luke za posebne namjene - športsko-rekreacijske. Tu se već nalazi dizalica za dizanje i spuštanje plovila u more, kao začetak te lučice. U uvali Dračeva luka planirano je privezište. Unutarnji plovni put povezuje planiranu luku s morskim lukama izvan područja općine.

Jedan od najvažnijih projekata na području Općine Bol svakako je dogradnja morske luke Bol. U sklopu projekta dogradnje luke Bol izrađena je maritimna studija za Luku Bol (Mjere maritimne sigurnosti u luci Bol). Maritimnu studiju je izradio Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci, a cilj maritimne studije je utvrditi opće pretpostavke maritimne sigurnosti u području luke, analizirati elemente maritimne sigurnosti u luci te razmotriti utjecaj novopredviđenih objekata pomorske infrastrukture na sigurnost plovidbe.

Dogradnju luke predviđeno je izvesti u 3 faze, koje će slijediti nastavno jedna za drugom: 1. faza – obuhvaća izgradnju novog istočnog nautičkog dijela luke - područje od dijela istočno od postojeće luke Bol (predio Račić) do rta kod "Stare fabrike". 2. faza – obuhvaća sanaciju i dogradnju postojećeg središnjeg dijela luke Bol - od zapadnog dijela luke (benzinska postaja) do dijela istočno od luke (predio Račić). 3. faza – obuhvaća uređenje nove obalne linije, izgradnju dva platoa za sezonski prihvati vozila te gat, uz uređenje kopnenog dijela zahvata - područje zapadno od postojeće luke Bol na potezu od područja Bilina kuća do benzinske postaje.

Radovima 1. faze za pomorske građevine obuhvaćeni su izvedba glavnog i sekundarnog lukobrana s platoon i ljetnim povremenim vezom, izvedba gatova od pontonskih modularnih jedinica, uklanjanje dijela postojećeg betonskog gata s istezalištem i rekonstrukcija obale na mjestu njegovog uklanjanja u pravcu nove obalne linije, te izvedba radova na produbljenju akvatorija radi osiguranja minimalnog gaza za brodove. Količina podmorskog (lučkog) iskopa od oko 3300 m³ biti će iskorištena za potrebe izrade nasipa pomorskih građevina. Također je predviđena izvedba cjelokupne vanjske vodovodno-hidrantske mreže, oborinske odvodnje, vanjske rasvjete, elektro i TK instalacija.

Radovima 2. faze obuhvaćeni su sanacija i dogradnja glavnog lukobrana luke Bol, uređenje i dogradnja gata benzinske postaje (sekundarni lukobran) i uređenje obalne linije od gata benzinske postaje do postojećeg centralnog gata s rekonstrukcijom postojećeg vertikalnog gravitacijskog obalnog zida od plaže do centralnog gata te uređenje obalne linije od korijena glavnog lukobrana do nove šetnice. Također je predviđena izvedba cjelokupne vanjske vodovodno-hidrantske mreže, oborinske odvodnje, vanjske rasvjete, elektro i TK instalacija i izmještanje instalacija goriva i istakališnih uređaja za gorivo za opskrbu plovila na gatu benzinske postaje. Količina podmorskog (lučkog) iskopa od oko 3.200 m³ biti će iskorištena za potrebe izrade nasipa pomorskih građevina.

Radovi u 3. fazi odnose se na uređenje kopnenog i obalnog područja na zapadnom dijelu luke Bol i obuhvaćaju prostor od postojećeg lukobrana s benzinskom pumpom na istočnom rubu do početka šetnice prema Zlatnom ratu na zapadnom dijelu obuhvata k.o. Bol.²

Za dogradnju Luke Bol ishođena je lokacijska dozvola. Građevinska dozvola i investicija je obveza Županijske lučke uprave SDŽ.

Dogradnjom luke Općina Bol bi dobila dodatni alat u promociji Bola kao i destinacije za nautički turizam. Uređenjem luke smanjio bi se pritisak na sadašnju lučicu, a dobila bi se mogućnost kvalitetnog prihvata raznih plovila što je posebno važno za daljnji razvoj nautičkog turizma.

Zračni promet

Općina Bol nema na svom području niti aerodrom niti sletjelište, a što je zbog reljefa i oblička terena potpuno nemoguće i planirati. Međutim, pružanje usluga iz zračnog prometa za potrebe općine Bol odvija se preko zračne luke Brač, koja se nalazi na području općine Pučišća.

² Dogradnja luke Bol, Studija o utjecaju na okoliš, 2017. godina

Tablica 8. Statistika prometa u zračnoj luci Brač

Godina	Broj operacija zrakoplova	Broj putnika
2016.	2.010	13.119
2017.	2.394	21.900
2018.	2.378	30.170
2019.	2.288	25.190
2020.	1.304	4.271

Izvor: www.airport-brac.hr

Slika 5. Zračna luka Brač

Izvor: www.airport-brac.hr

2.3.2. Pošta i telekomunikacije

U Općini Bol radi poštanski ured u mjestu Bol (21 420) koji se nalazi na sljedećoj adresi: Uz pjacu 5, Bol. Prikaz korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa, koji objavljuje HAKOM (Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti) pokazuje da se od ukupnog broja kućanstava njih 28,35% koristi brzinom od 4-10 Mbit/s; 13,41% brzinom 10-20 Mbit/s; 48,56% brzinom od 20-30 Mbit/s; 11,21% koristi brzinu od 30-50 Mbit/s, te 8,83% koristi brzinu od 50-100 Mbit/s. Navedeno je prikazano slikom u nastavku.

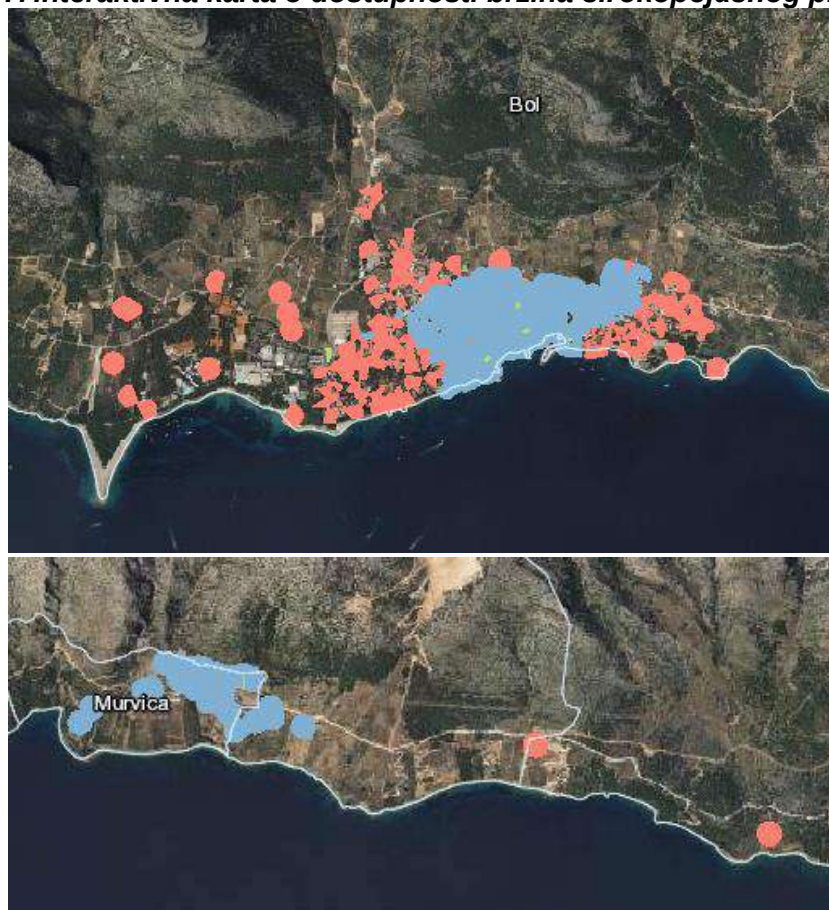
Slika 6. Statistički pregled korištenja brzine nepokretnog širokopojasnog pristupa kućanstava

Izvor: HAKOM, Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa (interaktivni preglednik)

Slikom u nastavku prikazani su podaci o dostupnosti brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa. Crvenom bojom označena su područja s brzinom pristupa od 2 do 30Mbit/s, plavom bojom označena su područja s brzinom pristupa od 30 do 100 Mbit/s, dok su zelenom bojom označena područja sa brzinom pristupa 100 Mbit/s i veće.

Slika 7. Interaktivna karta o dostupnosti brzina širokopojasnog pristupa

Izvor: HAKOM, Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa (interaktivni preglednik)

2.3.3. Energetski sustav

Na temelju pretpostavke kretanja broja korisnika i prostornog rasporeda potrošača, Prostornim planom uređenja Općine Bol je utvrđena mreža elektroopskrbnog sustava općine Bol. Prostorna raspodjela potrošača predstavlja energetske osnovu planiranog sustava elektroopskrbe.

Sustav opskrbe električnom energijom na području općine Bol obuhvaća prijenosna i transformatorska postrojenja. Na području općine Bol nema elektroprijenosnih građevina. Uz samu granicu općine Bol, na području općine Nerežišća nalazi se DV 110 kV koji iz uvale Slatina ide podmorskim kabelom u uvalu Vela travna na otoku Hvaru.

Na području općine Bol u distribucijskom sustavu nalaze se slijedeće elektroenergetske građevine: DV 35 kV preko Vidove gore do TS "Bol" 35/10 kV i dalje DV 35 kV prema kabelskoj kućici KK u uvali Dračeva luka te u nastavku podmorskim kablom na otok Hvar. U distribucijskom sustavu na niskonaponskoj razini 10/0,4 kV postoji 14 trafostanica preko kojih se snabdijevaju potrošači. Daljnja gradnja distributivnih TS 10/0,4 kV vršit će se prema rastu električne potrošnje i rastom broja potrošača.

Prema projekcijama razvoja i izgradnje zgrada za stalno i povremeno stanovanje i boravak te razvoja gospodarstva i djelatnosti PPUO Bol pretpostavio je opće procjene potreba za električnom energijom, a prema slijedećim specifičnim opterećenjima: za stanovanje 4 kW / domaćinstvu

- za turističke kapacitete 1 kW/ležaju
- za gospodarske zone (poslovne) 0,04 kW/m² bruto površine
- za sportske zone 20 kW/ha

Snabdijevanja krajnjih korisnika električne energije iz distribucijskih TS-a vrši se mrežom niskog napona nadzemnim i podzemnim vodovima. Proširenje i rekonstrukcija 10 kV i niskonaponske mreže odvijati će se u skladu sa potrebama, odnosno razvojem gospodarstva na području općine. Na području općine Bol trebalo bi što je više moguće koristiti i dodatne izvore energije: sunčeva energija, energija mora, itd.

2.3.4. Vodoopskrba i odvodnja

Vodoopskrba

Isporučitelj vodnih usluga na području Općine Bol je trgovačko društvo Vodovod Brač d.o.o., Supetar, Mladena Vodanovića 23.

Vodoopskrbni sustav Općine Bol dio je vodoopskrbnog sustava otoka Brača koji je dio regionalnog vodovoda Omiš – Brač – Hvar – Šolta (Vis). Osnovno obilježje ovog sustava je velika promjena potrošnje. Trenutni vršni kapacitet je oko 630 l/s. Zahvat vodoopskrbnog sustava nalazi se u zasunskoj komori HE Zakućac. Od zahvata voda se dovodi čeličnim cijevima profila 800 mm do uređaja za pročišćavanje Zagrad koji se nalazi na koti 240 m.n.m. Trenutni kapacitet uređaja je 630 l/s, a planirani 1050 l/s. Od uređaja do obalnog pojasa Priko izgrađen je čelični cjevovod profila 500 mm. Iz ovog cjevovoda se odvajaju ogranci za Omiš zapad, Omiš istok i Brač. Prijelaz mora izvršen je s četiri cjevovoda (jednog presjeka 170 mm, 2 presjeka od 202 mm te jednog presjeka od 388 mm).

Trenutno je podjela kapaciteta vodoopskrbnog sustava uređaja Zagrad slijedeća:

- Omiš 250 l/s

- Brač 210 l/s
- Hvar (Vis) 143 l/s
- Šolta 27 l/s

Ukupna količina rezervirana za otoke u iznosu od 380 l/s se dovodi do Brača. U većem dijelu sustav funkcionira gravitacijskim radom čija maksimalna količina iznosi 280 – 300 l/s. U razdoblju najveće potrošnje u rad se uključuje crpna stanica Trstena koja povećava kapacitet dotoka na 380 l/s. Voda se od crpne stanice Trstena dovodi do vodospreme Brač cjevovodom promjera 488 mm. Vodosprema Brač je središnja vodoopskrbna građevina otoka Brača, nalazi se na koti 146 m.n.m., a njen volumen je 2 x 2000 m³.

Od vodospreme Brač granaju se tri magistralna ogranka:

- Istočni ogranak od vodospreme Brač do Sumartina promjera cjevovoda 250 – 200 mm, ukupne duljine 26.100 m¹.
- Zapadni ogranak od vodospreme Brač do Milne, te nastavak za otok Šoltu promjera cjevovoda 400 – 150 mm, ukupne duljine 22.975 m¹.
- Južni ogranak od vodoopskrbe Brač do Bola te nastavak za otok Hvar. Promjer cjevovoda je 400 – 450 mm. Ukupna duljina cjevovoda je 13.570 m¹. Cjevovod je dijelom položen u tunel Vidova gora čija je duljina 9543 m¹ a promjer 230 cm. Dovod vode za naselje Bol se nalazi u sklopu južnog magistralnog ogranka.

Za područje općine Bol koriste se 2 vodospreme i to Vodosprema Bol 1 koja opskrbljuje niže područje Bola. Kota dna vodospreme je 75 m.n.m., a volumen iznosi 2 x 1000 m³ te Vodosprema Bol 2 koja opskrbljuje višlje područje Bola. Kota dna vodospreme je na 125 m.n.m., a volumen iznosi 2 x 250 m³.

Planirana vodoopskrbna građevina južnog ogranka na području općine Bol je vodoopskrbni podsustav Murvica, s crpnom stanicom Tunel novi podmorski cjevovod za Hvar. Ona ima za zadatak da poveća propusnu moć cjevovoda za područje Bola, Murvice i otoka Hvara i to za ukupno 231 l/s, od toga 88 l/s za južni magistralni ogranak.

Osiguranje potrebnih količina vode temeljni je preduvjet razvoja područja, posebno razvoja turizma i poljoprivrede. Potrebna količine vode trebalo bi računati na temelju prihvaćenih standarda srednje dnevne potrošnje i projekcije broja mogućih potrošača u narednom planskom razdoblju za koje će se izraditi PPUO Bol. Za procjenu potreba za vodom treba koristiti prihvaćene uobičajene srednje dnevne potrošnje.

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Najveći dio naselja Bol, uključujući i hotelsko naselje, pokriven je postojećim kanalizacijskim sustavom koji je načelno razdjelni, ali u njega ulazi i dio oborinskih voda. Sastoji se od:

- sabirne gravitacijske mreže koja uglavnom prikuplja fekalne otpadne vode i
- obalnog kolektora Ø 200 - 300 mm koji prikupljene otpadne vode odvodi do postojećeg podmorskog ispusta dužine 1175 m.

Gradnja građevina za odvodnju fekalne kanalizacije Bola započela je 1978. god. S obzirom da obalni kolektor uglavnom prati obalnu crtu, u sklopu kanalizacijskog sustava nalaze se dvije crpne stanice, koje omogućavaju prijenos voda do ispusta koji je izgrađen na mjestu gdje se spajaju ogranci mjesnog kolektora. Na ovom mjestu je izgrađena i centralna crpna stanica koja omogućava ispuštanje podzemnih voda u more.

Kako bi se zaokružila cjelina kanalizacijskog sustava Bola, potrebno je riješiti pitanje pročišćavanja otpadnih voda, u svrhu čega je potrebna izgradnja uređaja za mehanički pred tretman otpadnih voda, koji bi se nalazio u čvrstom objektu na mjestu gdje se nalazi centralna crpna stanica podmorskog ispusta.

2.3.5. Gospodarenje otpadom

Plan gospodarenja otpadom Općine Bol za razdoblje 2017.-2022. godine je donesen 17. rujna 2018. godine i objavljen je u Službenom glasniku broj 8/18. Ciljevi plana su sprječavanje nastanka otpada, tako da se smanjuje ukupna masa otpada koja se odlaže na odlagališta, da se smanjuje emisija onečišćujućih tvari u okoliš i da se smanjuje opasnost za zdravlje ljudi i okoliš.

Na području općine Bol djelatnost javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada, biorazgradivog otpada, odvojenog prikupljanja reciklabilnog otpada te prikupljanja krupnog (glomaznog) otpada obavlja Michieli-Tomić d.o.o., Gornji Humac, Gornji Humac 37.

Općina Bol izabrala je prikupljanje otpada na kućnom pragu u čipiranim kantama zapremnine 120 litara. Domaćinstva su dužna kante držati na svome privatnom zemljištu dok se ne napune. Pune kante dužni su staviti na definiranu javnu površinu sa koje će se iste prazniti. Sav ostali otpad kućanstva su dužna odvojeno prikupljati i sortirati na zelenim otocima. Otpad se odvozi na odlagalište Košer, koje se nalazi na području općine Pučišća.

Cijena javne usluge određuje se sukladno volumenu spremnika za miješani komunalni otpad, broju pražnjenja spremnika te udjelu korisnika u korištenju spremnika.

Tablica 9. Podaci o komunalnom otpadu na području Općine Bol

JLS		Ukupno skupljeno u (t)	Miješani komunalni otpad (t)	Broj stanovnika obuhvaćen organiziranim skupljanjem komunalnog otpada	Količina otpada po stanovniku (kg/st)
Općina Bol	2018.	2.743,22	1.941,48	1.630	1.683
	2019.	2.597,30	1.823,70	1.630	1.593

Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike-Izvješće o komunalnom otpadu za 2018. godinu;
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja-Izvješće o komunalnom otpadu za 2019. godinu

Tablica 10. Količine odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada

JLS	Papir (t)	Plastika (t)	Metal (t)	Staklo (t)	Glomazni otpad (t)
Općina Bol	25,30	9,00	1,40	55,00	711,04

Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike-Izvješće o komunalnom otpadu za 2018. godinu

Na području općine Bol je u funkciji privremeno reciklažno dvorište na kojem se odlaže krupni otpad i dio građevinskog materijala. Budući da je vlasnik zemljišta općina Bol na istom mjestu de se prema UPU-u u iduće tri godine izgraditi pravo reciklažno dvorište. Mobilno reciklažno dvorište nije planirano nabaviti jer je općina Bol po površini mala općina i svima je reciklažno dvorište dovoljno blizu. Na reciklažnom dvorištu će biti posebno dvorište za građevinski otpad.

Sortirnica postoji na odlagalištu Košer u vlasništvu koncesionara Michieli Tomich d.o.o. Kompostana je planirana za cijeli otok Brač, a bioplinsko postrojenje je planirano na odlagalištu Košer.

Na području općine Bol se redovno provode dvije eko akcije i to: čišćenje podmorja oko 01. svibnja i Zelena čistka svake godine u travnju

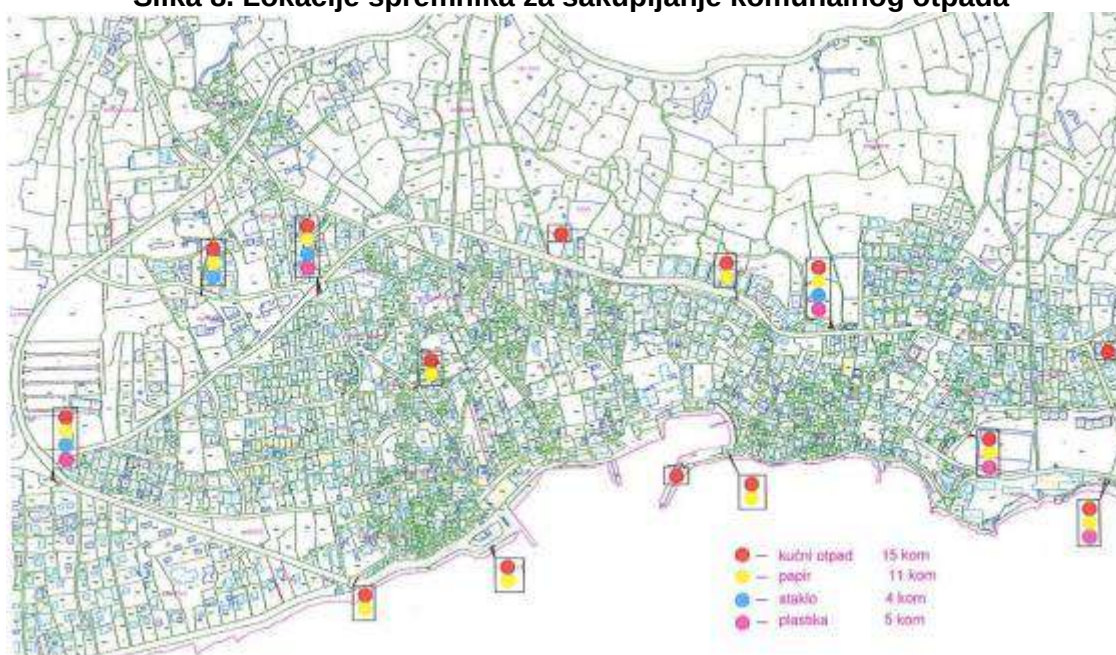
Reciklažni otoci

Posude/kontejneri za korisni otpad se postavljaju na određenim lokacijama na javnim površinama Općine Bol. Tako postavljene posude/kontejneri za sakupljanje otpadnog papira, ambalažnog stakla, plastične, metalne ambalaže na jednoj lokaciji čine "reciklažni otok".

Lokacije reciklažnih otoka trebaju udovoljavati kriterijima: da udaljenost od mjesta stanovanja do mjesta za smještaj otoka bude do oko 300 m, te da jednom reciklažnom otoku treba gravitirati najmanje oko 500 stanovnika. Kako je gustoća u većem broju naselja na analiziranom području uglavnom različita od navedene, uvažavajući slobodne površine, prometnice i zelene površine koje su na površinama Općine Bol više ili manje prisutne, primijenit će se i drugi važeći kriteriji. Iznimka za postavljanje pojedinačnih kontejnera moguća je ukoliko na određenom prostoru postoji neki veći proizvođač određene vrste otpada (ugostiteljski objekti, uredske prostorije s većim brojem zaposlenih i sl.).

Budući da je na području Općine Bol sakupljanje otpada od korisnika zbog specifičnosti područja organizirano putem optimalno raspoređenih spremnika većeg volumena, odnosno izgradnjom polupodzemnih spremnika, Planom gospodarenja otpadom Općine Bol za razdoblje 2017.-2022. Godine predviđa se dopuna sustava dodatnim spremnicima te se predviđaju aktivnosti na povećanju korištenja reciklažnih otoka i smanjenju udjela nečistoća u odvojenim frakcijama, a što će se postići edukacijom. Također, pratit će se sezonske i lokalne potrebe za pojedinim kontejnerima te će se provoditi eventualna preraspodjela vrsta spremnika. Spremnici na reciklažnim otocima prazne se po potrebi, tj. nakon što se popune

Slika 8. Lokacije spremnika za sakupljanje komunalnog otpada

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Općine Bol za razdoblje 2017.-2022. godine

Divlja odlagališta

Divlja odlagališta su lokacije na kojima se nalazi manja količina odbačenog otpada koju su tamo odbacili pojedini neodgovorni pojedinci. Na divljim odlagalištima većinom se nalazi odbačeni glomazni otpad i građevni otpad. Zakonom o održivom gospodarenju otpadom je određeno da je komunalno redarstvo dužno utvrditi vlasnika lokacije onečišćene otpadom i nakon toga izraditi zapisnik i rješenje o uklanjanju takvog otpada.

Na području općine trenutno postoji tri (3) evidentirana divlja odlagališta otpada koje je potrebno pratiti i provoditi povremena čišćenja, odnosno uklanjanja novo odbačenog otpada. Otpad odbacuju u okoliš uglavnom neodgovorni stanovnici najbližih naselja. U okoliš se uglavnom odbacuje građevni otpad, i to beton, cigla, šuta, kamen i u najvećoj mjeri zemlja i nevezani prašinski materijali, zatim glomazni, metalni i komunalni otpad. Otpad se uglavnom istresa uz putove i jame.

Tablica 11. Lokacije "divljih" odlagališta na području općine

Redni broj	Naziv divljeg odlagališta	Procijenjena količina otpada u m ³	Najzastupljenija vrste odbačenog otpada
1.	Paklina - Striževica	2.000 m ³	Građevinski otpad
2.	Vranina	2.000 m ³	Građevinski otpad
3.	Dračeva luka	2.000 m ³	Građevinski otpad

Izvor: Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom općine Bol za 2019. godinu

Lokacije onečišćene otpadom, odnosno "divlja odlagališta", ukazuju na nedovoljno razvijenu ekološku svijest ljudi, educiranost i informiranost, ali i nedostatak infrastrukturnih objekata i opreme za gospodarenje otpadom te predstavlja opasnost za okoliš, prvenstveno zbog potencijalnog izvora onečišćenja tla, površinskih i podzemnih voda.

2.4. Prirodna i kulturno-povijesna baština

Prirodno i kulturno naslijeđe u svojoj raznolikosti i posebnosti predstavlja bogatstvo čovječanstva. Upravo prirodna i kulturna baština su jedan je od ključnih elemenata za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnih identiteta te zajedno čine ukupnu prostornu baštinu. Upravo iz tog razloga ju je potrebno zaštititi od svake daljnje devastacije i degradacije temeljnih vrijednosti.

2.4.1. Prirodne vrijednosti

Značajni krajobraz je prirodni ili kultivirani predjel velike krajobrazne vrijednosti i bioraznolikosti i/ili georaznolikosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja karakterističnih za pojedino područje.

Na području općine Bol zaštićeni dijelovi prirode su:

- Zlatni rat kao značajni krajobraz (NN 70/05)
- Vidova gora (dio koji teritorijalno pripada općini Bol) kao značajni krajobraz

Zlatni rat prvo je 1965. bio proglašen rezervatom prirodnog predjela, da bi 2002. bio proglašen zaštićenim krajobrazom. Vidova gora je 1970. proglašena rezervatom prirodnog predjela, a 2001. zaštićenim krajobrazom.³

Zlatni rat

Jedinstven geomorfološki fenomen, nastao erozijom s Vidove gore i specifičnom konstelacijom morskih struja i valova. Osim samog izgleda, kuriozitet je i mobilnost, pomicanje, vrha Rata, ovisno o strujama i vjetrovima.

Turistički pritisak je ogroman, a s njim je djelomično povezana i izrazita urbanizacija zaleđa. Na Ratu postoje i antički arheološki ostatci.

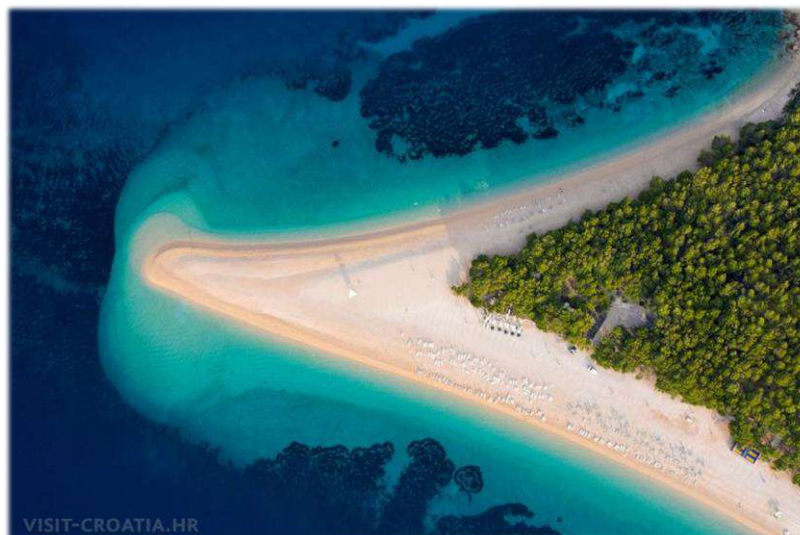
Vegetacijski pokrov je problem. Borovi stare i ugibaju, a i pod pritiskom su za pojedinačna uklanjanja zbog turističkih sadržaja. Neki imaju zanimljive oblike nastale od djelovanja vjetra, što je jedna zanimljivost, pa i estetska vrijednost. Možda bi bilo dobro donijeti stratešku odluku što raditi s vegetacijskim pokrovom u budućnosti.

Temeljni fenomen je sam Rat, odnosno žalo koje ga tvori. Prema dostupnim informacijama sam fenomen za sada nije ugrožen, iako su to samo opažanja mještana, a ne rezultat ciljanog istraživanja. Postoji potencijalna mogućnost ugroženosti od

³ Izvješće o stanju u prostoru Općine Bol 2014.-2018.

daljnje urbanizacije zaleđa, što bi moglo smanjiti dotok materijala s Vidove gore, te od eventualnih većih građevinskih zahvata u neposrednoj blizini u moru, koji bi mogli promijeniti režim morskih struja.

Slika 9. Plaža Zlatni rat

Izvor: <https://www.otok-brac.hr/destinations/bol/zlatni-rat>

Vrijednost imaju i visoke, strme obale s objiju strana Rata, u čijim su podnožjima male plaže. Ove su obale građene od rastresitog materijala, te stoga podložne eroziji. Zbog toga se mogu naći pod pritiskom da se na umjetan način stabiliziraju, bilo zbog sigurnosnih (ili "sigurnosnih") razloga, bilo zbog "nestajanja" zemljišta. Ovo osobito može biti problem s istočne strane, gdje je (nerazumno) izgrađena šetnica neposredno uz rub strmine.

Vidova gora

Vidova gora je najviši vrh Brača i svih hrvatskih otoka. Ime je dobila po crkvi svetoga Vida, od koje danas postoje tek ostatci, a u pučkoj se predaji planina povezivala i sa staroslavenskim legendama i božanstvima, kao što je Svevid. Značajni krajobraz obuhvaća šire područje od cca 1880 ha.

Sa samog vrha Vidove gore pruža se prekrasan pogled na otoke srednje i južne Dalmacije, te na Zlatni rat u podnožju.⁴

⁴ Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Splitsko-dalmatinske županije "More i krš"

Slika 10. Pogled sa Vidove Gore prema Zlatnom ratu

Izvor: <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/aktivni-odmor/setanje-i-planinarenje/vidova-gora-na-bracu>

Područja ekološke mreže (EU ekološke mreže Natura 2000)

Područje Općine Bol se nalazi unutar područje Ekološke mreže Republike Hrvatske, kao dijela ekološke mreže Europske unije Natura 2000.

Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) čine područja očuvanja značajna za ptice - POP (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti) i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - POVS (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju).

U sljedećoj tablici navedena su područja ekološke mreže RH koja se nalaze na području Općine Bol:

Tablica 12. Područja ekološke mreže RH koja se nalaze na području Općine Bol

PODRUČJA EKOLOŠKE MREŽE RH (NATURA 2000 PODRUČJA)			
R.b.	Vrsta područja	Naziv područja	Oznaka
1.	Područja očuvanja značajna za ptice - POP	Srednjedalmatinski otoci i Pelješac	HR1000036
2.	Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - POVS	Brač - podmorje	HR3000127
3.		Vidova gora	HR2000937
4.		Zlatni rat na Braču kopno	HR2001099
5.		Zlatni rat na Braču - podmorje	HR3000120

Izvor: Prostorni plan uređenja Općine Bol "Službeni glasnik Općine Bol", broj 8/07, 7/13, 6/15, 11/18

2.4.2. Kulturna dobra i znamenitosti

Povijesna i kulturna baština općine Bol je jedinstveni svjedok povijesnog kontinuiteta razvoja Bola u kojemu su se događali brojni prekretnički momenti. Jedan od najstarijih spomenika prošlosti Bola jesu poljoprivredna područja to jest vinogorja koja su u kontinuitetu svjedočili o životu stanovnika na tom području. Tu su također rasute crkvice i drugi sakralni objekti po poljima i šumarcima. Dominikanski samostan i dominikanska gimnazija su „rodili“ mnoge znanstvenike iz Bola i otoka Brača. To jesu spomenici prošlosti ali i čimbenici za razvoj u budućnosti.

Kulturno-povijesni spomenici općine Bol izuzetno su važne znamenitosti za njene stanovnike, ali i sve posjetitelje.

Graditeljska kulturna baština obuhvaća duhovna i materijalna bogatstva. Pod tim se podrazumijevaju spomenici graditeljskog naslijeđa, vrijedne graditeljske cjeline naselja, arheološki lokaliteti i pojedinačni spomenici kulture.

Kulturna dobra na području općine Bol su:

GRADITELJSKI SKLOP

1. crkva i kuća pustinja Stipančić – Picokare 1533. g. (reg. br. 259);
2. Dračeva luka, crkva i kompleks kuća 1519. g. (reg. br. 235);
3. skup popaljenih kuća u Podbarju s odlikama seoske gradnje;

CIVILNE GRAĐEVINE

1. kaštel Vusio XVII-XVIII st. (RST-0231-1964);
2. barokna kuća-galerija XVII st. (Z-1863);
3. gotička kuća XV st. (Z-1865);
4. mlin XIX st. (Z-5732);
5. Kaštelo-prapovijesna gradina (reg.br. 301);
6. zgrada hotela Bijela kuća (Z-4065);
7. piscina i rimska villa rustica iznad Rata (reg.br. 1033);
8. kuća u kući zvana Paloc (preventivna zaštita);
9. zgrada škole i vinarske zadruge (Z-5732);
10. pjaceta sa studencem;
11. trg ispred župne crkve;
12. loža, evidentirani spomenik kulture;
13. kuća iz 1893., evidentirani spomenik kulture;
14. kuća iz XVIII st., evidentirani spomenik kulture;
15. kuća Lode evidentirani spomenik kulture;
16. perivoj Martinis-Marchi, (Z-4121) nepokretno kulturno dobro-kulturno-povijesna cjelina;
17. kuća Marinković (Nikolorića dvori) sklop iz 18. st. (RST-1103-1984);

SAKRALNE GRAĐEVINE

1. župna crkva Gospe od Karmena (Z-1866);
2. crkva Sv. Ivana, XI st. (Z-4773);
3. dominikanski samostan i crkva XV st. (Z-4774);
4. crkva Svetog Petra i Pavla;
5. crkva Sv. Ante XVII st. (Z-4330);
6. crkvica Sv. Lucije;
7. crkvica Sv. Josipa;
8. crkvica Sv. Liberata.

ARHEOLOŠKI LOKALITETI

1. Arheološki lokalitet Glavica;
2. Arheološki lokalitet Koštilo;
3. Arheološki lokalitet Rat;
4. Arheološki lokalitet Murvica;
5. Arheološki lokalitet Zmajeva špilja;
6. Arheološki lokalitet Borak.

Za očuvanje kulturnih, urbanih i umjetničkih vrijednosti pojedinih građevina i cjelina naselja, značajno je ne samo kako se oni čuvaju i obnavljaju, već i što se odvija u njihovoj okolini i koja im se nova izgradnja pridružuje.

Na području Općine Bol zaštićeno je 18 kulturnih dobara koji su upisani u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, i na njih se primjenjuje Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Smjernice za uređenje, mjere zaštite i način prezentacije određuje nadležna ustanova - Konzervatorski odjel u Splitu.

Tablica 13. Popis zaštićenih kulturnih dobara na području Općine Bol

Rbr.	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta	Pravni status
1	Z-4121	Perivoj Martinis - Marchi	Bol,	Kulturnopovijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
2	Z-4999	Crkva i kuće Pustinje Stipančić	Murvica	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-5139	Pustinja Dračeva Luka	Murvica, MURVICA	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-4784	Dragonjina špilja i Pustinja Silvio	Murvica	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
5	RST-0231-1964.	Kuća Vusio	Bol, HRVATSKIH DOMOBRAHA 48	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-5349	Mlin na vjetar	Bol, KOTLINA	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro

7	RST-1103-1984.	Stambeno gospodarski sklop "Nikolorića dvori"	Bol	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-4774	Dominikanski samostan sv. Marije Milosne	Bol, ŠETALIŠTE ANĐELKA RABADANA 4	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-4773	Crkva sv. Ivana	Bol, ŠETALIŠTE ANĐELKA RABADANA	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-1863	Zgrada Galerije Dešković	Bol, LOŽA 6 , Bol, LOŽA 7	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
11	Z-1865	Zgrada: Gotička kuća	Bol, RAČIĆ 2	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
12	Z-1866	Crkva Gospe od Karmena	Bol, NOVI PUT 16	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
13	Z-4065	Zgrada hotela "Bijela kuća"	Bol, ŠETALIŠTE ANĐELKA RABADANA 2	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
14	Z-4330	Crkva sv. Ante	Bol, LOŽA	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
15	Z-4633	Arheološko nalazište villa rustica	Bol	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
16	Z-4930	Zidine Koštalo	Bol	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
17	Z-5732	Zgrada škole i vinarske zadruge	Bol, RIVA 18	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
18	Z-5923	Kulturno-povijesna cjelina naselja Bol	Bol,	Kulturnopovijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro

Izvor: Ministarstvo kulture i medija-Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Paloc – “Kuća u kući”

Bol je destinacija mnogobrojnih kulturnih znamenitosti i povijesnih lokaliteta. U samom mjestu Bol postoji jedna takva znamenitost, riječ je o građevini Paloc – „Kuća u kući“.

Palača je zamišljena kao masivna dvokatnica sa stambenim potkrovljem ispod četverostrešnog krovništva. Visoke prozorske niše koje sežu od poda pa skoro do stropova etaža, trebale su pridonijeti monumentalnosti odaja. Prozori u prizemlju manjih su dimenzija, primjereni potrebi osvjetljenja skladišnog prostora.

Slika 11. Objekt Paloc – “Kuća u kući”

Izvor: Općina Bol

Visina ogradnih zidova pokazuje da su proporcionalni za veću površinu okućnice. Palača Hranotić jedinstvena je s obzirom na to da je građena tesanim blokovima rumeno-bijelog konglomerata, lokalne bolske breče međutim, sjeverno pročelje građeno je priklesanim i lomljenim kamenom. Uz njega se nalazila vanjska cisterna. Paloc, odnosno njegov vrt, korišten je kao bolsko kazalište od 1998. do 2006. godine. Danas je zapušten. Iako je dva puta bio u sustavu preventivne zaštite kulturnih dobara, nažalost nije zaštićen zakonom. Kompleks Paloc „Kuća u kući“ Općina Bol treba otkupiti i urediti. Potrebno je napraviti prijedlog za otkup, a projektom ju urediti i oplemeniti čime bi Općina Bol dobila još jedan adut u svojoj turističkoj ponudi.

2.5. Gospodarstvo

2.5.1. Gospodarske značajke područja Općine Bol

Prema pisanim izvorima u povijesti su na otoku bile glavne gospodarske djelatnosti: poljoprivreda, ribarstvo, stočarstvo i kamenarstvo. U novije doba (XX. stoljeće) gospodarstvo se okreće novim i modernim djelatnostima poput industrije i turizma. Područje Općine Bol u tom dijelu povijesti bilo je izrazito poljoprivredni kraj. Sredinom i krajem XX. stoljeća spominje se da je Bol imao malu industriju prerade ribe i malo brodogradilište. Također se spominje vrijeme u istom stoljeću kada je brodarstvo Bola bilo značajna grana djelatnosti. Tek pojavom suvremenog turizma kao organizirane djelatnosti ovo područje se u cijelosti okrenulo prema razvoju turizma izgradnjom hotela i infrastrukture. Dok su na otoku Braču dominantne djelatnost industrija (37,3%) i turizam (23,1%), dotle je u općini Bol turizam glavna i gotovo jedina djelatnost (78,3%). Ostale djelatnosti u Bolu su uslužne djelatnosti koje su dobrim dijelom okrenute prema turizmu i stanovništvu općine.

Suvremenu paradigmu gospodarstva Općine Bol i dalje reprezentira turizam. Međutim kvalitetna poljoprivredna područja oko Bola ponovno se obnavljaju sadnjom vinove loze i razvojem podrumarstva. Turizam kao integralna djelatnost sve više nameće potrebu za novim proizvodnim strukturama koje dopunjuju turističku ponudu. Činjenica da u gospodarstvu Bola dominiraju sezonske djelatnosti postavlja ozbiljno pitanje drugačijeg shvaćanja turizma, industrije i drugih gospodarskih djelatnosti. Prvenstveno se pod time misli na nužnost produženja turističke sezone za koje postoje objektivne mogućnosti i potrebe. Industrija je stabilnija djelatnost i ona se razvija kao cjelogodišnja aktivnost. Nužno bi bilo pri tome da se ta industrija vezuje uz turizam kako bi omogućila s jedne strane podršku turističkim potrebama, a s druge strane unijela stabilnost radne snage u domaćinstvima. Postoje mnoge potrepštine u turizmu i posebno u ugostiteljstvu koje se mogu proizvoditi u naselju Bol. Općenito se može zaključiti da razvoj turizma neće biti toliko uspješan ako se paralelno ne bude utjecalo i na razvoj drugih gospodarskih djelatnosti, naravno u određenom razmjeru.

Ekonomski razvoj i socijalno gospodarska struktura

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 147/14,123/17 i 118/18), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti.

Po donošenju izmjena i dopuna Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, a slijedom izrađenoga novoga modela izračuna indeksa razvijenosti, donesena je nova Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine, br. 131/17). Uredba utvrđuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, njihov izračun i izvore podataka te način izračuna indeksa razvijenosti

U skladu s Uredbom, za izračun indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji:

1. prosječni dohodak po stanovniku
2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku
3. prosječna stopa nezaposlenosti
4. opće kretanje stanovništva
5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje)
6. indeks starenja.

Jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se u četiri skupine:

- u I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave
- u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave

- u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave
- u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave.

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u osam skupina:

- u I. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u II. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u III. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u V. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VI. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VIII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave.

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/14, 123/17 i 118/18) i Odlukom o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti („Narodne novine“ broj 132/17) Splitsko-dalmatinska županija je uvrštena u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave, a Općina Bol u VIII. skupinu jedinica lokalne samouprave. Indeks razvijenosti Splitsko-dalmatinske županije iznosi 103,930, a indeks razvijenosti Općine Bol 112,946.

Tablica 14. Pokazatelji razvijenosti Općine Bol

OPĆINA BOL	Vrijednosti osnovnih pokazatelja	Prosječni dohodak po stanovniku	30.710,92
		Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	8.929,96
		Prosječna stopa nezaposlenosti	0,0741
		Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	112,25
		Indeks starenja (2011.)	131,9
		Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2011.)	0,2139
	Vrijednosti standardiziranih pokazatelja	Prosječni dohodak po stanovniku	109,91
		Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	133,33
		Prosječna stopa nezaposlenosti	110,65
		Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	115,75
		Indeks starenja (2011.)	100,41
		Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2011.)	112,81
	Indeks razvijenosti i razvojna skupina	Indeks razvijenosti	112,946
		Razvojna skupina	8.

Izvor: MRRFEU, Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (razdoblje 2014.-2016.)

Obrtništvo

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dohotka ili dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Obrt može obavljati i pravna osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost utvrđenu u popisu vezanih i povlaštenih obrta ako izvodi praktičnu nastavu i vježbe naukovanja.

Obrtništvo iznimno važan faktor razvoja gospodarstva i stvaranja novih radnih mjesta

Udruženje obrtnika Brač promiče obrt i obrtništvo, usklađuje, zastupa i predstavlja obrtnike i ostale članove Udruženja i njihove zajedničke interese na području općine Bol. Udruženje obrtnika Brač okuplja preko 700 otočnih obrtnika.

Prema podacima baze podataka Obrtnog registra na području općine Bol aktivno je 136 obrta.⁵

Tržište rada

Tablica 15. Broj zaposlenih u pravnim osobama na području Općine Bol

Zaposleni u pravnim osobama, stanje 31. ožujka				
Općina Bol	2016.	2017.	2018.	2019.
	505	465	577	509

Izvor: www.dzs.hr

Broj zaposlenih u pravnim osobama na području Općine Bol 2019. u odnosu na 2018. godinu je smanjen za 11,79%.

⁵ <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga.htm>

Tablica 16. Zaposleni u pravnim osobama za područje Općine Bol prema nkd-u, stanje 31. ožujka 2019.

Djelatnost prema NKD-u	Broj zaposlenih
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	29
Rudarstvo i vađenje	-
Prerađivačka industrija	4
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	-
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda; gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	25
Građevinarstvo	-
Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala	50
Prijevoz i skladištenje	5
Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane	256
Informacije i komunikacije	-
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2
Poslovanje nekretninama	-
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	-
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	27
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	12
Obrazovanje	74
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	18
Umjetnosti, zabava i rekreacija	3
Ostale uslužne djelatnosti	4
Ukupno	509

Izvor: www.dzs.hr

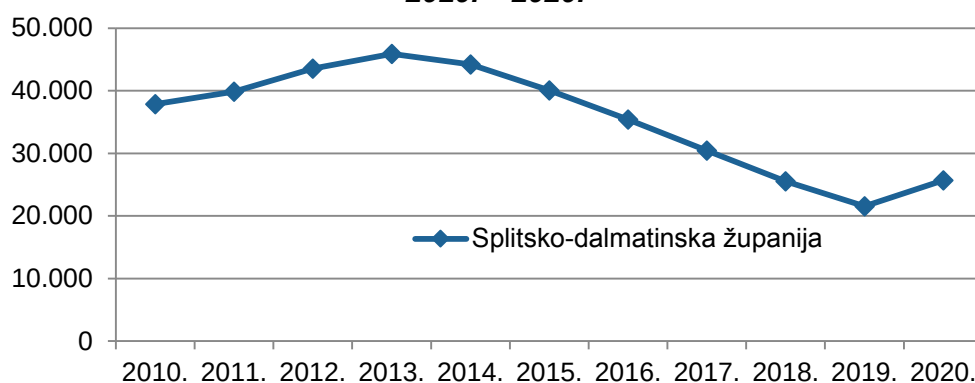
Najveći broj zaposlenih je u područjima djelatnosti: Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (50,29%), Obrazovanje (14,54%) te Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (9,82%).

Tablica 17. Prosječna nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Općini Bol u razdoblju od 2008. – 2019. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Splitsko-dalmatinska županija	37.864	39.858	43.515	45.887	44.215	40.041	35.381	30.457	25.558	21.562	25.691
Općina Bol	78	75	71	77	70	67	58	51	47	41	52

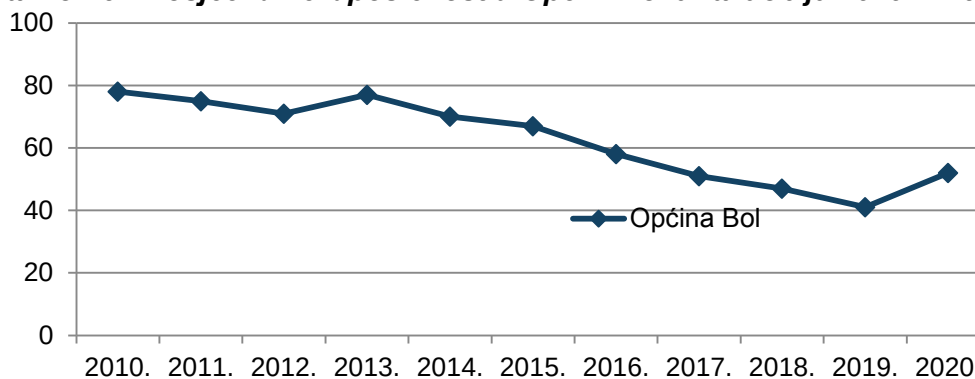
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Grafikon 5. Prosječna nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju 2010. – 2020.

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Grafikon 6. Prosječna nezaposlenost u Općini Bol u razdoblju 2010. – 2020.

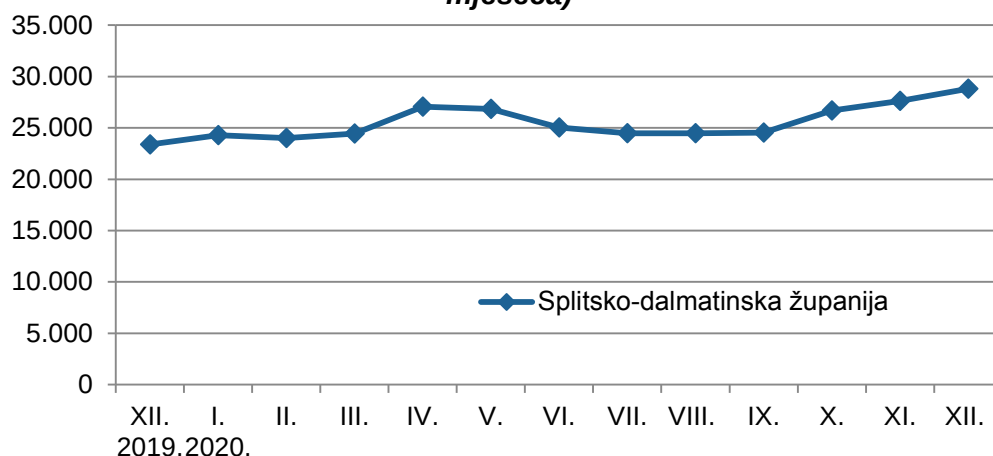
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Tablica 18. Nezaposlenost u RH, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Općini Bol u razdoblju od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)

Nezaposlenost	RH	Splitsko-dalmatinska županija		Općina Bol	
mjesec	broj	broj	udio u nezaposlenosti RH (%)	broj	udio u nezaposlenosti Županije (%)
Prosinac 2019.	131.753	23.369	17,74	50	0,21
Siječanj 2020.	139.924	24.291	17,36	58	0,24
Veljača 2020.	137.977	24.006	17,40	56	0,23
Ožujak 2020.	143.461	24.448	17,04	65	0,27
Travanj 2020.	159.234	27.063	17,00	67	0,25
Svibanj 2020.	157.839	26.839	17,00	67	0,25
Lipanj 2020.	150.651	25.048	16,63	45	0,18
Srpanj 2020.	151.433	24.472	16,16	27	0,11
Kolovoz 2020.	151.368	24.483	16,17	23	0,09
Rujan 2020.	147.434	24.530	16,64	34	0,14
Listopad 2020.	154.168	26.680	17,31	49	0,18
Studeni 2020.	156.550	27.619	17,64	61	0,22
Prosinac 2020.	159.845	28.816	18,03	73	0,25

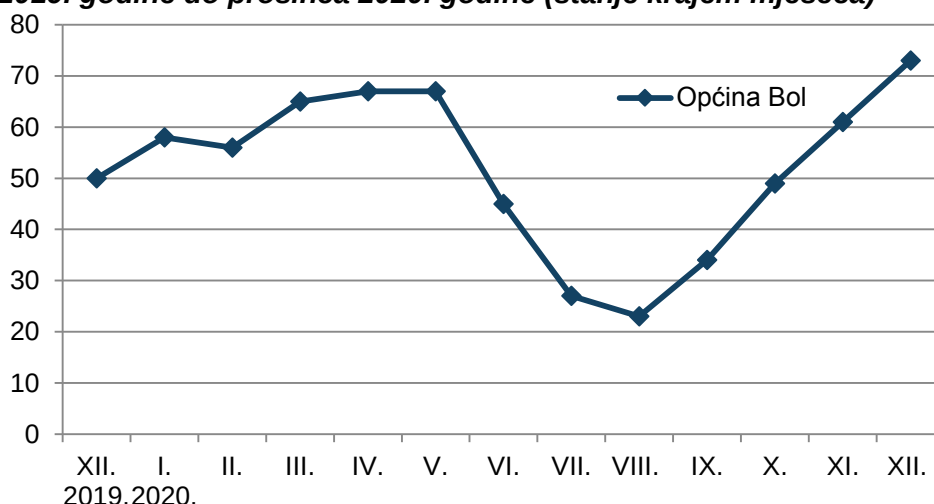
Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Grafikon 7. Kretanje broja nezaposlenih osoba Splitsko-dalmatinske županije po mjesecima od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Grafikon 8. Kretanje broja nezaposlenih osoba Općine Bol po mjesecima od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Prema podacima za prosinac 2020. godine u Splitsko-dalmatinskoj županiji je bilo 28.816 registriranih nezaposlenih osoba, čime je Općina Bol sa registrirane 73 osobe imala udio od 0,25% u ukupnoj nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije. Uspoređujući broj registriranih nezaposlenih osoba u prosincu 2019. sa podacima iz prosinca 2020. godine uočava se tendencija povećanja broja registriranih nezaposlenih osoba, kako na području Splitsko-dalmatinske županije, tako i na području Općine Bol.

Uspoređujući mjesečna kretanja broja registriranih nezaposlenih osoba, može se uočiti povećanje broja registriranih nezaposlenih osoba u zimskim mjesecima što pokazuje značaj turističke sezone i oscilacije uzrokovane sezonskim zapošljavanjem.

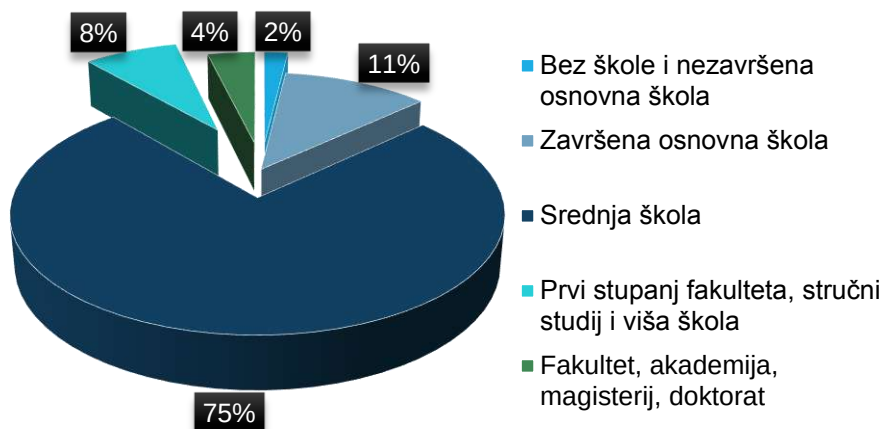
U obrazovnoj strukturi registriranih nezaposlenih osoba u 2020. godini na području Općine Bol najbrojnije su bile osobe sa završenom srednjom školom (40 osoba ili 75,47%), potom osobe sa završenom osnovnom školom (6 osoba ili 11,32%), te osobe sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem ili višom školom (4 osobe ili 7,55%), a što je prikazano i u slijedećoj tablici i grafikonu.

Tablica 19. Pregled broja registriranih nezaposlenih osoba Splitsko-dalmatinske županije i Općine Bol prema razini obrazovanja u 2020. godini

Razina obrazovanja	2020. godina
Splitsko-dalmatinska županija - ukupno	25.691
(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	180
(1) Završena osnovna škola	3.508
(2) Srednja škola	17.243
(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	2.173
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	2.587
Općina Bol - ukupno	52
(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	1
(1) Završena osnovna škola	6
(2) Srednja škola	40
(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	4
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	2

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

Grafikon 9. Registrirane nezaposlene osobe na području Općine Bol prema razini obrazovanja u 2020. godini

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje-Statistika on-line-Registrirana nezaposlenost

2.5.2. Turizam

Najvažniji segment gospodarskog razvoja općine Bol je turizam. Bol je postao turističko naselje visoke nacionalne i internacionalne prepoznatljivosti. Dosadašnji razvoj turizma u općini Bol ocijenjen je da je turistički proizvod uglavnom počivao na smještaju, suncu i moru te su se sporo razvijali različiti oblici ponude drugi oblika potrošnje. Po tome se Bol bitno ne razlikuje od drugih destinacija na našoj obali.

Međutim odmarališni proizvod se sve više temelji na kombiniranim putovanjima s nekom drugom temom. Na Bolu se ta kombinacija može povezati sa sportskom i rekreacijskom komponentom. Sportski odmor i rekreacija se može nuditi ne samo turistima koji se odmaraju već i aktivnim sportašima koji to s drugim motivima konzumiraju. Slično je i s ponudom izleta koja je na Bolu dosta skromna te bi se mogla nadopuniti dodatnim izletima po otoku Braču i susjednim regionalnim izletištima.

Kongresni turizam na Bolu je s obzirom na kapacitete dvorana i smještaja, te blizine zračne luke idealno mjesto za okupljanje različitih skupina i interesa. Međutim treba voditi računa o tome da se kongresi obavljaju najviše izvan vremena ljetne rekreacije i da su tematski vrlo različiti, a za to je potrebna i dodatna oprema. Pored toga potrebno je voditi računa o programu boravka sudionika tih skupova.

Kultura kao dio interesa turističke destinacije nije još glavni motiv destinacije, ipak potrebna je prezentacija kulturno-povijesnog nasljeđa ili kao samostalni proizvod ili vezan uz određene druge oblike komuniciranja sa baštinom naselja Bol.

Koncept eko turizma počiva na prirodnim posebnostima i atrakcijama što je po sebi velika prednost Bola. To treba njegovati i profilirati kao svojevrsnu eko destinaciju. Eko turizam se definira kao odgovoran način putovanja u kojemu se ne narušava priroda i sociokulturna ravnoteža lokalne zajednice. Na tom polju se mogu nabrojiti brojne aktivnosti poput sudjelovanja turista u brojnim poljoprivrednim aktivnostima, u promatranju brojnih vidikovaca i sl.

Bol danas nudi odmorišni turizam, međutim taj proizvod treba inovirati i sadržajno obogatiti. Za neke važne proizvode Bol ima uvjete mada se ti proizvodi koriste veoma skromno. Za kulturu i eko-proizvod Bol ima resurse koje tek treba promovirati i oblikovati. Potrebno je ići u smjeru povećanja kvalitete postojećih kapaciteta, izgradnje novih visokokvalitetnih turističkih kapaciteta i obnove zapuštenih kapaciteta smještaja, zatim povećanja vinogradskih površina i proizvodnje kvalitetnog vina.

Obzirom na prirodne blagodati (more, biciklističke staze, planinarske staze, maestral za vodene sportove itd.) Bol se treba definirati kao destinacija aktivnog i obiteljskog turizma.

Turistički proizvod

Turistička djelatnost Bola još uvijek počiva na klasičnom odmarališnom proizvodu. Međutim Bol ima izvanredne mogućnosti korištenja klimatskih i atrakcijskih vrednota. Naravno to pretpostavlja određene kadrove i edukaciju u stvaranju različitih proizvoda to jest inoviranje postojećih i stvaranje novih proizvoda. Riječ je o upravljanju kvalitetom turističke destinacije, što će pridonijeti bržem razvoju i bržoj reakciji na svjetske trendove. Turizam Bola kao i život stanovnika je duboko izoliran od otoka Brača i njegovih bogatih prirodnih i kulturnih vrijednosti. Bol može vrlo brzo i relativno lako razviti nove turističke proizvode i aktivno ih ponuditi na turističkom tržištu ne samo u okvirima naselja već u okvirima otoka Brača i šire regije.

Smještaj

Smještaj nude brojni hoteli, vile, kuće za odmor i sobe pa svaki posjetitelj Bola može pronaći idealno mjesto za odmor, birajući između luksuznog smještaja, preko povoljnog smještaja, first i last minute ponude, te smještaja u obližnjim uvalama.

Tablica 20. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata u naseljima Općine Bol

2019. godina					
Sobe					
Naselje	Ukupno	Hoteli i sličan smještaj	Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	Kampovi i prostor za kampiranje	Ostali smještaj
Bol	2.985	1.293	1.498	194	-
Murvica	27	-	24	3	-
Ukupno	3.012	1.293	1.522	197	-
Postelje					
Naselje	Ukupno	Hoteli i sličan smještaj	Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	Kampovi i prostor za kampiranje	Ostali smještaj
Bol	8.271	2.809	4.880	582	-
Murvica	94	-	85	9	-
Ukupno	8.365	2.809	4.965	591	-

Izvor: www.dzs.hr

Posjećenost

Kao posljedica pandemije korona virusa Covid 19, broj turističkih dolazaka i noćenja na području Bola zabilježio je 2020. godine značajan pad. Prema podacima Turističke zajednice općine Bol za 2020. godinu u Bolu ostvareno je 238.892 noćenja ili 38% od ostvarenih prošlogodišnjih noćenja.

U sljedećim tablicama prikazani su podaci o ostvarenim noćenjima turista u destinaciji Bol za 2019. i 2020. godinu.

Tablica 21. Ostvarena noćenja turista u destinaciji Bol

	2019.	%	2020.	%	Indeks 2020./2019.
Domaći	51.963	8%	44.743	19%	86
Strani	579.732	92%	194.149	81%	33
Ukupno	631.695	100%	238.892	100%	38

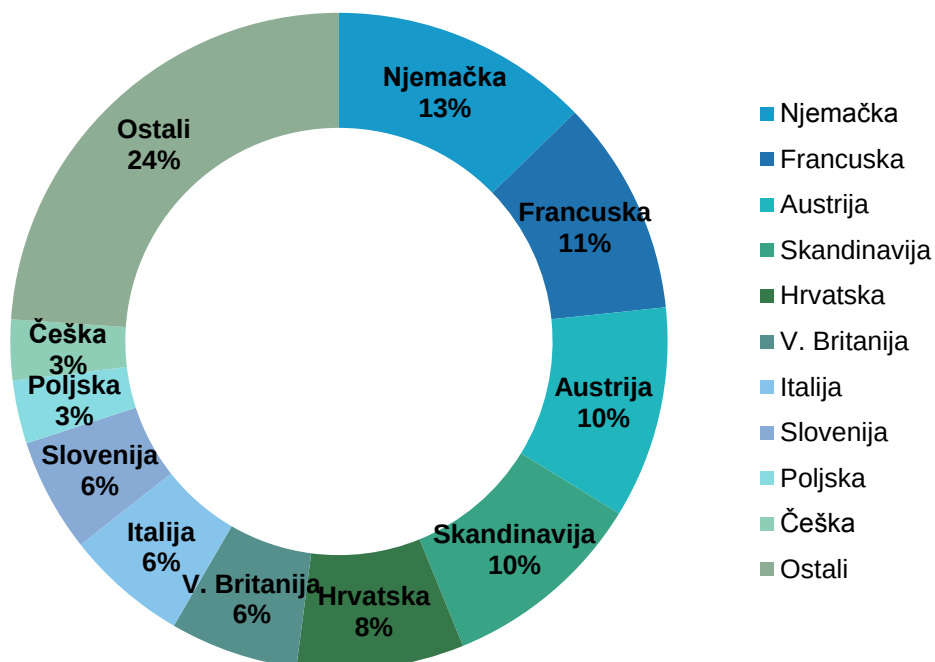
Izvor: TZO Bol

Tablica 22. Ostvarena noćenja turista prema vrsti smještaja

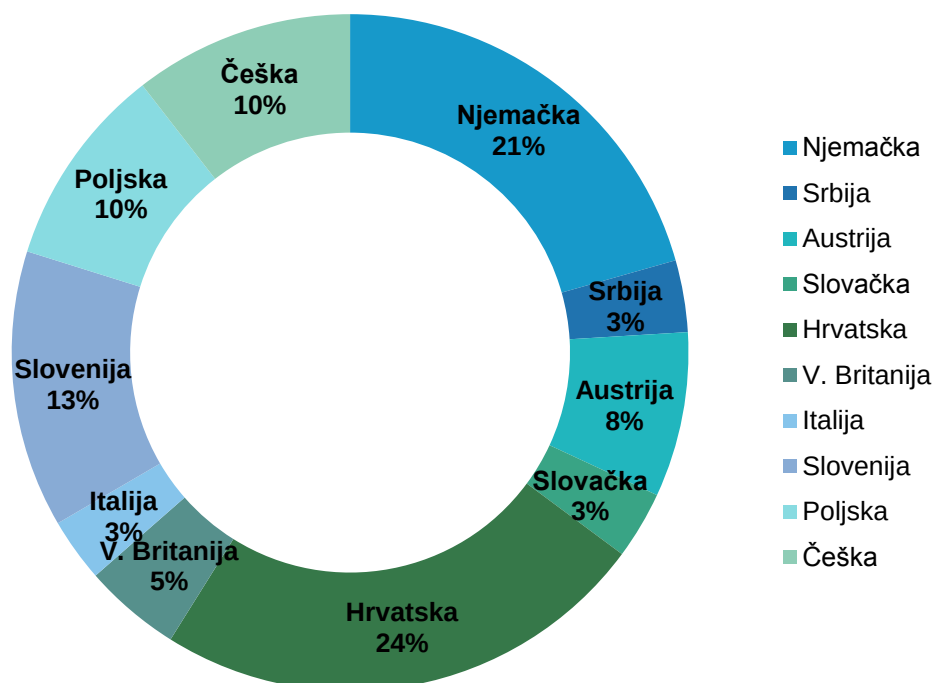
Vrsta smještaja	2019.	%	2020.	%	2020/2019
Hotelski smještaj	330.398	52%	82.966	35%	25
Privatni smještaj	257.888	41%	132.549	55%	51
Nekomercijalni smještaj	26.182	4%	14.959	6%	57
Kampovi	17.227	3%	8.481	4%	49

Izvor: TZO Bol

Grafikon 10. Grafički prikaz noćenja prema strukturi gostiju 2019. godine

Grafikon 11. Grafički prikaz noćenja prema strukturi gostiju 2020. godine

Tablica 23. Turistički promet po državama za 2020. godinu za destinaciju Bol

Država	Broj dolazaka	%	Broj noćenja	%
Hrvatska	7.922	22%	44. 743	18%
Njemačka	5.406	15%	38.813	16%
Slovenija	2.708	7%	24.948	10%
Češka	2.708	7%	19.803	8%
Poljska	2.702	7%	18.188	8%
Austrija	2.040	6%	14.851	6%
V. Britanija	1.757	5%	8.753	4%
Italija	944	3%	5.729	2%
Slovačka	798	2%	6.086	3%
Srbija	695	2%	6.465	3%

Izvor: TZO Bol

Turistička zajednica općine Bol

Turistička zajednica općine Bol je pravna osoba čije su članice pravne i fizičke osobe koje trajno ili sezonski ostvaruju prihod na području općine Bol pružanjem ugostiteljskih usluga i usluga u turizmu ili obavljaju djelatnost koja ima korist od turizma odnosno na čije prihode turizam ima utjecaj.

Zajednica ima svoj vizualno – verbalni identitet, SIMBOL JADRANA, koji funkcionira na većini stranih jezika (SYMBOL OF THE ADRIATIC, DAS SYMBOL DER ADRIA, SIMBOLO DELLADRIATICO, SIMBOLE DE LADRIATIQUE...) sa zaštićenom bojom PANTONE 7467C.

Slika 12. Vizualno – verbalni identitet Turističke zajednice općine Bol

Izvor: www.bol.hr

Daljnji smjer turističkog razvoja Općine Bol

Općina Bol ima dugogodišnju tradiciju u pogledu turizma, a tome može zahvaliti činjenici da se svojom ponudom uvijek prilagođavala potrebama u datim trenutcima. Za razvoj turističkog Bola ključna suradnja javnog i privatnog sektora. Općina mora dati okvir i punu podršku privatnom sektoru kako bi mogao svoje usluge podignuti na razinu kakvu destinacija zaslužuje. Privatni sektor mora dati okvire i poštivati smjernice te svoju uslugu graditi kroz izvrsnost.

Uređenjem postojećih većih hotela destinacija može dobiti vjetar u leđa. Posebno se ovdje misli na uređenje hotela Park i Bijela kuća. Isto tako, daljnja vizija mora biti koncentrirana na izgradnju objekata visoke kategorije sa strogo određenim gabaritima. Bol se može i dalje uspješno razvijati primarno kroz vrhunske hotele kao što je i ranije bio slučaj. Paralelno s time, treba raditi i na podizanju kvalitete kampova (gradnji glamuroznih kampova s ciljem razvoja glampinga iliti glamurnog/luksuznog kampiranja) i privatnog smještaja. Trebalo više pažnje usmjeriti na kvalitetu i podizanje cijene, nego na masovnost. Restorani moraju razvijati svoju ponudu na način da budu unikatni i da se ponuda razlikuje, a samim time dobilo bi se i na izvrsnosti u smislu restorana posebne ponude i kvalitete.

Da bi se Bol zavijao na željeni način, dionici u destinaciji moraju posebno paziti na zaštitu prirodnih bogatstava koje ima. Ovdje se posebno misli na zaštitu plaže Zlatni

rat, kako same plaže, tako i okoline koja ju okružuje. Plaža Zlatni rat mora biti očuvana kao takva jer je ona залог za budućnost. Obzirom da se Bolu pruža prilika za izgradnju luke, to se ne bi smjelo propustiti, jer su kapaciteti mali kada su vezovi u pitanju.

Aktivni turizam je nešto što je već duže vrijeme popularno, a takav trend će se i nastaviti. Potrebno je iskoristiti prirodne uvjete za vodene sportove, šetanje, penjanje, Vidova gora se mora urediti i staviti u funkciju za planinarenje, bicikliranje ili kao mjesto za izlete. Isto tako, ne treba zaboraviti i kulturne događaje koje treba dodatno podržati i hvaljevrijednu ideju kulturnog ljeta razvijati s sadržajima prilagođenim za više generacija (posebno mlade i mlađe obitelji koje isto tako moraju imati u ponudi još nešto osim zabave u klubovima).

Zaključno, destinacija mora živjeti i zimi, samo na taj način Bol može biti vrhunsko odredište za odmor. Posebno iz razloga što sve više mladih odlazi, a rad u turizmu više nije poželjan kao i ranije da bi spriječio odlaske. Bolu trebaju ljudi koji su željni rada u turizmu i koji mogu donijeti dodatnu vrijednost destinaciji. Sadašnja situacija je nažalost takva da je mladim obiteljima izuzetno teško, odnosno nemoguće riješiti svoje stambeno pitanje i onda se na njih ne može ni računati dugoročno. Općina mora hitno donijeti strategiju kako privući mlade, obitelji (rješavanje stambenog pitanja).

2.5.3. Poljoprivreda

Važan segment gospodarskog razvoja općine Bol u buduće razdoblju može predstavljati poljoprivreda, odnosno proizvodnja visoko kvalitetnog vina i maslinarstvo.

Zemljišta s južne strane otoka (sipari) su izuzetno plodna i nagnuta tla. Na tim parcelama najviše se uzgaja vinova loza i dobiva se visoko kvalitetno vino. Jako osunčanje južnih padina Brača utjecalo je na jakost i kvalitetu vina. Uz organizirano vinogradarstvo i podrumarstvo pojedini poljoprivrednici na Bolu kao i na Braču nalaze svoj poslovni interes udruživanja putem kontrolirane proizvodnje i otkupa grožđa. Vino iz područja općine Bol je uvijek imalo važno ime i kao takvo se putem zadruge prodavalo na nacionalnom tržištu. U novije vrijeme se obnavlja vinova loza ne samo na južnim padinama otoka već i na krševitim zaravnima na prijelazu iz obalnog u kontinentalni dio otoka.

U priobalju se sade masline, razne vrste povrća koje je veoma traženo na tržnici u Bolu. Poljoprivreda zajedno s vinarstvom treba predstavljati veliki oslonac u razvoju turizma općine Bol. Ta prirodna veza turizma i poljoprivrede biti će razlogom da će se na području općine pojaviti i drugi poljoprivredni sadržaji koji će imati svoje tržište u turizmu.

Razvoj poljoprivrede je u funkciji razvoja svih turističkih proizvoda jer su upravo ti regionalni proizvodi oni koji osiguravaju izvornost i autentičnost, kao značajke

kvalitetnog proizvoda. Poljoprivredni proizvodi često su okosnicom organizacije različitih gastro-manifestacija koje bi u budućnosti trebale postati pravim turističkim atrakcijama. Aspekt prehrane dio je svakog turističkog proizvoda što znači da se plasmanom putem turizma zaista u velikoj mjeri može osigurati prepoznatljivost i kvaliteta.

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na kojoj je registrirana poljoprivredna proizvodnja na području općine Bol iznosi 115,59 ha. Od toga se najviše zemljišta nalazi pod krškim pašnjacima 45,12%, maslinicima 27,09% te vinogradima 17,06%.

Tablica 24. Prikaz broja i površine ARKOD parcela prema vrsti uporabe poljoprivrednog zemljišta na području općine Bol 31.12.2019.

Vrsta uporabe poljoprivredne površine	Površina parcela (ha)	Broj parcela
Oranica	0,99	13
Krški pašnjak	52,15	26
Vinogradi	19,72	100
Iskrčeni vinogradi	0,14	1
Maslinik	31,31	162
Voćnjak	6,39	7
Mješoviti višegodišnji nasadi	2,02	10
Ostale vrste uporabe zemljišta	2,73	1
Privremeno neodržavana parcela	0,15	1
UKUPNO	115,59	321

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Poljoprivredno gospodarstvo čine sve proizvodne jedinice na kojima se obavlja poljoprivredna djelatnost i kojima upravlja poljoprivrednik, a koje se nalaze na području Republike Hrvatske. Pravni subjekti koji koriste poljoprivredna zemljišta na području Općine Bol su dominantno (91,96%) obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zatim ih slijede trgovačka društva sa 4,46% te samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva sa 3,57% udjela u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava na području općine Bol.

Tablica 25. Poljoprivredna gospodarstva prema organizacijskim oblicima na području općine Bol na dan 31.12.2019. godine

Poljoprivredna gospodarstva prema organizacijskim oblicima	Broj
Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG)	103
Samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG)	4
Trgovačko društvo	5
UKUPNO	112

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Daljni razvoj poljoprivrede treba temeljiti na vinogradarstvu i maslinarstvu. Potrebno je težiti povećanju proizvodnje kvalitetnih vina i povećanju konkurentnosti proizvođača kroz modernizaciju proizvodnje vina, te kroz nova ulaganja u infrastrukturu vinarija i prerađivačkih kapaciteta, a sve u cilju smanjenja troškova proizvodnje uzimajući u obzir zahtjeve iz područja sigurnosti hrane i visokih ekoloških standarda u procesu proizvodnje. U svrhu stvaranja uvjeta razvoja poljoprivrede treba uređivati poljske putove tako da se do poljoprivrednih površina može doći vozilima, traktorima i drugim tehničkim sredstvima za uređenje i održavanje poljoprivrednih površina.

2.6. Društvene djelatnosti

Osnovni sustav društvenih djelatnosti i mreža društvene infrastrukture treba biti polazište za društveni razvoj u cjelini.

2.6.1. Općinske ustanove

- Grabov rat d.o.o. - održavanje čistoće javnih površina i plaža, održavanje zelenih površina, održavanje prometnica, vododerina...javna rasvjeta, usluge ukopa na općinskom groblju, održavanje kanalizacije...)
- Općinska knjižnica "Hrvatska čitaonica
- Centar za kulturu općine Bol
- Dječji vrtić "Mali princ"
- Turistička zajednica Općine Bol

2.6.2. Ostale ustanove i poduzeća od važnosti za općinu Bol

- Dobrovoljno vatrogasno društvo "BOL"
- Poštanski ured Bol
- Fina
- Komunalno poduzeće "Michieli Tomić" d.o.o., Gornji Humac - sakupljanje i odvoz kućnog i komunalnog otpada, odvoz krupnog otpada i građevinskog otpada – šuta
- KJP Vodovod Brač d.o.o., Supetar - priključak na vodovodnu mrežu za stambene i poslovne objekte te za poljoprivredne površine, izgradnja nove i zamjena stare vodovodne mreže
- Elektrodalmacija, Pogon Brač, Supetar - elektropriključak za stambene i poslovne objekte, održavanje stare i izgradnja nove elektromreže

2.6.3. Odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj

Predškolski odgoj obuhvaća programe odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u dječjim vrtićima sukladno zakonu. Predškolski odgoj ostvaruje se u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji.

Predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci predškolske dobi u Općini Bol ostvaruje se u Dječjem vrtiću "Mali princ" Bol. Dječji vrtić „Mali princ“ ostvaruje svoju djelatnost u matičnom Dječjem vrtiću na adresi: Uz pjacu 17, Bol. Osnivač i vlasnik Dječjeg vrtića je Općina Bol.

U pedagoškoj godini 2020./2021. odlukom Upravnog vijeća upisano je 116 djece. Organiziran je rad u 2 jasličke skupine i 4 vrtićke skupine.

Ove pedagoške godine temeljem upisa djece realizirat će se sljedeći programi⁶:

- cjelodnevni 10 – satni boravak (za djecu jasličke dobi od 1 do 3 godine života)
- cjelodnevni 9 – satni boravak (za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života)
- poludnevni 5 – satni boravak (mješovita skupina za djecu vrtićke dobi)

Osnovno obrazovanje

Djelatnost osnovnog obrazovanja u osnovnoj školi obuhvaća opće obrazovanje te druge oblike obrazovanja djece i mladih. Na području općine Bol djeluje Osnovna škola Bol

Osnovna škola Bol i dalje radi kao samostalna škola bez područnih odjeljenja, nastava se ponovno izvodi u školskoj zgradi na adresi Rudina 1. Školu pohađaju djeca iz Bola i Murvice.

Na početku školske godine 2020./2021. u 1. razred upisano je devetnaest (19) učenika, a iz škole je izašlo jedanaest (11) učenika osmog razreda. Ukupno je upisano 132 učenika u školskoj godini 2020./2021, što je za osam (8) više u odnosu na prošlu školsku godinu.⁷

⁶ Godišnji plan i program rada dječjeg vrtića "Mali princ" Bol za pedagošku 2020/2021. godinu.

⁷ Osnovna škola Bol-Godišnji plan i program rada škole za školsku godinu 2020./2021.

Srednjoškolsko obrazovanje

U Bolu djeluje Srednja škola koja upisuje po potrebi učenike različitih zanimanja potrebnih turizmu. Sjedište Škole je u Bolu, Bračka cesta 3, a Osnivač Škole je Splitsko-dalmatinska županija.

U tekućoj školskoj godini škola obrazuje učenike za slijedeća zanimanja⁸:

1. Opća gimnazija
2. Turističko hotelijerski komercijalist
3. Konobar i kuhar
4. Obrazovanje odraslih

U sastavu škole nalazi se učenički dom. Učenički dom je 2018. ponovo otvoren temeljem Rješenja za nastavak rada učeničkog doma u promijenjenim uvjetima, a nalazi se na adresi Bračka cesta 3. Školske godine 2020./2021. u domu je smješteno 55 učenika, ukupno tri odgojne skupine⁹.

Otvaranjem učeničkog doma i uvođenjem novih obrazovnih programa za zanimanje kuhar i konobar osigurana je potrebna stabilnost Škole u maloj sredini, zadovoljene su potrebe lokalne i regionalne zajednice za stručnom i mladom radnom snagom neophodnom za gospodarski rast i razvoj.

2.6.4. Zdravstvo i socijalna skrb

Na području općine nalazi se ambulanta Bol koja djeluje u sklopu Doma zdravlja Supetar.

Usluge iz područja zdravstva pružaju:

- Ordinacija opće medicine Markica Tomić, dr. med.
- Ordinacija opće medicine Vesna Tomić, dr. med.
- Privatna ordinacija dentalne medicine Denis Karmelić Jerčić, dr. med. dent.
- Ljekarna Škoko Požega
- Zavod za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije - Ispostava hitne medicine Brač u Supetru
- U naselju Gornji Humac od veljače 2013. godine djeluje „Tim 2“ Hitne medicinske pomoći koji ima područje djelovanja na cijelom istočnom dijelu otoka (općine Pučišća, Selca i Bol)

⁸ Srednja škola Bol-Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2020./2021.

⁹ Učenički dom Srednje škole Bol-Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2020./2021.

Svatko je dužan brinuti se za zadovoljavanje svojih životnih potreba i potreba osoba koje je dužan uzdržavati. Socijalnom skrbi osigurava se i ostvaruje pomoć za podmirenje osobnih životnih potreba socijalno ugroženim, nemoćnim i drugim osobama koje one same ili uz pomoć članova obitelji ne mogu zadovoljiti zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih okolnosti. Takve su osobe u stanju socijalne potrebe i mogu biti korisnici socijalne skrbi.

Općina Bol u okviru svog samoupravnog djelokruga, među ostalim, osigurava lokalne potrebe stanovnika u oblasti socijalne skrbi. Cilj Programa socijalne zaštite jest sagledavanje potreba, te vrsta i oblika pomoći osobama u stanju socijalne potrebe na području općine Bol, kako bi se kroz Proračun osigurala potrebna sredstva i odlukom odredili korisnici i prava po osnovi socijalne skrbi.

Oblici i opseg socijalne skrbi su:

- Podmirenje obroka učenika osnovnih škola
- Podmirenje troškova djece u ustanovama za predškolski odgoj
- Pomoći samcima i obiteljima
- Ostali oblici pomoći (ugovor o doživotnom uzdržavanju, novorođenom djetetu, zlatni pir, potpomognuta oplodnja)
- Podmirenje troškova javnog prijevoza
- Potpore studentima
- Oslobođanje od plaćanja komunalne naknade
- Prevencija ovisnosti
- Sufinanciranje rada organizacija invalida i humanitarnih organizacija.

Na području općine djeluje Dom za starije i nemoćne osobe "Cor meridianum" kapaciteta za oko 30 štićenika.

2.6.5. Kultura i sport

Kultura

Bol koji je oduvijek njegovao specifičan kulturni identitet, u zadnje vrijeme, napravio je značajne korake u razvoju kulturnih aktivnosti iako je potrebno da se još na mnogo načina racionalizira iskoristivost bogatstva turističke ponude na području djelovanja društvenih službi.

Ustanove u kulturi

Centar za kulturu općine Bol je samostalna kulturna javna ustanova koja revitalizira, osniva, objedinjava i koordinira rad svih ustanova i udruga, te kulturnih destinacija i manifestacija na području Općine Bol. Osnivač Centra je Općina Bol, a Sjedište Centra je u Bolu: Dom kulture, Ulica Frane Radića 18, 21420 Bol.

Djelatnost Centra za kulturu općine Bol je:

1. koordinacija ustanova i udruga, te manifestacija koje djeluju na području općine Bol
2. osnivanje zbirki
3. organizacija rada radionica,
4. integralna prezentacija kulturne baštine Bola i Murvice, suradnja sa nadležnim ustanovama za zaštitu spomenika kulture i nadzor nad stanjem graditeljske baštine u Općini,
5. organizacija predavanja, promocija, izložbi, koncerata, gostovanja, glazbeno-scenskih predstava i drugih kulturnih manifestacija,
6. izdavačka djelatnost,
7. organizacija škole stranih jezika.

Općinska knjižnica “Hrvatska čitaonica Bol” je ustanova čija je djelatnost nabavljanje, sakupljanje, sređivanje, čuvanje i obrađivanje stručno-bibliotečnim metodama i davanje na korištenje knjiga i druge bibliotečne građe te obavljanje bibliografsko-informativno i dokumentacijske službe. Hrvatska čitaonica je osnovana 1897. godine u kući Boljanina Petra Nisetea, a od 1999. knjižnica je samostalna ustanova u kulturi. Knjižnica je nositelj kulturnog razvoja, nakladnik, organizator ili suorganizator mnogih kulturnih projekata i događanja u Bolu.

Glazbena škola Josip Hatze – dislocirani odjel Bol

Djelatnost škole je: šestogodišnja osnovna glazbena škola za klavir i solfegio, održavanje koncerata povodom Božića, Uskrsa, Karnevala pod maskama i završni koncert na kraju svake školske godine, gostovanje đaka po odjelima na Braču, a

najbolji đaci glazbene škole odlaze na natjecanja i održavaju male koncerte u sjedištu glazbene škole u Splitu.

Turističko-kulturne manifestacije

- Pozdrav ljetu se održava dana 21. lipnja svake godine
- Adio ljetu se održava dana 23. rujna svake godine
- Bolsko kulturno ljetu - gastronomsko-glazbeni program koji se održava jednom tjedno u periodu između 21. lipnja do 23. rujna svake godine
- Bolska fjera se održava na Dan Općine Bol dana 5. kolovoza svake godine
- Bolski „karnaval“
- Graffiti Na Gradele-festival urbane kulture i mladih
- Božićni grad

Sport

U novije vrijeme u Bolu su od sportova naročitu ekspanziju imali tenis (veliki broj izgrađenih terena; zastupljen kao vrhunski sport s WTA turnirom, ali i kao rekreativna aktivnost turista i mlađe generacije Boljana) i jedrenje na dasci, gdje je Bol jedan od centralnih punktova na Jadranu. Ne treba zaboraviti niti balote, koje su tradicionalna igra u ovim krajevima pa tako i u Bolu gdje imaju tradiciju i veliku popularnost među lokalnim stanovništvom. Sistematično uređivanje i održavanje različitih sportskih terena svakako bi doprinijela razvoju sporta kod domicilnog stanovništva, a istovremeno i direktnom i indirektnom obogaćenju turističke ponude.

Tenis

Tenis centar Bluesun Bol ima 26 zemljanih terena, glavni centralni stadion sa 2000 sjedećih mjesta, dječji teniski svijet, recepciju s Adidas dućanom, teniski kafić s panoramskom terasom okružen zelenilom borove šume.

Centar pruža idealne uvjete za intenzivnu pripremu teniskih ekipa, kao i za sve tenisače, od početnika do ambicioznih turnir igrača koji žele poboljšati svoje vještine uz stručno vodstvo trenera PCT teniske škole. Uz bogat izbor tečajeva tenisa i programa izobrazbe za sve uzraste djece i odraslih, tu su i tjedni turniri s nagradama za goste hotela. Brojni turniri proslavili su ovaj teniski kompleks i svake godine na teniskom centru održavaju se brojni turniri za veterane, kao i turnir iz serije Biseri Dalmacije. Tu su se održali brojni WTA turniri Croatian Bol Ladies Open i FED kup susreti naše reprezentacije. U organizaciji Športskog društva "Bol" na Bluesun teniskim terenima održava se teniski turnir za rekrativce pod nazivom „Match Bol Open“.

Slika 13. Tenis centar Bluesun Bol

Izvor: <http://napravibreak.com/hr/tenis-centar-bluesun-bol.php>

Windsurfing

Bol je danas postao omiljeno okupljalište windsurfera iz raznih krajeva Europe i svijeta. Morski kanal između otoka Brača i Hvara i vjetar koji u njemu puše pruža idealne uvjete za windsurfing. Za sve windsurfere i one koji će to tek postati, u Bolu im na raspolaganju stoje čak četiri surf-centra zahvaljujući kojima je Bol stekao glas nadaleko poznate destinacije za windsurf te se održavaju mnoga natjecanja svake godine.

Osim tenisom i windsurfingom po čemu je Bol najpoznatiji, te ostalim sportovima na moru, u Bolu se još može zaigrati mali nogomet, penjati se po stijenama, okušati se u rukometu, omjeriti snage u košarci, skakati na trampolinu, voziti se biciklima (mountainbike), zamjeniti "veliki" tenis stolnim tenisom, uživati u odbojci na pjesku i sl.

2.6.4. Civilno društvo

Na području općine Bol djeluju udruge civilnog društva čiji rad ima poseban društveni značaj za Općinu Bol. Rad ovih udruga podupire se izdvajanjem određenih sredstava iz proračuna Općine Bol.

Na području općine Bol aktivna je 31 udruga civilnog društva, a popis istih vidljiv je u sljedećoj tablici.

Tablica 26. Popis aktivnih udruga civilnog društva na području općine Bol

R.b.	Naziv udruge
1.	Udruga za promoviranje i podržavanje društvenog nudizma u privatnosti i javnosti "NaturBol"
2.	Udruga za bolji Bol
3.	Udruga za promicanje novih tehnologija "RoboBrač"
4.	Matica hrvatska Brač
5.	Veslački klub "Bol"
6.	Klub jedriličara na dasci "Bol"
7.	Malonogometni klub "Bol"
8.	Tenis klub "Zlatni rat - Bol"
9.	"Ženska klapa Užonca"
10.	Klapa "Braciera"

11.	Zlatni rat d.d. - Klub 98"
12.	Udruga brodara "Bol"
13.	Boćarski klub "Murvica" - Brač
14.	Udruga za unapređenje kulture i kvalitete života mladih na otoku Braču "BOLiGLAVA"
15.	Športsko društvo "Bol"
16.	Multimedijalna putujuća artistska skupina za mentalnu higijenu, fizikalnu terapiju i brzu prehranu "Šušur" – Bol
17.	Udruga za celijakiju, alergije i intoleranciju na hranu CELIA ALERGA BRAČ
18.	Dobrovoljno vatrogasno društvo "Bol"
19.	Backgammon – Tavla klub "Bol"
20.	"Kite boarding klub Bol"
21.	Udruga za revitalizaciju sela Murvica
22.	Udruga "Bol"
23.	Športsko društvo "Bol"
24.	Klub za športski ribolov na moru i podvodne djelatnosti „Šampjer“ Bol
25.	Adventure Klub Bol
26.	Udruga taksi prijevoznika Općine Bol
27.	Udruga iznajmljivača soba i apartmana u domaćinstvima
28.	Moto klub "Morsus"
29.	Udruga za promicanje kvalitete kulturno-društvenih događanja "Draguj"
30.	Boćarski klub "Ratac - Bol"
31.	Udruga hrvatskih branitelja Domovinskog rata Općine Bol

Izvor: Ministarstvo pravosuđa uprave-Registar udruga

Potrebno je nastojati zadržati domicilno stanovništvo (mlade obitelji) u Bolu kroz povećanje osnovne kvalitete života i davanja mogućnosti osobnog razvoja. Neki od primjera kako se navedeno može ostvariti su: veća ulaganja u razvoj predškolske djece, adaptacija i proširenje postojećeg ili izgradnja novog vrtića, izgradnja nove osnovne škole i adekvatnog sportskog centra za sve dobne skupine, povećanje vanškolskih aktivnosti, povratak laboratorija u Bol, dolazak specijalista u Bol, povećanje kvalitete života treće dobi, hitna izgradnja POS stanova, ukidanje prireza obiteljima s troje i više djece, poticanje cjelogodišnjih obrta, poticanje novih poslovnih projekata.)

3. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je sredstvo koje pomaže prepoznati, otkriti i utvrditi ključne čimbenike razvoja, potencijale za razvoj, kao i ograničenja u razvoju, u ovom slučaju razvoju Općine Bol. Sukladno SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analizi identificirane su sljedeće snage, slabosti, prilike i prijetnje, a koje se odnose na Općinu Bol.

4.1. Demografska struktura

Snage	Slabosti
Demografska struktura	
✓ Mjesto za ugodan život (siguran odgoj djece i zdrav život) ✓ Rast broja mladih obitelji, mala sredina, otok ✓ Mlada populacija ✓ Jak intelektualni kapital ✓ Vrtić primjerene veličine ✓ Zadnjih godina rađanje većeg broja djece za što ima zasluge i davanje novčanih potpora za novorođene ✓ Malen broj socijalno ugroženih osoba ✓ Stipendiranje, odnosno nagrađivanje učenika i studenata u skladu s mogućnostima Općine	✓ Nedostatak adekvatnih sadržaja za djecu i mlade ✓ Nedostatak aktivnosti za srednjoškolce, nema sportskog sadržaja ✓ Sve starije stanovništvo ✓ Mladi se nakon završenih visokih škola rijetko vraćaju kući ✓ Nedostatak poduzetnih osoba mlađe životne dobi ✓ Nedostatak kvalificiranih osoba za razvoj ne-turističkog obrtništva ✓ Nedovoljan broj osoba osposobljenih za upravljanje destinacijom ✓ Nedostatak osoba (formalno) osposobljenih za rad u turizmu ✓ Manjak zabavnog sadržaja (predstave, kino) tijekom zimskih mjeseci ✓ Slabe mogućnosti cjelogodišnjeg najma podstanarskog smještaja za mlade obitelji ✓ Sezonalnost zapošljavanja ✓ Kvaliteta života pogotovu u zimskim mjesecima

Prilike	Prijetnje
Demografska struktura	
✓ POS stanovi ✓ Stvoriti preduvjete za zapošljavanje mladih ljudi ✓ Razvoj malog i srednjeg poduzetništva s ciljem privlačenja mladih ljudi u Bol ✓ Nova zapošljavanja ✓ Izrada Sociološke studije ✓ Dostupnost EU fondova ✓ Internetska dostupnost obrazovnim programima ✓ Cjeloživotno učenje ✓ Poticanje / podržavanje obiteljskog poduzetništva domicilnog stanovništva ✓ Suradnja s hotelskim kućama i zalaganje za zapošljavanje domaćeg stanovništva ✓ Podizanje kvalitete života mladih kroz njihovo aktivno uključivanje u društvo ✓ Zaštita obiteljskih vrijednosti ✓ Ulaganje u djecu i mlade, poticanje skrbi o članovima obitelji ✓ Mjera 'roditelj odgajatelj' ✓ Podizanjem nivoa svih usluga u Bolu zaposliti školovane kako bi Bol bio mjesto cjelogodišnje sreće za svih stanovnika i gostiju	✓ Skup smještaj za mlade obitelji ✓ Iseljavanje ljudi s višom ili visokom stručnom spremom koji ne žele raditi u turizmu ✓ Nedostatak stručnih i visoko obrazovanih kadrova raznih profila ✓ Formalni, a ne stvarni stalni stanovnici ✓ Trajni odlazak mladih i obrazovanih stanovnika ✓ Nepovoljni demografski trendovi ✓ Nedovoljna mobilnost radne snage ✓ Migracija lokalnog stanovništva ✓ Veliki broj praznih stanova za najam/prodaju ✓ Dotrajala infrastruktura i nedostatak ulaganja u nove sadržaje

4.2. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Snage	Slabosti
Poljoprivreda i ruralni razvoj	
✓ Vinogradarstvo i Maslinarstvo (proizvodnja autohtonih proizvoda – vino, maslinovo ulje) ✓ Višestoljetna tradicija poljoprivrede i ribarstva ✓ Vrhunska kvaliteta proizvoda ✓ Nagrade na raznim natjecanjima ✓ Ribolovna tradicija ✓ Sve veće površine zasađene maslinama ✓ Podizanje novih vinograda ✓ Djelovanje Poljoprivredne zadruge ✓ Obiteljska poljoprivredna gospodarstva i ponuda njihovih proizvoda i usluga ✓ Vinski podrum i degustacija ✓ Član LAG Brač ✓ Autentična ponuda na otoku prepoznata od strane turista ✓ Certificiranje ekoloških proizvoda ✓ Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta	✓ Visoki indeks razvijenosti općine pa samim time se teško dolazi do poticaja ✓ Domaća proizvodnja vina (sve se šalje u otkup) ✓ Riba se prodaje po drugim otocima ✓ Neadekvatan prostor tržnice ✓ Nedovoljno reklamiranje domaćih proizvoda, posebno za vrijeme turističke sezone ✓ Premalo se proizvodi voća i povrća što za posljedicu ima ovisnost o dopremanju istog s kopna ✓ Devastacija bivših poljoprivrednih površina ✓ Prenamjena zemljišta u apartmanizaciju ✓ Nezainteresiranost mladih za tradicionalno bavljenje poljoprivredom ✓ Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta. ✓ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi ✓ Nekvalitetna mreža poljskih putova ✓ Betonizacija i apartmanizacija neprimjerena malom priobalnom mjestu ✓ Gubitak identiteta malog priobalnog mjesta ✓ Većina stanovnika se ipak bavi turizmom ili radi u uslužnim djelatnostima ✓ Nedostatak navodnjavanja ✓ Zatvorenost prostora sužava širenje turističkog proizvoda

Prilike	Prijetnje
Poljoprivreda i ruralni razvoj	
✓ OPG (poticaji) ✓ Kroz LAG i LAGUR ostvariti poticaje ✓ Razvoj drugih kultura (limun, naranča, višnja, trešnja, odnosno kulture klimatski podobne) ✓ Novi nasadi voća i povrća ✓ Podizanje staklenika i plastenika za proizvodnju voća i povrća koji imaju siguran plasman za prodaju, pa i preradu ✓ Obnavljanje maslinarstva i vinogradarstva ✓ Berba grožđa-turistička ponuda ✓ Postojeću zadrugu treba usmjeriti ka razvoju i poticanju poljoprivrede ✓ Nastavak uređenja poljskih putova ✓ Plasiranje proizvoda kroz turizam ✓ Partnerstvo turističkih subjekata i lokalnih poljoprivrednika sa strategijom plasmana lokalnih proizvoda ✓ Velika potražnja za lokalnim proizvodima ✓ Povezivanje OPG-ova da bi se ojačala njihova pozicija ✓ Poticanje bavljenja poljoprivredom s naglaskom na razvoj u pravcu eko poljoprivrede ✓ Uzgoj, prerada, prodaja i promocija autohtonih (tradicijskih) sorti	✓ Nedostatak suradnje s ostalim općinama i gradom Supetrom ✓ Nedovoljna motiviranost mlađe populacije za radom u poljoprivredi ✓ Visoke cijene troškova održavanja poljoprivrednih kultura ✓ Zanemarivanje i napuštanje bavljenje poljoprivredom ✓ Nejasna vizija razvoja poljoprivrede ✓ Opasnost od uzurpiranja poljoprivrednih površina uz obalu i naselja koje nisu u skladu s održivim razvojem i krajolikom ✓ Nedostatak radne snage ✓ Politika cijena velikih trgovačkih lanaca ✓ Smanjivanje površina pod vinovom lozom ✓ Neobnavljanje vinograda koje je već prisutno kao pojava ✓ Opadanje količine poljoprivredne proizvodnje

4.3. Malo i srednje poduzetništvo

Snage	Slabosti
Malo i srednje poduzetništvo	
✓ Razvijene uslužne djelatnosti (poglavito turizam) ✓ Turističke agencije ✓ Sportske škole ✓ Električari ✓ Vodoinstalateri ✓ Automehaničar ✓ Građevinske firme ✓ Računovodstveni servisi ✓ Velik broj poslovnih subjekata djeluje na području Općine gledano prema broju stanovnika ✓ Stabilan i konstantan priljev sredstava od obrtnika i malih poduzetnika ✓ Idealni uvjeti razvoja postojećih i stvaranja novih vrijednosti ✓ Spremnost dionika destinacijskog upravljanja na suradnju i ostvarivanje sinergije	✓ Osim kroz turizam, postoji vrlo mali broj obrtnika ✓ Kod pojedinih obrtnika upitna je kvaliteta ✓ Izrazito visoke cijene usluga, značajno više nego na kopnu ✓ Nedovoljan broj građevinskih djelatnika, posebno zimi ✓ Prevelika ovisnost o turizmu i uspješnosti turističke sezone. ✓ Premalo obrtništva u smislu zanata, proizvodnih djelatnosti i prerade ✓ Gospodarska aktivnost većinom samo u ljetnim mjesecima ✓ Premali je broj obrta koji posluju tijekom cijele godine, osobito u zimskom periodu ✓ Nedovoljna suradnja javnog i privatnog sektora ✓ Ne postoji gospodarska zona sa gospodarskim djelatnostima. ✓ Prevelika ovisnost o turizmu ✓ Slab interes domaće mladeži/stanovništva za stvaranjem novih vrijednosti ✓ Veliki broj malih i srednjih poduzeća registriranih van Bole i izostanak financijskih priljeva Općini od istih ✓ Nefleksibilnost u prilagodbi zahtjevima turističke potražnje ✓ Nedostatak koordinacije među nacionalnim, regionalnim i lokalnim institucijama ✓ Nedovoljno iskorišteni potencijali za razvoj poduzetništva ✓ Inercija i nedostatak poslovne vizije pojedinih dionika u turizmu ✓ Nizak broj snažnih malih i srednjih poduzetnika u turističkom sektoru ✓ Mali broj dionika

Prilike	Prijetnje
Malo i srednje poduzetništvo	
✓ Papirnica ✓ Foto studio ✓ Odvjetnički ured ✓ Kroz razne programe i potpore poticati učenike da se školuju za zanate koji će poboljšati život domicilnog stanovništva ✓ Zanatski obrti i radionice-servisi (klesari, drvodjelci, krojači...) ✓ Program poticanja poduzetništva ✓ Financiranje projekata iz EU ✓ Poticanje / podržavanje poduzetništva domicilnog stanovništva (oslobađanje kom. naknade, davanje zemljišta u zakup..). ✓ Iznalaženje načina da domicilno stanovništvo (ukoliko postoji interes) ima prednost za razvoj poduzetništva, koncesije i sl. pred vanjskim interesnim stranama ✓ Predviđanje industrijske zone prostornim planom ✓ Stvoriti uvjete za poticanje svih oblika poduzetništva koje je temeljeno na cjelogodišnjem poslovanju i visokoj kvaliteti ponude u destinaciji ✓ Poticati malu specijaliziranu industrijsku proizvodnju (ekološki prihvatljiva gradnja i proizvodnja ekološki prihvatljivih građevinskih materijala i ostalog) ✓ Potpora projektima vezanim uz proizvodnju toplinske i električne energije iz obnovljivih izvora energije – biomasa, solarne elektrane i dr.) ✓ Poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva kroz ciljane oblike proizvodnje	✓ Rad na crno ✓ Nelojalna konkurencija ✓ Gašenje svih obrta nevezanih za turizam ✓ Rad obrta samo u ljetnim mjesecima ✓ Neisplativost rada ✓ Ovisnost o industriji turizma ✓ Nedostatak kvalificirane radne snage ✓ Nema uvjeta za cjelogodišnje poslovanje ✓ Odljev financijskih prihoda van Općine Bol – nedostaci za proračun ✓ Daljnji trend smanjenja dionika ✓ Uvozna radna snaga

4.4. Turizam i ugostiteljstvo

Snage	Slabosti
Turizam i ugostiteljstvo	
✓ Prepoznatljiva turistička destinacija ✓ Bogata i duga tradicija u turizmu ✓ Značajni kapaciteti (Hoteli i hotelski sadržaji, Apartmani, Kampovi) ✓ Gastronomija ✓ Razvijen vinski turizam ✓ Plaže ✓ Bogatstvo prirodnih ljepota te kulturno-povijesne baštine ✓ Obrazovanje stručnih kadrova u turizmu i ugostiteljstvu u SŠ Bol ✓ Ugostiteljski objekti smješteni su na atraktivnim lokacijama ✓ Priroda i simbol turizma plaža Zlatni rat ✓ Klimatski uvjeti ✓ Kulturna baština Bola i Brača ✓ Zračna luka na Braču ✓ Gostoprimstvo ✓ Kvaliteta mora, obale i kopna-okoliša ✓ Novi gastronomski sadržaji	✓ Jednolična ponuda ugostiteljskih objekata ✓ Nedostatak vezova za jahte ✓ Nekompetentno osoblje ✓ Izrazito izražena sezonalnost i kratka ljetna turistička sezona ✓ Nedostatak slow food restorana s tipiziranom ponudom ✓ Hoteli Bijela kuća i Park ✓ Neiskorištenost Vidove gore ✓ Nedostatak vizije održivog razvoja turizma ✓ Nedovoljna valorizacija prirodnog bogatstva u funkciji održivog razvoja turizma ✓ Visoka saturacija plaža u dijelu glavne sezone ✓ Niska razina međuopćinske suradnje ✓ Niska razina suradnje Općine Bol s privatnim turističko-ugostiteljskim sektorom ✓ Nedostatak javnog-privatnog partnerstva ✓ Turističko zoniranje-granica rasta ✓ Prevelika izgrađenost kuća/stanova ne domicilnog stanovništva ✓ Neujednačena kvaliteta proizvoda i usluga ✓ Preveliki broj turista-dnevnih izletnika i preopterećenost brojem turista na glavnoj plaži Zlatni rat ✓ Sigurnost priobalne plovidbe -jedrenje na dasci-škola jedrenja ✓ Nedovoljno ostalih specifičnih oblika turizma ✓ Neorganiziranost i nedovoljna educiranost privatnih iznajmljivača ✓ Više od 60% kapaciteta privatnih iznajmljivača s mjestom boravka izvan Bola ✓ Slaba zaštićenost Zlatnog rata i podmorja (onečišćenje, nedozvoljena sidrenja) ✓ Problemi s transferom (nedostatak brzih/direktnih linija posebno u pred i posezoni) ✓ Mali broj smještajnih jedinica najviše kategorije ✓ Nedovoljna uređenost prirodnih i kulturnih atrakcija ✓ Nedostatak resursa za produljenje sezone ✓ Nedostatan broj inovativnih turističkih doživljaja ✓ Slabi marketinški rezultati postojećeg modela upravljanja destinacijom ✓ Limitiran plažni prostor

Prilike	Prijetnje
Turizam i ugostiteljstvo	
✓ Manji luksuzni hoteli ✓ Tematski restorani ✓ Renoviranje postojećih hotela ✓ Luka nautičkog turizma ✓ Suradnja strukovne škole s lokalnom zajednicom ✓ Urediti plaže ✓ Zabraniti sidrenje ✓ Ograničiti broj ležaljki ✓ Urediti šumicu s prepoznatljivim sadržajima (izmjena kućica) ✓ Žičara ✓ Uređenje pristupa plaži Zlatni rat s definiranjem sadržaja koji tamo mogu biti ✓ Valorizacija jakih evenata (WTA) ✓ Rast potražnje za smještajnim objektima visoke kategorije ✓ Usklađivanje turističkog razvoja na razini otoka ✓ Ponuda posebnih oblika turizma (cikloturizam, izletnički, sportski, nautički, gastro, zdravstveni, agroturizam, kulturni turizam) ✓ Razvoj partnerstva na destinacijskoj razini ✓ Razvoj raznolikosti ponude – izvorni i autohtoni proizvodi, manufakture i sl. ✓ Povećanje kvalitete smještaja kod privatnih iznajmljivača kao i hotela ✓ Produženje sezone (cjelokupnim sadržajem destinacije) ✓ Širenje turističke ponude definiranim sadržajem (sport, sadržaji za djecu) ✓ Definirana očekivanja od ugostitelja, koncesionara i iznajmljivača (datumi rada, kvaliteta usluge, potrebna pravila rada, uređene okućnice...). ✓ Širenje smještajnog kapaciteta kvalitetnom ponudom (male vile s bazenima) ✓ Rast na tržištima više kupovne moći (Skandinavija, UK) ✓ Povećanje raspona kvalitete ponude ✓ Zaštita prirodnih resursa ✓ Održivi turizam s naglaskom na ekologiju ✓ Poboljšanje doživljaja za posjetitelje ✓ Postojanje nacionalnih i EU fondova za obnovu i revitalizaciju turističkih resursa ✓ Revizija i prenamjena planiranih turističkih zona ✓ Obogaćivanje gastro ponude ✓ Korištenje resursa unutrašnjosti otoka Brača ✓ Bolske ljetne večeri dignuti na zadovoljavajuću razinu – definirati ponudu u skladu s reneomom destinacije	✓ Konkurencija ✓ Dumping cijena – Turska, Grčka, Sj. Afrika ✓ Nedostatak radne snage ✓ Nedovoljna suradnja na razini otoka ✓ Restorani se baziraju na brzoj hrani ✓ Potpuno odumiranje klasičnih a la carte restorana ✓ Devastacija plaže Zlatni rat ✓ Nepoticajna poslovna i investicijska klima ✓ Apartmanizacija ✓ Pandemija ✓ Pad kvalitete „turističkog doživljaja“ u Bolu (masovnost) ✓ Prekomjerno neplansko korištenje prostora u sezoni ✓ Loš utjecaj krupnog kapitala ✓ Sunce i more više neće biti dostatni za privlačenje turista ✓ Nejasna vizija razvoja turizma ✓ Širenje građevinskih zona ✓ Postojanje sive ekonomije u turizmu, poglavito u ugostiteljskom dijelu, kao i u drugim dijelovima ponude (tržnica, prijevoz, štandovi itd) ✓ Manjak angažiranosti oko promocije destinacije ✓ Manjak angažiranosti oko povećanja kvalitete proizvoda – kompletne ponude destinacije ✓ Preskupa usluga u ugostiteljskim objektima ✓ Veliki broj restorana s 'fast food' ponudom, a manjak restorana s tradicionalnom bračkom/dalmatinskom kuhinjom ✓ Nepostizanje uravnoteženosti omjera cijena/kvaliteta ✓ Nedovoljno ulaganje u marketing destinacije (eventi i manifestacije samo u ljetnoj sezoni) ✓ Niska razina iskorištenosti on-line promocije destinacije ✓ Narušavanje očuvanosti prirodne i nekontrolirano iskorištavanje resursa ✓ Nekontrolirani rast privatnog i nekomercijalnog smještaja (koji nije visoke kvalitete) ✓ Neriješen status hotela Bijela kuća ✓ Veliki pritisak izletničkih brodova na luku Bol ✓ Veliki broj dnevnih migracija turista iz drugim mjestima na otoku ✓ Neobrazovana radna snaga

4.5. Odgoj i obrazovanje

Snage	Slabosti
Odgoj i obrazovanje	
✓ Duga tradicija osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Bolu ✓ Djelovanje osnovne i srednje škole na području Općine ✓ Đački dom ✓ Većina djece predškolske dobi pohađa dječji vrtić ✓ Sufinanciranje vrtića ✓ Visoka razina suradnje SŠ Bol s lokalnom zajednicom, Općinom Bol i hotelijerima (sufinanciranje potreba učenika, stipendiranje učenika, podrška u provedbi projekata i dr.) ✓ Usklađenost srednjoškolskog obrazovanja s potrebama tržišta rada ✓ Rad SŠ Bol je prepoznat kao primjer dobre prakse u sustavu odgoja i obrazovanja RH – brojne promotivne aktivnosti škole (TV i radio prilazi, članci u novinama i na portalima, diseminacija međunarodnih projekata) obuhvaćaju promociju Općine Bol te sektora turizma i ugostiteljstva ✓ Kvaliteta nastave i odgojno-obrazovnog rada u učeničkom domu SŠ Bol – individualan pristup učenicima, dobro organizirana praktična nastava i stručna praksa, poticanje učenika na poduzetnost, uspjesi učenika u projektima i upisima na studijima i dr. ✓ Internacionalizacija SŠ Bol kroz projekte ✓ Prostor i oprema SŠ Bol – višenamjenski disperzirani školski objekti omogućuju, uz osnovnu djelatnost, smještaj za učenike, nastavnike te su izvor vlastitih prihoda ✓ Sistematičan rad sa talentiranim i nadarenim učenicima ✓ Studijska putovanja i učenje na primjeru uspješnih praksi	✓ Suradnja osnovne i srednje škole ✓ Usmjeravanje djece u osnovnoj školi ✓ Prostor i oprema SŠ Bol– nedostatan broj školskih praktikuma ✓ Obrazovanje odraslih u organizaciji SŠ Bol – ne provodi se, uvesti u suradnji s RCK, Split ✓ Suradnja SŠ Bol s vanjskim suradnicima, lokalnim stručnjacima u području turizma i ugostiteljstva – niska razina suradnje u vidu uključenosti u nastavni proces te usavršavanja strukovnih nastavnika ✓ Izvannastavne aktivnosti SŠ Bol – nedovoljna uključenost (zbog ograničenja tijekom pandemije) u lokalna događanja kao što su turističko-ugostiteljske manifestacije, kulturne aktivnosti, sportska natjecanja, dobrotvorne akcije, društveno koristan rad i dr ✓ Neadekvatna zgrada osnovne škole, djeca bez školskog igrališta, kuhinje, ormarića za pohranu stvari ✓ Škola bez dvorane za tjelesni odgoj i održavanje priredbi i sl. ✓ Nedostatak specijaliziranog kadra za školu i vrtić (psiholog, logoped itd) ✓ Nedostatak sportskih sadržaja (dvorana) ✓ Ne postojanje dvosmjenskog rada vrtića u ljetnim mjesecima ✓ Nepostojanje prilagođenog programa u osnovnoj školi za djecu koja trebaju prilagođeni program ✓ Mali broj vanškolskih aktivnosti ✓ Mali broj učenika ✓ Ograničen broj usmjerenja

Prilike	Prijetnje
Odgoj i obrazovanje	
✓ Širenje kapaciteta đачkog doma ✓ Modernizacija srednje i osnovne škole ✓ Obnova dotrajale zgrade OŠ ✓ Razvoj IT sektora ✓ Novi trendovi u turizmu i ugostiteljstvu omogućuju uvođenje novih programa za obrazovanje i osposobljavanje odraslih ✓ Podrška lokalne zajednice odgojno-obrazovnim ustanovama u Bolu omogućuje njihov razvoj ✓ Školska kuhinja bi omogućila produženi boravak djece što bi olakšalo život zaposlenim roditeljima u pre i posezoni ✓ Organizacija nacionalnih i međunarodnih sportskih natjecanja ✓ Proširenje ponude strukovnih srednjoškolskih smjerova ✓ Izgradnja kvalitetnog sportskog centra. ✓ Poticanje trajnog profesionalnog razvoja odgajatelja, nastavnika i drugih zaposlenika u obrazovanju. ✓ Stvaranje prostornih, kadrovskih i materijalnih uvjeta za uključivanje sve djeve u program predškolskog odgoja. ✓ Educiranje djece o različitostima. ✓ Educiranje djece o oblicima zlostavljanja od strane vršnjaka i odraslih ✓ Obnova postojećih kapaciteta škole i vrtića uz pomoć EU fondova ✓ Izgradnja novih sadržaja (sportska dvorana, vrtić, fitness dvorana, bazen) uz pomoć EU fondova ✓ Profesionalna orijentacija učenika ✓ Promjena namještaja u učionicama i kabinetima ✓ Potpuna informatizacija škole ✓ Uređenje školskog dvorišta ✓ Promicanje cjeloživotnog učenja na radnom mjestu i mimo njega (pretpostavke za bolje zapošljavanje ili za podizanje opće kulture odnosno unapređenja opće razine znanja svih dobni skupina, uključujući i osobe treće dobi)	✓ Pretjerana orijentacija na turizam ✓ Prostor i oprema – nedostatan broj učionica, nepostojanje sportske dvorane ✓ Neriješeno vlasništvo dijela objekata koje koristi SŠ Bol ✓ Fluktuacija nastavnog kadra i administrativnih radnika ✓ Pandemija ✓ Nepovoljna demografska slika na otoku i u državi ✓ Teška ekonomska situacija u državi može dovesti do negativne promjene u suradnji SŠ Bol s lokalnim hotelijerima ✓ Podcijenjen položaj nastavnika u društvu ✓ Izostanak odgovarajućih uvjeta ima za posljedicu odlazak djece u veće sredine posebno djece sportaša ✓ Mali broj upisanih učenika ✓ Ograničeni kapacitet dječjeg vrtića ✓ Neprepoznavanje znanja i ljudi kao ključnog potencijala razvoja društva ✓ Posljedice po djecu zbog neadekvatne razine institucijskog odgoja i obrazovanja ✓ Nizak postotak realizacije planiranih projekata i teškoće pri realizaciji istih

4.6. Socijalne usluge i zdravstvo

Snage	Slabosti
Socijalne usluge i zdravstvo	
✓ Medicinska skrb obiteljskog liječnika ✓ Usluge dentalne medicine ✓ Ljekarna ✓ Fizikalna terapija ✓ Djelovanje staračkog doma ✓ Razvijen je sustav pomoći socijalno ugroženim kategorijama građana	✓ Hitna pomoć u Gornjem Humcu ✓ Velike gužve u ambulanti za vrijeme ljetnih mjeseci ✓ Socijalne usluge su sve u Supetru ✓ Ginekološka ordinacija – umirovljeni doktor ✓ Pedijatar – umirovljeni doktor ✓ Nedostatak dežurne ljekarne ✓ Na otoku nema niti jednog inkubatora ✓ Ograničen broj mjesta u staračkom domu ✓ Nedostatak tima prve pomoći barem u tijeku glavne sezone ✓ Nedostatak određenih zdravstvenih usluga ✓ Nemogućnost obavljanja krvnih pretraga ✓ Nepostojanje medicinske usluge u hotelskih kućama (dodatni liječnik) ✓ Nedostatak kvalitetne specijalističke zdravstvene zaštite na otoku
Prilike	Prijetnje
Socijalne usluge i zdravstvo	
✓ Stacionar za hitnu pomoć u Bolu s još jednim liječnikom ✓ Laboratorij – bar za vrijeme turističke sezone ✓ Posjeti pedijatra i ginekologa u Bolu, bar nekim danima ✓ Mogućnost odrađivanja nekih administrativnih radova u Bolu (Mirovinsko, Porezni, Građevinski) ✓ U mirnom dijelu Bola otvaranje staračkog doma visoke kvalitete usluge bi otvorilo i nova radna mjesta ✓ Zgrada ambulante sa sadržajima ✓ Hitna pomoć samo za Bol u ljetnim mjesecima. ✓ Suradnja s drugim Općinama kako bi se osigurala profesionalna pedijatrijska skrb na otoku. ✓ Suradnja s drugim općinama kako bi se osigurale ginekološke usluge na otoku ✓ Postojanje neizgrađenog prostora pogodnog za realizaciju medicinskog centra ✓ Snažnije povezivanje otoka s mrežom hitne pomoći (morskim putem) ✓ Razvoj zdravstvenog turizma	✓ Dodatna centralizacija u Supetru ✓ Gubitak liječnika opće prakse ✓ Odlazak starijeg stanovništva u sredine gdje im je dostupnija zdravstvena skrb i smještaj u staračke domove daleko od svog doma ✓ Gubitak pedijatra s otoka. ✓ Gubitak ginekologa s otoka ✓ Neiskorištena javna imovina u funkciji zdravstva/socijale ✓ Trend smanjenja postojeće razine zdravstvene usluge

4.7. Kultura i očuvanje tradicije

Snage	Slabosti
Kultura i očuvanje tradicije	
✓ Bogata povijesna baština ✓ Prepoznatljivi prirodni fenomeni: Vidova gora i Zlatni rat ✓ Povijesni fenomeni: Dominikanski samostan kao i pustinjački samostani u okolici Murvice ✓ Sve trenutno postojeće institucije kulture (Knjižnica, galerija B. Dešković, Dom kulture, Zavičajni muzej...) ✓ Prva dalmatinska vinarska zadruga ✓ Piscina na Zlatnom ratu ✓ Kulturno ljeto ✓ Postava u muzeju Dominikanaca ✓ Kraljeve skaline ✓ Studenac ✓ Crkvice ✓ Rad CZK-a Bol (klapsko pjevanje, dječji zbor, čitaona, predstave tijekom ljetnih mjeseci, izložbe lokalnih i vanjskih umjetnika tijekom ljetnih mjeseci..) ✓ Glazbena škola Josipa Hatzea ✓ Terra Croatica – Broško blogo	✓ Sadržaj za uzak krug štovatelja ✓ Nedostatak sadržaja za mlađu populaciju ✓ Sav sadržaj je koncentriran kroz ljetne mjesece ✓ Malo kulturnog sadržaja za djecu, dječje predstave i nastupi ✓ Slaba posjećenost galeriji-muzeju ✓ Prošlo je već desetak godina od kupnje kuće Romac, kao i kulturno povijesne zbirke, gdje bi trebao biti zavičajni muzej ✓ Organizacija manifestacija uglavnom tijekom sezone ✓ Gubitak Multimedijalne skupine ✓ Gubitak tradicije igranja starih sportova (nekadašnje ribarske večeri) ✓ Ugroženost kulturnih dobara zbog nedovoljnih ulaganja i lošeg održavanja ✓ Nedostatak interpretacija u atrakcijama ✓ Nedovoljna valorizacija kulturnih dobara

Prilike	Prijetnje
Kultura i očuvanje tradicije	
✓ Puko – obnavljanje suradnje s lokalnom zajednicom ✓ Murvica: prikaz tradicionalnog načina života ✓ Narodne nošnje ✓ Plesovi ✓ Koncertni nastupi kvalitetnih izvođača ✓ Češće kino projekcije zimi ✓ Valorizacija prostora Teatrin ✓ Muzej-povijesni na Račiću ✓ Dogradnja Doma kulture ✓ Valorizacija kulturne baštine u svrhu produženja turističke sezone, broja posjetitelja i noćenja ✓ Razvijanje programa cjeloživotnog učenja u području kulture te starih običaja ✓ Potpora umjetničkom stvaralaštvu, poduzetništvu i participaciji u kulturi ✓ Osnivanje kazališne skupine za djecu i mlade kroz CZK ✓ Poticanje razvoja kulturnih manifestacija od nacionalne važnosti ✓ Očuvanje kulturne baštine ✓ Dostupnost kulturne baštine domaćim i stranim interesnim skupinama ✓ Uvođenje originalne gastro ponude ✓ Izvorni brački/bolski suveniri –definiranje posebnih uvjeta za one koji nude takve proizvode ✓ Program sanacije i očuvanja kulturnih i tradicijskih resursa ✓ Uvođenje mehanizma za korištenje prihoda od turizma za podršku očuvanju kulturnih dobara ✓ Uključenosti lokalnih udruga u razvijanje i pružanje doživljaja koji se temelje na nematerijalnom kulturnom naslijeđu posjetiteljima ✓ Digitalizacija kulturnih sadržaja ✓ Inicijative za inovativne muzeje i interpretacijske centre ✓ Udružiti sve bračke općine radi povezivanja bračke kulturne i povijesne baštine	✓ Nebriga za kulturom i nasljeđem ✓ Potpuni gubitak dijalekta ✓ U težnji za lakšom i bržom zaradom gubi se identitet mjesta. ✓ Gubitak vizure Bola ✓ Gubitak identiteta i tradicijskih vrijednosti pod vanjskim utjecajima ✓ Nemogućnost valorizacije kulturnih i prirodnih resursa ✓ Ugrožavanje kulturno povijesnih cijelina i mjesta divljom gradnjom i megalomanskim objektima ✓ Zadržavanje postojećeg stanja

4.8. Infrastruktura (promet, telekomunikacije, vodoopskrba, odvodnja, energetski sustavi i gospodarenje otpadom)

Snage	Slabosti
Infrastruktura	
✓ Katamaran u ljetnim mjesecima i više linija dnevno ✓ Zračna luka Brač ✓ Zabrana prometa kroz centar mjesta ✓ Gotovo 100 % objekata u građevinskom području ima mogućnost priključenja na vodoopskrbni sustav ✓ Više od 90 % korisnika je priključeno na sustav odvodnje otpadnih voda (za 30% više od prosjeka priključenosti otoka Brača) ✓ Osigurana je povezanost otoka državnim, županijskim i lokalnim cestama ✓ Povoljan geografski položaj Bola za nautičare ✓ Postoji solidna razina poštanskih usluga i usluga paketne dostave ✓ Bankomatska mreža je razvijena ✓ Akcija čišćenja okoliša – podmorja ✓ Izrada projektne dokumentacije uređenja plaža ✓ Ekološka osviještenost mladih i interes javnosti za očuvanje okoliša ✓ Prometno redarstvo ✓ Parking na ulazu u Bol ✓ Odlagalište smeća i krupnog otpada ✓ Započelo se s odvajanjem otpada, podiže se svijest mještana o tome ✓ Postoje preduvjeti za ekološku/eko-friendly destinaciju ✓ Prirodni resursi su dosta dobro očuvani i predstavljaju veliki potencijal	✓ Prometna povezanost jedinica lokalne samouprave na otoku ✓ Promet na Račiću i pristup Velom mostu ✓ Prometni problemi u špici sezone ✓ Nedostatak parkinga u ljetnim mjesecima i manjak parkirnih mjesta u odnosu na smještajne kapacitete ✓ Stanje pojedinih prometnica ✓ Stanje obilaznice ✓ Nedostatak luke nautičkog turizma ✓ Nedostatak vezova za brodice ✓ Ograničeni kapaciteti vodne opskrbe ✓ Zbog stalnog povećanja potrošnje vode u špici turističke sezone, potrebna je dogradnja sustava i ulaganja u povećanje njegovog kapaciteta ✓ Sustav odvodnje otpadnih voda nije u potpunosti završen, potrebna je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, isto tako gravitacijski kolektori u pojedinim dijelovima naselja zahtijevaju rekonstrukciju ili dogradnju ✓ Slabost sustava vodoopskrbe i odvodnje je i velika neravnomjernost potrošnje vode zima-ljeto ✓ Kanalizacijski sustav na šetnici ✓ Odvodnja od rotora do malog mosta ✓ Poštanski ured radi skraćeno izvan sezone čime je razina usluge za stanovništvo ograničena ✓ Zasićenje kompletnog infrastrukturnog sustava ✓ Nedostatak pješačke staze uz prometnice rotor – Zlatni rat i rotor – samostan ✓ Nedostatnost biciklističkih staza uz glavne prometnice ✓ Ugroženost pješaka u pješačkoj zoni (šetnica) za ljetnih mjeseci (motori, bicikle, romobili u neprilagođenoj brzini) ✓ Slaba kontrola/zaštita pješačkih zona (samo u ljetnim mjesecima zatvorena riva) ✓ Loša telekomunikacijska infrastruktura – nemoguće je dobiti kvalitetan Internet signal u pojedinim dijelovima mjesta ✓ Preizgrađenost pojedinih dijelova mjesta ✓ Neadekvatno zbrinjavanje otpada, konfuzija sa kontejnerima, edukacija stanovništva i tkz. vikendaša ✓ Apartmani koji nemaju kante ni kartice na bacanje smeća ✓ Gospodarenje otpadom – ne postoji jedinstveno rješenje na razini otoka ✓ Divlji deponiji

Prilike	Prijetnje
Infrastruktura	
✓ Dislokacija pumpne stanice ✓ Dislokacija autobusnog kolodvora ✓ Nova luka s pristaništem za katamaran kojem se može prići na kvalitetan način ✓ Korištenje el. vozila za opskrbu dućana i ugostiteljskih objekata u centru ✓ Mogućnost korištenja EU sredstava potrebnih za povećavanje kapaciteta vodoopskrbnog sustava i njegovu dogradnju. ✓ U sklopu projekta aglomeracija na Braču moći će se osigurati sredstva za dovršetak sustava odvodnje otpadnih voda ✓ Ulaganje u alternativne izvore za dobivanje el.energije djelovanjem vjetra kojeg ne nedostaje tijekom cijele godine ✓ Laka dostupnost nautičarima ✓ Bolja cestovna povezanost na otoku ✓ Ulaganje u obnovljive izvore energija (krovne mini elektrane) ✓ Korištenje pročišćene vode u svrhu navodnjavanja javnih i poljoprivrednih površina ✓ Luka nautičkog turizma na Račiću ✓ EU fondovi i nacionalni izvori financiranja projekata okolišne i komunalne infrastrukture ✓ Dodatni bazen ili cijev za pitku vodu ✓ Povećanja kapaciteta postojećih kolektora ✓ Izgradnja biopročišćivača ✓ Dodatni broj prometnih i komunalnih redara u sezoni ✓ Dostupnost vode za što više poljoprivrednih parcela. ✓ Nabavka stroja za pranje šetališta i ostalih kamenih ulica ✓ Akcijski plan održivog razvoja infrastrukture mjesta (kroz programe EU) ✓ Redefiniranje urbanističkog plana razvoja mjesta i ukidanje plana koji je trenutno na snazi ✓ Bolja prometna povezanost (daljnja ulaganja u zračnu luku i uvođenje novih linija) ✓ Plan za recikliranje (motiviranje svih žitelja i posjetitelja destinacije) ✓ Uvođenje eko-opcija javnog prijevoza na struju (e-bicikli; e-skuteri) ✓ Briga za okoliš ✓ Certificiranje (okoliš, održivost, kvaliteta, sigurnost, društvena odgovornost) ✓ Praćenje potrošnje vode i struje te mogućnost financijskih ušteda i dobivanja poticaja iz EU fondova ✓ Rješavanje prometa u mirovanju – različitim modelima garažnih prostora ✓ Optika i 5G mreža	✓ Daljnja izgradnja apartmana i stanova bez adekvatnog broja parkinga ✓ Nedovoljni kapaciteti vodnog sustava i električne energije ✓ Nedovoljni kapaciteti kanalizacijskog sustava ✓ Potrebe korisnika u turizmu na području Općine veće od raspoloživih kapaciteta sustava vodoopskrbe i odvodnje ✓ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi koče realizaciju projekata ✓ Loša informiranost i edukacija stanovništva i tkz. vikendaša o zbrinjavanju otpada ✓ Nepoštivanje propisa i zakona ✓ Česte promjene propisa i zakona ✓ Neprohodnost prometnica (nemogućnost pristupa komunalnih vozila, dostavnih vozila, vozila hitnih službi) ✓ Nesigurnost pješaka – posebno u pješačkim zonama (šetnica) za ljetnih mjeseci ✓ Začepljenje kanalizacijskog sustava, izbijanje fekalija na površinu, onečišćenje mora i plaža ✓ Neodrživ urbanistički razvoj ✓ Povećan broj izletničkih brodova i auta u ljetnim mjesecima dodatno opterećuje infrastrukturu i prometnu komunikaciju ✓ Klimatske promjene i njihov utjecaj na okoliš ✓ Neadekvatno upravljanje električnom energijom, vodom i otpadom ✓ Sustav prikupljanja, razdvajanja, uporabe i zbrinjavanja otpada je ispod standarda ✓ Zdravstveni, ekološki/okolišni i sigurnosti aspekti rizika su još uvijek prisutni ✓ Izdvojenost Bola u odnosu na druga mjesta na otoku ✓ Ekološka degradacija prostora (otpadne vode, smeće)

4. RAZVOJNE POTREBE I RAZVOJNI POTENCIJALI

GEOPROMETNI POLOŽAJ I PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Unaprijediti promet prema Bolu i unutar Bola – Jača valorizacija prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti u turističke svrhe – Očuvanje i obnova estetske vrijednosti krajobrazna – Zaštita plodnih i ekološki prihvatljivih tala	– Blizina zračne luke Brač – Prirodne i povijesne vrijednosti koje se nalaze na području općine Bol (zaštićeni dijelovi prirode) – Prepoznatljivi i jedinstveni prirodni fenomeni (Vidova gora, Zlatni rat) – Ugodna mediteranska klima koja je važan resurs za razvoj poljoprivrede i turizma
STANOVNIŠTVO	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Ublažavanje i ispravljanje negativnih demografskih tendencija – Zadržati mlađu populaciju – Stvoriti preduvjete za zapošljavanje mladih ljudi – Razvoj malog i srednjeg poduzetništva s ciljem privlačenja mladih ljudi u Bol – POS stanovi	– Razvoj turističke djelatnosti velikim dijelom utjecao na ostanak domaćeg stanovništva – Pozitivan prirodni prirast stanovništva – Pozitivan migracijski saldo (više doseljenih nego odseljenih osoba) – Mladi školovani ljudi.
INFRASTRUKTURA	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Infrastrukturne građevine prilagoditi zahtjevima zaštite okoliša i prostora, uvažavajući uvjete nadležnih službi za zaštitu krajobraznih i prirodnih vrijednosti – Izgradnja i rekonstrukcija komunalne infrastrukture – Pобољшanje turističke infrastrukture – Izgradnja planiranih građevina za gospodarenje otpadom (reciklažno dvorište) – Smanjenje ukupne mase otpada koja se odlaže na odlagališta – Sanacija lokacija onečišćenih otpadom (divlja odlagališta)	– Projekti koji za cilj imaju unaprjeđenje postojeće komunalne i turističke infrastrukture – Suradnja i zajednički infrastrukturni projekti s drugim lokalnim jedinicama na području Splitsko-dalmatinske županije

KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Konzervacija, obnova, rekonstrukcija i revitalizacija kulturnih dobara – Zaštita arheoloških lokaliteta i prezentacija njihove vrijednosti i značaja – Turistička valorizacija povijesne baštine – Murvica: prikaz tradicionalnog načina života – Narodne nošnje – Plesovi – Koncertni nastupi kvalitetnih izvođača – Češće kino projekcije zimi – Valorizacija prostora Teatrin	– Bogata povijesna baština – Dominikanski samostan – Galerija Dešković – Kuća u kući – Prva dalmatinska vinarska zadruga, Osnovna škola – Piscina na Zlatnom ratu – Zavičajni muzej – Dom kulture – Kulturno ljeto – Postava u muzeju Dominikanaca – Knjižnica – Kraljeve skaline – Studenac – Crkvice
GOSPODARSTVO	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Zadržati sezonsku radnu snagu – Razvoj selektivnih oblika turizma – Proširenje turističke ponude – Ekološka poljoprivredna proizvodnja – Privođenje svrsi zapuštenih poljoprivrednih površina stimuliranjem otkupa svih poljoprivrednih proizvoda kroz „zadruga“ ili sl. – Prilagođavanje proizvodnje i proizvoda standardima i zahtjevima EU	– Dosadašnja usmjerenost prema razvoju turizma – Duga tradicija u turizmu – Suradnja s ključnim dionicima turističkog sustava – Gastronomija koja još uvijek nije dosegla svoje prave mogućnosti – Kvaliteta smještajnih kapaciteta – Plasman poljoprivrednih proizvoda i njihovih prerađevina kroz neki od selektivnih oblika turizma
DRUŠTVENE DJELATNOSTI	
Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
– Osigurati osnovne materijalne, prostorne i druge uvjete udrugama civilnog društva – Poticati rad udruga koje svojim programima i radom djeluju s ciljem povećanja kvalitete života na području Općine, te pridonose većoj socijalnoj pravednosti	– Postojeći kapaciteti unutar udruga civilnog društva: znanja, vještine, iskustvo, informacije – Relativno dobra mreža zdravstvenih i socijalnih institucija – Nastaviti dosadašnje financiranje javnih potreba u školstvu, sportu i kulturi, kao i provedbu aktivnosti iz socijalnog programa

5. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA

5.1. Vizija

Proces strateškog planiranja razvoja identificiranjem strateških pitanja započinje određivanjem prioriteta, tj. pitanja koja su važna za postizanje željene buduće vizije Općine Bol i koja su se pokazala važnima u analizi. Strateško pitanje traži načine da se utječe na slabe strane, gradi na jakim stranama, reagira na prijetnje i da se iskoriste mogućnosti u cilju ostvarenja vizije.

Vizija nam ukazuje na nužnost vrednovanja ljudskih i materijalnih potencijala radi stvaranja bogatstva i blagostanja i to ne samo kroz ostvareno u obliku ekonomskih koristi, već i kroz stvaranje novih mogućnosti u okviru društvenog života područja prilikom čega iznimno značenje ima uključivanje lokalnog stanovništva, te drugih institucija i privrednih subjekata, te njihovo upoznavanje i simultano prilagođavanje novim uvjetima poslovnog djelovanja, jačanje konkurentnosti na lokalnom, regionalnom i globalnom tržištu, poticanje nove kvalitete i razvoja turističke ponude Općine Bol.

Vizija razvoja je inspirativno viđenje odnosno deklaracija koja definira ono što se želi postići u dugoročnom razdoblju te služi kao jasan vodič za odabir ciljeva i postupaka djelovanja.

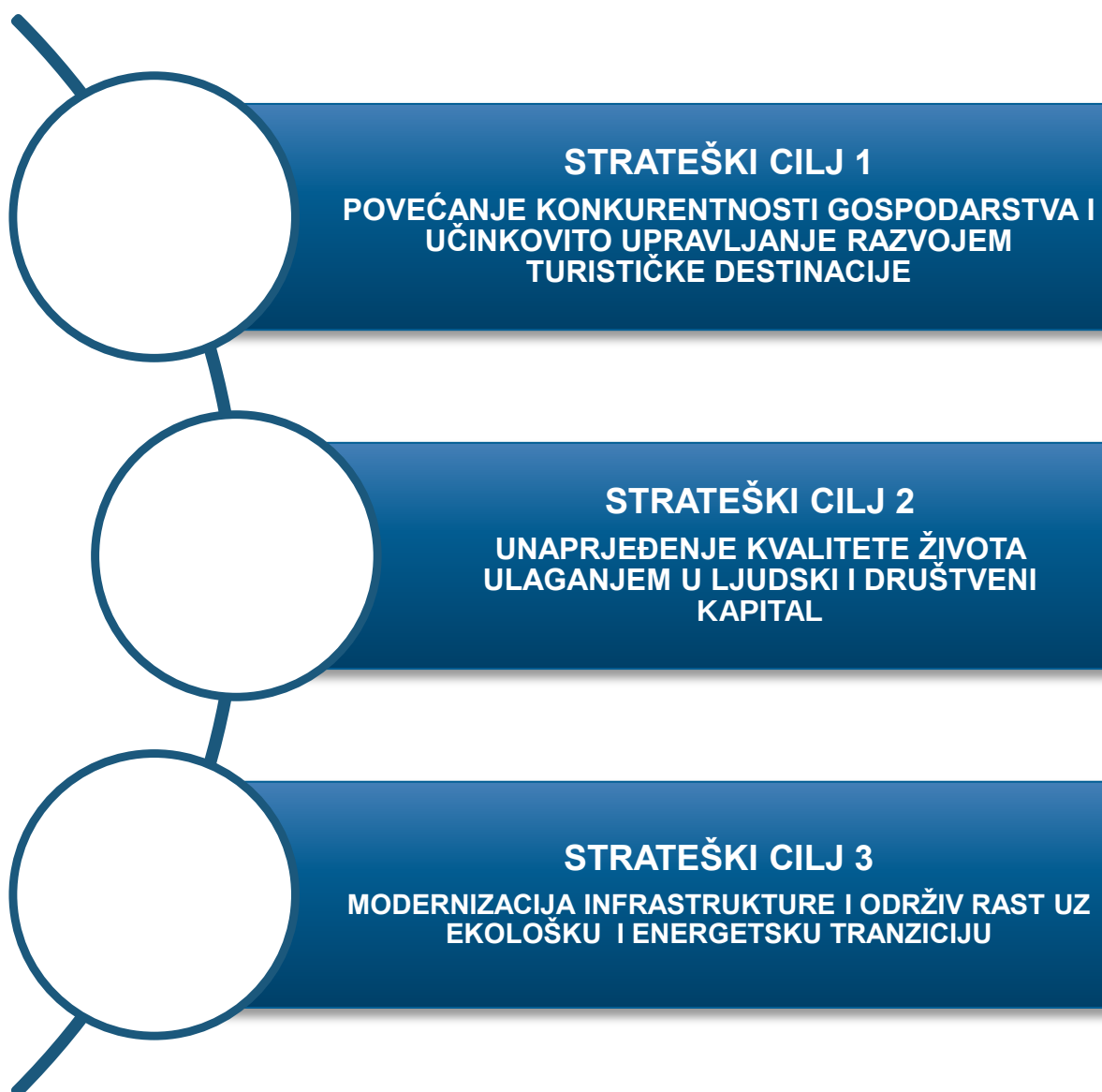
VIZIJA

Bol je izrazito važna mediteranska otočna destinacija visoke prepoznatljivosti koja svoj uspjeh temelji na bogatoj i raznovrsnoj turističkoj ponudi i očuvanju autentičnih vrijednosti područja.

Učinkovitim prostornim planiranjem, racionalnim korištenjem i optimalnom valorizacijom prirodne i kulturno-povijesne baštine, jačim povezivanjem gastronomije i poljoprivrede kroz specifične oblike turizma te zadržavanjem povoljnih demografskih kretanja osigurati visoku razinu kvalitete života lokalnog stanovništva.

5.2. Strateški ciljevi

Definiranje ciljeva smatra se ključnom fazom procesa strateškog planiranja. Strateški ciljevi razvoja nastali su kao rezultat vizije razvoja, analize stanja, ključnih problema i SWOT analize i obuhvaćaju najvažnije odrednice razvoja odnosno pravac u kojem će se Općina kretati. U skladu s time, za Općinu Bol definirana su 3 strateška cilja koja bi trebala osigurati daljnji razvoj Općine u budućnosti, a biti će postignuti uspješnom provedbom mjera i aktivnosti.

6. PRIORITETI JAVNE POLITIKE

6.1. Posebni ciljevi i mjere

U okviru svakog strateškog cilja definirani su razvojni prioriteti, odnosno posebni ciljevi za čije su ostvarenje predviđene razvojne mjere koje predstavljaju projekt ili skupinu projekata koje treba provesti kako bi se ostvario postavljeni cilj, odnosno za svaku razvojnu mjeru definirane su aktivnosti potrebne da bi se mjera aktivno provodila.

6.1.1. Definirani posebni ciljevi

STRATEŠKI CILJ	POSEBNI CILJ
1. POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM TURISTIČKE DESTINACIJE	1.1. POVEĆANJE KVALITETE TURISTIČKE PONUDE
	1.2. OBOGAĆIVANJE TURISTIČKOG PROIZVODA
	1.3. ODRŽIVI RAZVOJ BOLSKOG TURIZMA
	1.4. ODGOVORAN I ODRŽIV GOSPODARSKI RAZVOJ
2. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA ULAGANJEM U LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL	2.1. ZADRŽAVANJE I PORAST STANOVNIKA U OPĆINI
	2.2. RAZVOJ I UNAPREĐENJE DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE
3. MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE I ODRŽIV RAST UZ EKOLOŠKU I ENERGETSKU TRANZICIJU	3.1. IZGRADNJA OBJEKTA I UREĐAJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE
	3.2. JAČANJE POMORSKE INFRASTRUKTURE
	3.3. ZELENA I DIGITALNA TRANZICIJA TE UNAPRJEĐENJE BAŠTINE

6.1.2. Definirane mjere

STRATEŠKI CILJ 1. POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM TURISTIČKE DESTINACIJE	
POSEBNI CILJ	MJERA
1.1. POVEĆANJE KVALITETE TURISTIČKE PONUDE	1.1.1. Upravljanje kvalitetom destinacije
	1.1.2. Podizanje razine kvalitete smještajnih kapaciteta
1.2. OBOGAĆIVANJE TURISTIČKOG PROIZVODA	1.2.1. Inovacija postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
	1.2.2. Učinkovita komunikacija s turističkim tržištem
	1.2.3. Izgradnja kompleksa Vidova gora
1.3. ODRŽIVI RAZVOJ BOLSKOG TURIZMA	1.3.1. Smanjenje apartmanizacije prostora
	1.3.2. Racionalno upravljanje, zaštita i održavanje pomorskog dobra
	1.3.3. Održivi razvoj Etno-eko sela Murvica
1.4. ODGOVORAN I ODRŽIV GOSPODARSKI RAZVOJ	1.4.1. Poticanje razvoja i stvaranje uvjeta za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva
	1.4.2. Razvoj poljoprivrede-povezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje s potrebama turizma

STRATEŠKI CILJ 2. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA ULAGANJEM U LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL	
POSEBNI CILJ	MJERA
2.1. ZADRŽAVANJE I PORAST STANOVNIKA U OPĆINI	2.1.1. Razvoj zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja
	2.1.2. Razvoj i unapređenje sporta
	2.1.3. Razvoj civilne zaštite i zaštite od požara
	2.1.4. Prostorno uređenje Bola
	2.1.5. Zadržavanje domicilnog stanovništva i privlačenje mladih obitelji
2.2. RAZVOJ I UNAPREĐENJE DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE	2.2.1. Rekonstrukcija i uređenje Doma kulture
	2.2.2. Rekonstrukcija i uređenje općinske knjižnice
	2.2.3. Razvoj civilnog društva

STRATEŠKI CILJ 3. MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE I ODRŽIV RAST UZ EKOLOŠKU I ENERGETSKU TRANZICIJU	
POSEBNI CILJ	MJERA
3.1. IZGRADNJA OBJEKTA I UREĐAJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	3.1.1. Izgradnja nove i poboljšanje stanja postojeće prometne infrastrukture
	3.1.2. Izgradnja vodovodne i kanalizacijske mreže
	3.1.3. Izgradnja i uređenje groblja
	3.1.4. Izgradnja javne rasvjete
	3.1.5. Uređenje javnih zelenih površina
	3.1.6. Rekonstrukcija i uređenje upravne zgrade Općine
3.2. JAČANJE POMORSKE INFRASTRUKTURE	3.2.1. Dogradnja Luke Bol
3.3. ZELENA I DIGITALNA TRANZICIJA TE UNAPRJEĐENJE BAŠTINE	3.3.1. Održivo gospodarenje otpadom
	3.3.2. Poticanje i potpora u korištenju obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
	3.3.3. Digitalna transformacija poslovanja
	3.3.4. Razvoj prirodne i kulturne baštine
	3.3.5. Rekonstrukcija i uređenje zgrade zavičajnog muzeja

Mjere Strateškog cilja 1

STRATEŠKI CILJ 1.	POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM TURISTIČKE DESTINACIJE
Posebni cilj 1.1.	Povećanje kvalitete turističke ponude
Mjera 1.1.1.	Upravljanje kvalitetom destinacije
Opis mjere	
Turistička zajednica Grada Supetra i Turistička zajednica Općine Bol započinju s projektom integralnoga upravljanja kvalitetom u svojim destinacijama. Ovo je pilot projekt u koji će se u sljedećim godinama uključiti i ostale turističke zajednice otoka Brača.	
Ovim dugoročnim projektom želi se uspostaviti mjerljiv i učinkovit sustav upravljanja, potpisivanjem ugovora o suradnji s Feel IQM d.o.o. na projektu IQM Destination BRAČ.	
Nositelji projekta IQM Destination BRAČ su Turistička zajednica Grada Supetra i Turistička zajednica Općine Bol, a partneri projekta su predstavnici privatnoga i javnoga sektora: hotelijeri, kampovi, privatni smještaj, restorani, lokalni proizvođači, turističke agencije, muzeji i galerije, suvenirnice, trgovine, komunalna društva u destinaciji, odgojno-obrazovne ustanove, udruge, sportski klubovi, zadruge i sl.	
Za sve prijavljene dionike u projektu Feel IQM provodi se početno mjerenje kvalitete i marketing aktivnosti partnera u turizmu, mjerenja online reputacije te se predlaže destinacijska knjiga standarda IQM Destination BRAČ. Temelj knjige standarda je kvaliteta usluge i proizvoda, integrirano funkcioniranje sinergije u destinaciji, povezivanje s lokalnim proizvođačima i implementacija minimum 25 posto lokalnih proizvoda u turističku ponudu te implementacija svih segmenata turističkih proizvoda u promociju svakoga od dionika projekta.	
Kako bi turističke zajednice bolje zajednički upravljale razvojem svojih turističkih proizvoda i promovirale destinacije, potiče se njihovo udruživanje i osnivanje za područje više jedinica lokalne samouprave. Kako bi se povezali sadržaji i programa cijelog otoka Brača te produžila sezona potrebno je razmišljati u smjeru objedinjavanja turističkih zajednica u jednu zajedničku turističku zajednicu otoka Brača.	
Aktivnosti	
– Analiza mjerenja zadovoljstva stanovnika turizmom u destinaciji – odgovorni turizam – Analiza početnoga mjerenja upravljanja kvalitetom kod svakoga prijavljenoga dionika u projektu – Provedba implementacije standarda IQM Destination	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj dionika uljučenih u projekt integralnoga upravljanja kvalitetom u svojim destinacijama	

Mjera 1.1.2.	Podizanje razine kvalitete smještajnih kapaciteta
Opis mjere	
Privatni smještaj čini nešto više od polovice ukupnih smještajnih kapaciteta Bola s prosječnom popunjenošću od 58 dana, što za destinaciju Bol nije povoljno zbog relativno niske kvalitete i izrazito kratke sezone.	
Kad je riječ o kvaliteti privatnog smještaja onda se uglavnom radi o kapacitetima s tri zvjezdice. Ovakva slika privatnog smještaja govori o potrebi ulaganja u njegovu kvalitetu i to kako na razini promjene strukture ukupnog privatnog smještaja (gdje sobe još uvijek čine znatan dio) tako i u opremanje pojedinih objekata kako bi mogli ispuniti uvjete za višu kategoriju. Upravo je danas privatni smještaj najviše suočen s problemom kratke sezone pa bi uz podizanje kvalitete i bolju organiziranost ovaj segment ponude ostvarivao bolje poslovne rezultate.	
Potrebno je postojeće kapacitete u privatnom smještaju „potaknuti“ da se kroz investicije broj postelja smanji za cca 30% u korist višeg standarda, na taj način bi iznajmljivači dobili veće prihode kroz duže punjenje, višim cijenama te kvalitetnijim gostima. Manjim brojem postelja smanjuje se pritisak na infrastrukturu.	
Ukupan hotelski smještaj u općini Bol može se ocijeniti vrlo kvalitetnim. Promišljanja vlasnika hotela idu u smjeru razvoja dodatnih sadržaja u funkciji produljenja sezone što je opravdano jer je sezona vrlo kratka. Hoteli uglavnom posluju u razdoblju od travnja do studenog.	
U ugostiteljskoj ponudi općine Bol zastupljeni su raznovrsni tipovi objekata koji se ističu kvalitetnom ponudom jela i pića. Potrebno je podići kvalitetu ugostiteljske ponude. Tijekom turističke sezone gostima je na raspolaganju samo nekoliko ugostiteljskih objekata, sa ograničenim radnim vremenom. Potreba gostiju za noćnim izlascima je zadovoljena gradnjom noćnog kluba 585, noćni klub može raditi do 06.00 sati, ali treba produžiti svoju ponudu u predsezoni i posezoni. Većina ugostiteljskih objekata otvorena je i posluje samo tokom kratke sezone od 4-6 mjeseci s ograničenim radnim vremenom, što također predstavlja prepreku za daljnji razvoj destinacije kao i produljenje sezone.	
Rješenje statusa bivšeg hotela „Bijela kuća“ - potrebno je postojeći hotel Bijelu kuću potpuno urediti i staviti u funkciju. To je idealna lokacija za hotel visoke kategorije. Uređenjem hotela bi konačno Bol bio objedinjen u jednu cjelinu. Sada je istočni dio Bola ipak definiran ovim oronulim zdanjem te bi njegovom renovacijom cijeli taj dio Bola višestruko dobio na vrijednosti.	
Aktivnosti	
– Obnova zapuštenih smještajnih objekata (hotel „Bijela kuća“) – Nadzor nad smjerom kretanja i kvalitetom ukupnog smještajnog kapaciteta destinacije Bol (povećanje kvalitete smještajnih kapaciteta) – Inzistirati na maksimalnoj kategoriji hotela jer višom kategorijom stižu i drugačiji gosti koji će konzumirati i druge sadržaje i programe – Razvoj dodatnih sadržaja u hotelskom smještaju u funkciji produljenja sezone – Podizanje kvalitete ugostiteljske ponude	
Pokazatelj rezultata	
○ Povećanje prosječne popunjenosti smještajnih kapaciteta ○ Povećanje kategorije smještajnih objekata ○ Broj obnovljenih turističkih objekata ○ Broj uvedenih dodatnih sadržaja u turističku ponudu	

Posebni cilj 1.2.	Obogaćivanje turističkog proizvoda
Mjera 1.2.1.	Inovacija postojećih i razvoj novih turističkih proizvoda
Opis mjere	
Turistički proizvod složen je spoj različitih materijalnih komponenti i usluga koje su rezultat djelovanja brojnih interesnih skupina iz privatnog i javnog sektora u destinaciji. S obzirom na takvu svoju složenost u turističkim destinacijama nije moguće da jedan subjekt taj proizvod stvara i unapređuje. Razvoj turističkih proizvoda tako se temelji na suradnji i zajedničkom promišljanju turističke zajednice, hotelijera, općinskog vodstva, ugostitelja, lokalnog stanovništva, turističkih agencija i brojnih drugih interesnih skupina. Turistička zajednica ima važnu ulogu u poticanju, koordiniranju, edukaciji i drugim aktivnostima kojima pridonosi podizanju kvalitete postojećih te razvoj novih proizvoda. Cilj mjere je utvrđivanje osnovnih elemenata (re)pozicioniranja destinacije na turističkom tržištu te sagledavanje mogućnosti unapređenja postojećih kao i razvoja novih turističkih proizvoda.	
Aktivnosti	
– Unapređenje kvalitete postojećih proizvoda, u prvom redu proizvoda „sunca i mora“ kao jezgre turističke ponude Bola – Usmjerenje ka produljenju turističke sezone pri čemu se misli na razvoj novih, komplementarnih proizvoda kojima se može produžiti poslovanje izvan sezonskih mjeseci (razvoj kongresnog zdravstvenog, pustolovnog, izletničkog i sportskog turizma) – Poticanje društvenih događanja u izvansezonskom razdoblju – Dati podršku aktivnostima koje podržavaju stvaranje novog turističkog proizvoda – Definiranje autohtonih boljskih/bračkih suvenira	
Pokazatelj rezultata	
○ Ponuda potpunijih i novih turističkih proizvoda ○ Broj dolazaka i noćenja u izvansezonskom razdoblju ○ Povećanje prosječne potrošnje po gostu	

Mjera 1.2.2.	Učinkovita komunikacija s turističkim tržištem
Opis mjere	
Turistička zajednica općine Bol na otoku Braču među prvim je lokalnim turističkim zajednicama pokrenula promotivni projekt u suradnji sa stanovnicima "Naše bolske priče", putem kojeg predstavljaju svoj način života i druge zanimljivosti mjesta, pozivajući time i turiste "Vidimo se u Bolu". Taj projekt s pričama stanovnika Bola o njihovim zanimanjima, načinu života i drugome, bolska TZ provodi online na svojim web stranicama i profilima društvenih mreža, u sklopu čega zainteresirani mogu doznati primjerice koje se organsko povrće može kušati u Bolu, gdje pronaći domaće kozje proizvode, u kojem restoranu nude pjat sa samoniklim biljem, itd.	
Aktivnosti	
– Korištenje inovativnih tehnika i suvremenih metoda komuniciranja s tržištem (direktni marketing, „relationship“ marketing). – Stvaranje i nadzor nad destinacijskim brendom (definiranje zajedničkih elemenata Turističke zajednice općine Bol i privatnog sektora u destinacijskom brendu) – Stvaranje prepoznatljivog brenda privatnih apartmana na Bolu (poticanje udruživanja, poticanje kvalitete i zajedničkog marketinga iznajmljivača) – Zajednički marketinški i promocijski projekti (suradnja javnog i privatnog sektora) – Uključivanje lokalnog stanovništva i njihovo aktivno sudjelovanje u promociji svoga mjesta – Širenje pozitivnih lokalnih iskustava te predstavljanje mještana Općine Bol putem društvenih mreža	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj organiziranih promotivnih aktivnosti u suradnji s turističkom zajednicom ○ Broj turističkih mobilnih aplikacija ○ Broj turističkih brošura ○ Broj postavljenih znakova turističke signalizacije ○ Broj informativnih panoa	

Mjera 1.2.3.	Izgradnja kompleksa Vidova gora
Opis mjere	
Projekt žičare Bol – Vidova Gora nije razmatran samo kao projekt prijevoza turista, već kao instrument integracije bogatstva razvojnih potencijala cijelog otoka Brača u jedinstveni turistički proizvod koji se ujedno naslanja na regionalnu, obalnu i zagorsku turističku ponudu Splitsko-dalmatinske županije. Realna potreba za projektom žičara Bol – Vidova Gora leži i u činjenici da je Bol izolirana turistička destinacija kojoj nedostaju svježi i novi doživljaji. Daljnji razvoj općine Bol nameće potrebu razvoja u pravcu sjever-jug, koji je bio u podređenom položaju u odnosu na dosadašnji pravac razvoja prema istoku i zapadu i gdje se atraktivni prirodni fenomen Vidove gore pojavljuje kao prilika za razvoj novih vidova turističke ponude. Potrebno je urediti prostor na vrhu Vidove gore kako bi isti bio u funkciji za izletnike i planinare. Uređenjem prostora na vrhu Vidove gore dobila bi se još jedna atrakciju koja bi se mogla koristiti u marketinške svrhe. Isto tako, ovo bi trebao bit prioritet svim zajednicama na otoku obzirom da sve gravitiraju ovom području. Kao podlogu za osmišljavanje i uređenje sadržaja na Vidovoj gori, prije svega je potrebno napraviti UPU zone zaštićenog krajobraza Vidove Gore-Koštila. Općina Bol je vlasnik planinarskog doma na Vidovoj gori. Dom treba rekonstruirati i pretvoriti ga u vrhunski restoran sa najljepšim pogledom na srednjodalmatinsko otočje. Restoran Vidikovac-Žičara su kompleks koji će omogućiti izlazak Bola na Bračku visoravu.	
Aktivnosti	
– Izgradnja žičare Bol – Vidova gora s povratnim tokom s dvije kabine do 55 putnika ili više manjih kabina koja bi služila za transport posjetitelja i turista od Bola prema vrhu Vidova Gora i obrnuto – Izgradnja više staza zip-line na području Vidove gore, Koštila – Izgradnja vidikovca na cesti – Izrada UPU zone zaštićenog krajobraza Vidove Gore-Koštila – Uređenje prostora na vrhu Vidove gore – Rekonstrukcija i uređenje doma na Vidovoj gori	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj izrađenih projekata ○ Revitalizacija prostora na vrhu Vidove gore ○ Novi sadržaji za izletnike i planinare ○ Povećanje atraktivnosti destinacije	

Posebni cilj 1.3.	Održivi razvoj bolskog turizma
Mjera 1.3.1.	Smanjenje apartmanizacije prostora
Opis mjere	
Masovni turizam betonizacijom i apartmanizacijom nepovoljno je i trajno transformirao prostor Bola. Nedostatak regulative omogućio je devastiranje krajolika, kulturnih i javnih dobara, a time i postupno razaranje lokalnog identiteta na kojem se ujedno i zasniva turistička atraktivnost. Prema postojećoj prostorno-planskoj dokumentaciji u Bolu je moguće izgraditi, nadograditi i adaptirati još 600 do 900 novih apartmana, što svakako predstavlja opasnost za održivi razvoj bolskog turizma.	
Aktivnosti	
– Nadzor nad brojem turističkih apartmana (izmjena prostornih planova – smanjiti mogućnost apartmanizacije, a povećati mogućnost izgradnje malih hotela) – Prilagoditi gradnju domaćim stanovnicima sa obiteljskim i stambenim zgradama	
Pokazatelj rezultata	
○ Zaustavljanje trenda smanjenja prosječnog broja dana popunjenosti apartmana	

Mjera 1.3.2.	Racionalno upravljanje, zaštita i održavanje pomorskog dobra
Opis mjere	
Upravljanje pomorskim dobrom podrazumijeva održavanje, unaprjeđenje, brigu o zaštiti pomorskog dobra u općoj upotrebi kao i posebnu upotrebu, odnosno gospodarsko korištenje pomorskog dobra na temelju koncesije ili koncesijskog odobrenja. Upravljanje pomorskim dobrom može biti redovno i izvanredno.	
Pod redovitim upravljanjem pomorskim dobrom smatra se briga o zaštiti i održavanju pomorskog dobra u općoj uporabi, koju će Općina Bol provoditi putem ovlaštene osobe Lučke kapetanije ili Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, komunalnog redarstva i komunalnog poduzeća Grabov rat i upravnog odjela općine Bol te uz pomoć policije, građevinskog inspektora i ostalih nadležnih tijela. Redovno upravljanje obavlja se sukladno godišnjem planu. Redovno upravljanje pomorskim dobrom smatra se briga o zaštiti i održavanju pomorskog dobra u općoj upotrebi. Izvanredno upravljanje obuhvaća sanaciju pomorskog dobra izvan luka nastalu uslijed izvanrednih događaja i izrada prijedloga granice pomorskog dobra i njezina provedba.	
Potrebno je napraviti projekt uređenja šetnice i pomorskog dobra na području Potočine-Borak-Benačica. Uređenje podrazumijeva zahvate u prostoru koji će zaustaviti odnošenje žala sa ovog područja, uređenje područja za windsurfing škole, ronilačke škole i kitesurfing škole. Treba izgraditi najmanje dva javna WC-a, zaustaviti odronjavanje obale na Potočine, izgraditi dva-tri stepeništa od plaže do šetnice. Na šetnici sanirati zelenilo, šetnicu opremiti novom komunalnom opremom.	
Nekim područjima potrebno je posvetiti posebnu pažnju i zaštitu. Područje plaže Zlatni rat iziskuje poseban tretman i zaštitu, posebno uređenje i racionalno korištenje.	
Isto tako potrebno je napraviti projekt upravljanja Bolskim plažama kojim će se odrediti kapacitet na pojedinim plažama, način njihova uređenja i korištenja te vrsta ponude na plažama (sportska i ugostiteljska ponuda).	
Aktivnosti	
– Redovno i izvanredno održavanje pomorskog dobra – Provedba aktivnosti redovnog upravljanja pomorskim dobrom (briga o zaštiti pomorskog dobra, održavanje pomorskog dobra, posebna upotreba pomorskog dobra na temelju koncesijskog odobrenja) – Provedba planiranih aktivnosti plana ulaganja u pomorsko dobro – Koordinacija, organizacija i provedba sustavnog čišćenja prirodnih plaža i podmorja – Izrada glavnog projekta uređenja plaže Potočine-Borak-Benačica – Uređenje plaža (Uređenje plaže Potočine-Borak-Benačica i nadohrana plaža u Bolu) – Izrada i provedba projekta upravljanja Bolskim plažama – Projekti vezani uz kvalitetno upravljanje plažom Zlatni rat, kao temeljnom turističkom atrakcijom te uspostava odgovarajućeg sustava monitorniga zaštite okoliša i prostora koja u daljem vremenskom razdoblju treba osigurati ostvarenje održivog, a ne masovnog razvoja turizma koji ima očigledne negativne posljedice na cjelokupnu destinaciju Bol – Maksimalna zaštita morskog i kopnenog dijela plaže Zlatni rat (ograničenje broja jednodnevnih posjetitelja/izletnika)	

Pokazatelj rezultata
- o Realizacija godišnjeg plana upravljanja pomorskim dobrom (%) - o Broj provedenih akcija čišćenja plaža i podmorja - o Broj izrađenih projekata - o Kvadratura uređenih plaža - o Broj provedenih projekata vezanih za upravljanje plažom Zlatni rat

Mjera 1.3.3. Održivi razvoj Etno-eko sela Murvica
Opis mjere
Naselje Murvica nalazi se oko 5 km zapadno od Bola, na manje naseljenoj, strmoj, zapadnoj strani otoka Brača. Povučeno od obale oko osam stotina metara, naselje je izgrađeno na živoj stijeni, na samom rubu na kojem krški teren prelazi u plodna polja koja se spuštaju sve do obale. Samo naselje Murvica je po svojoj definicij Etno-eko selo što po sebi podrazumijeva da se postojeće stanje sačuva kao kvaliteta ambijenta, a istovremeno kao mjesto održivog stanovanja i kao mjesto koje se definira kako difuzni hotel. Riječ je o ponudi većeg broja smještajnih jedinica obiteljskog smještaja (kućanstava) iste kvalitativne razine u vlasništvu različitih privatnih osoba u istoj destinaciji, a koje se tržišno komercijaliziraju na jedinstven (centraliziran) način. To podrazumijeva postojanje jedinstvene (zajedničke) usluge prodaje i prihvata gostiju, ali i uspostavu tržišne prepoznatljivosti. Prema općinskim i županijskim prostornim planovima naselje Murvica je planirano urediti kao etno-eko selo. Planira se rekonstruirati sve postojeće zgrade uz neznatnu novogradnju. Općina Bol i Vodovod Brač su započeli investiciju izgradnje vodovodne i kanalizacijske mreže, a planira se ugradnja javne rasvjete i parterno uređenje svih ulica. Također se planira i otkup zgrade doma u Murvici. Daljnim uređenjem Murvice naselje će postati difuzni hotel sa autohtonom ponudom.
Aktivnosti
– Revitalizacija Murvice kao turistički aktivnog etno-eko proizvoda – Formiranje međunarodno prepoznatljive turističko-ugostiteljske tradicijske ponude – Uspostava difuznog hotela Murvica
Pokazatelj rezultata
- o Broj zgrada na kojima je izvršena rekonstrukcija u svrhu uspostave difuznog hotela Murvica - o Broj smještajnih jedinica obiteljskog smještaja u sklopu difuznog hotela Murvica

Posebni cilj 1.4.	Odgovoran i održiv gospodarski razvoj
Mjera 1.4.1.	Poticanje razvoja i stvaranje uvjeta za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva
Opis mjere	
Stvoriti pozitivne uvjete za rad malim i srednjim poduzetnicima te obrtnicima na području općine Bol, poticati samozapošljavanje, društveno odgovorno poslovanje i povezivanje putem klastera i drugih oblika udruživanja. Uspješnom provedbom projekata usmjerenih ka razvoju malog i srednjeg poduzetništva te obrtništva utjecati na povećanje zaposlenosti promatranog područja.	
Aktivnosti	
– Poticati i stimulirati poduzetničke aktivnosti – Poticati razvoj novih poduzetničkih aktivnosti od interesa za općinu – Subvencije obrtništva malih i srednjih poduzetnika – Poticanje tradicijskih obrta – Organizacija i provedba edukativnih i informativnih radionica na temu samozapošljavanja, društveno odgovornog poslovanja, povezivanja putem klastera i drugih oblika udruživanja	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj poduzetnika/obrnika na području općine ○ Broj korisnika poticaja	

Mjera 1.4.2.	Razvoj poljoprivrede-povezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje s potrebama turizma
Opis mjere	
Poticanjem uzgoja tradicionalnih poljoprivrednih kultura, ekološkom poljoprivredom te primjenom koncepta održive poljoprivrede u praksi, doprinijet će se daljnjem razvoju poljoprivrede koja bi u budućnosti trebala predstavljati veliki oslonac razvoju turizma. U okviru ove mjere potrebno je poticati i jačati razvoj lokalno prepoznatljivih proizvoda tako da se oni na tržištu razlikuju od konkurencije i da se prepoznaju kao vrijedni proizvodi kod potrošača. Također je potrebno podupirati provedbu specifičnih aktivnosti kao što su razvoj mreže odnosa između proizvođača i potrošača, kreiranje ugleda proizvođača i proizvodno-opskrbenih lanaca te istraživanje tržišta s ciljem identifikacije želja potrošača. Mjerama potpore lokalnim prepoznatljivim proizvodima stvorit će se tržišno prepoznatljivi proizvodi sa zaštićenim porijeklom i na taj način će im se povećati tržišna vrijednost.	
Aktivnosti	
– Subvencije poljoprivrednicima – Izgradnja novih i uređenje postojećih putova koji omogućavaju pristup vozima i mehanizaciji do poljoprivrednih površina (ovi putevi su ujedno biciklističke, pješačke i protupožarne staze) – Poticanje i razvoj uzgoja tradicionalnih poljoprivrednih kultura (masline i vinova loza) – Daljnji razvoj vinogradarstva i podrumarstva – Poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje te primjena koncepta održive poljoprivrede – Organizacija manifestacija, sajмова i prodajnih izložbi poljoprivrednih proizvoda – Valorizacija izvornih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda – Zaštita i brendiranje lokalnih proizvoda	
Pokazatelj rezultata	
○ Povećanje poljoprivrednih površina pod ekološkom proizvodnjom ○ Broj poljoprivrednika na području općine ○ Broj organiziranih manifestacija, sajмова i prodajnih izložbi na kojima su predstavljeni lokalni proizvodi	

Mjere Strateškog cilja 2

STRATEŠKI CILJ 2.	UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA ULAGANJEM U LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL
Posebni cilj 2.1.	Zadržavanje i porast stanovnika u općini
Mjera 2.1.1.	Razvoj zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja
Opis mjere	
Vodeći računa o zdravstvenoj zaštiti stanovništva, potrebno je osigurati prostor za tim prve pomoći. Obzirom da su Bol i Murvica poprilično izolirani od ostatka mjesta na otoku cilj bi bio osigurati da jedan tim prve pomoći bude stacioniran u Bolu. Ovo bi sigurno pomoglo u sigurnosti, kako mještana, tako i gostiju. U ljetnim mjesecima u Bolu i Murvici, odnosno Općini Bol, boravi više tisuća ljudi. Ono što je primarno je to da zdravstvena skrb bude na zadovoljavajućoj razini, a tim prve pomoći smješten u Bolu tome bi uvelike pomogao. Općina Bol u okviru svog samoupravnog djelokruga, među ostalim, osigurava lokalne potrebe stanovnika u oblasti socijalne skrbi. Cilj Programa socijalne zaštite jest sagledavanje potreba, te vrsta i oblika pomoći osobama u stanju socijalne potrebe na području općine Bol, kako bi se kroz Proračun osigurala potrebna sredstva i odlukom odredili korisnici i prava po osnovi socijalne skrbi. Roditeljima novorođene djece Općina dodjeljuje novčane naknade i opremu za novorođenčad. Novčana naknada za novorođenče iznosi 7.000,00 kuna za prvo dijete, 15.000,00 kuna za drugo dijete i 30.000,00 kuna za treće i svako sljedeće dijete. Zbog zloupotrebe ovih naknada planira se omogućiti pohađanje dječjeg vrtića djeci koja stvarno žive na Bolu. Sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju Općina Bol ima pravo i obavezu odlučivati o potrebama i interesima građana na svom području za organiziranjem i ostvarivanjem programa predškolskog odgoja i naobrazbe te skrbi o djeci predškolske dobi radi zadovoljavanja tih potreba. Sve mjere vezane uz zadovoljavanje tih potreba utvrđuju se sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi i Državnom pedagoškom standardu. Programom javnih potreba u predškolskom odgoju Općine Bol utvrđuje se oblik, opseg, kvaliteta i način zadovoljavanja javnih potreba u djelatnosti predškolskog odgoja te skrbi o djeci predškolske dobi prema potrebama i interesima građana Općine Bol. Općina je utvrdila javne potrebe u predškolskom odgoju na području općine Bol za 2021. godinu, a one se odnose na sljedeće: – Financiranje plaća i drugih primanja djelatnika u dječjem vrtiću Mali princ Bol – Sufinanciranje izvanrednih materijalnih troškova u dječjem vrtiću: popravak prozora i vrata, saniranje vlage, nabavka didaktičke opreme slično Općina Bol učenicima srednjih škola i studentima svake godine dodjeljuje stipendije i školarine. Za učenike srednjih škola sufinancira se smještaj u učeničkom domu, nabavljaju tableti za sve učenike prvih razreda, osigurava potpora svakom učeniku putniku u prvom razredu, te se sufinancira autobusna linija za prijevoz učenika putnika u školu jer se želi pomoći u školovanju i nagraditi njihov trud i uspjeh.	
Aktivnosti	
– Osiguranje prostora za tim prve pomoći – Zadovoljavanje potreba stanovnika u oblasti socijalne skrbi	

- Dodjela novčanih naknada i opreme za novorođenčad i besplatno pohađanje dječjeg vrtića djece koja stvarno stanuju u bolu
- Financiranje dječjeg vrtića Mali princ Bol
- Planirati gradnju novih prostora za vrtić te osnovnu i srednju školu
- Prenamjena hotela Park za školsku zgradu čime se otvara prostor za nove sadržaje u postojećoj školi
- Dodjela stipendija i školarina studentima i učenicima srednjih škola
- Sufinanciranje smještaja u učeničkom domu
- Sufinanciranje prijevoza učenika putnika
- Provedba ostalih aktivnosti kojima se zadovoljavaju javne potrebe u školstvu
- Razvoj sustava cjeloživotog učenja i obrazovanja
- Obrazovanje odraslih (usavršavanje i osposobljavanje ugostiteljskih radnika)

Pokazatelj rezultata

- Broj korisnika socijalnog programa
- Povećanje broja novorođene djece
- Broj djece korisnika programa predškolskog odgoja
- Broj djece koja pohađaju školu
- Broj redovnih studenata sa područja Općine Bol
- Kompetentniji radnici i poduzetnici u turizmu i ugostiteljstvu

Mjera 2.1.2.

Razvoj i unapređenje sporta

Opis mjere

Planirana je izgradnja sportskog objekta i to javne sportske dvorane, javnog igrališta i javne podzemne garaže-sportska zona Bijela kuća sa sportskom dvoranom. Planirana izgradnja je u općem i javnom interesu te bi se njome povećala kvaliteta života građana na području Općine Bol. Ukoliko srednja škola ostaje na Benačici, tada je potrebno planirati školsku sportsku dvoranu na Benačici.

Javne potrebe u sportu za koje se sredstva osiguravaju iz proračuna Općine Bol su aktivnosti, poslovi i djelatnosti za koje je određeno da su lokalnog značaja u svezi zakonskih odredbi Zakona o sportu i to:

- poticanje i promicanje sporta
- provođenje sportskih aktivnosti djece, mladeži i studenata
- djelovanje sportskih udruga
- sportska priprema, domaća i međunarodna natjecanja te opća i posebna zdravstvena zaštita sportaša
- sportsko-rekreacijske aktivnosti građana
- sportske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom
- planiranje, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih građevina značajnih za Općinu Bol

Općina Bol, kao davatelj financijskih sredstava, putem javnog natječaja upućuje poziv udrugama koje su programski usmjerene na rad u području razvoja sporta da se prijave za financijsku podršku programima ili projektima koji doprinose razvoju sporta na području općine.

Aktivnosti

- Izrada idejnog projekta sportske dvorane i garaže
- Izrada glavnog projekta sportske dvorane i garaže
- Planiranje i gradnja školske sportske dvorane na Benačici
- Financiranje javnih potreba u sportu
- Izgradnja novih dječjih igrališta
- Nabava opreme za dječje igralište i sport
- Valorizacija jakih evenata (WTA)

– Uređenje penjačkih staza (climbing)
Pokazatelj rezultata
○ Broj novoizgrađenih sportskih i rekreacijskih objekata ○ Broj aktivnih sportskih udruga ○ Broj organiziranih sportskih događaja tokom godine

Mjera 2.1.3. Unapređenje sustava civilne zaštite i zaštite od požara
Opis mjere
Civilna zaštita je sustav organiziranja sudionika, operativnih snaga i građana za ostvarivanje zaštite i spašavanja ljudi, životinja, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša u velikim nesrećama i katastrofama i otklanjanja posljedica terorizma i ratnih razaranja. Općina Bol je dužna organizirati poslove iz svog samoupravnog djelokruga koji se odnose na planiranje, razvoj, učinkovito funkcioniranje i financiranje sustava civilne zaštite. Općina Bol u proračunu za 2021. godinu je osigurala sredstva za izradu dokumenata civilne zaštite (Procjena rizika od velikih nesreća i Plan djelovanja protiv prirodnih nepogoda). Odlukom o javnim potrebama protupožarne zaštite na području općine Bol za 2021. godinu utvrđene su javne potrebe u oblasti protupožarne zaštite na području općine Bol za 2021. godinu, tako da će općina Bol donirati DVD-u Bol novčana sredstva za: – redovno financiranje rada DVD-a (stalni zaposlenici, sezonski zaposlenici) – prehranu dislociranih vatrogasaca – donacija za nabavu novih vatrogasnih vozila
Aktivnosti
– Izrada dokumenata civilne zaštite – Financiranje DVD-a Bol – Osiguravanje sredstava za financiranje troškova prehrane i smještaja dislociranih vatrogasaca – Sufinanciranje rada HGSS-a. – Sufinanciranje nabave novih vatrogasnih vozila – Izgradnja vatrogasnog doma
Pokazatelj rezultata
○ Povećanje broja važeće dokumentacije civilne zaštite ○ Broj riješenih požara ○ Osigurana potrebna infrastruktura i uvjeti za normalan rad vatrogasaca

Mjera 2.1.4.	Prostorno uređenje Bola
Opis mjere	
Prostornim planom uređenja su, u skladu sa: Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, te s Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije, utvrđeni uvjeti za uređenje područja Općine Bol, te je određeno svrhovito korištenje, namjena, oblikovanje, obnova i sanacija građevinskog i drugog zemljišta, zaštita okoliša, te zaštita spomenika kulture i osobito vrijednih dijelova prirode. Urbanistički plan uređenja donosi se obvezno za neuređene dijelove građevinskog područja i za izgrađene dijelove tih područja planiranih za urbanu preobrazbu ili urbanu sanaciju unutar građevinskog područja. Općina Bol će u narednom razdoblju pristupiti izradi prostorno planske dokumentacije, a proračunom Općine za 2021. godinu predviđena su sredstva za izradu 3 urbanistička plana uređenja i izradu izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Općine Bol.	
Aktivnosti	
– Izrada nove i izmjene i dopune postojeće prostorno planske dokumentacije – Prostorno uređenje prostora od Zlatnog rata do Biline kuće (izrada projektne dokumentacije putem natječaja i realizacije po dijelovima) – Revizija planiranih turističkih zona (zaštita prostora i prirodnih resursa) – Izrada Urbanističkog plana uređenja K3 zone "Ratac meštre Mijene" – Izrada Urbanističkog plana uređenja K4 zone "Reciklažno dvorište" – Izrada Urbanističkog plana uređenja - II izmjene i dopune naselja Bol – Izrada III. izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Općine Bol – Izrada elaborata zaštite okoliša za provedbu postupka ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata "Nadohrane dijela plaže u naselju Bol" na okoliš	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj donesenih novih prostorno planskih dokumenata ○ Broj izrađenih izmjena i dopuna postojeće prostorno planske dokumentacije	

Mjera 2.1.5.	Zadržavanje domicilnog stanovništva i privlačenje mladih obitelji
Opis mjere	
Prioritet razvoja Općine trebao bi biti zadržati domicilno stanovništvo (mlade obitelji) u Bolu kroz povećanje osnovne kvalitete života i davanja mogućnosti osobnog razvoja. (Neki od primjera kako navedeno ostvariti su: veća ulaganja u razvoj predškolske djece, adaptacija i proširenje postojećeg ili izgradnja novog vrtića, izgradnja nove osnovne škole i adekvatnog sportskog centra za sve dobne skupine, povećanje vanškolskih aktivnosti, povratak laboratorija u Bol, dolazak specijalista u Bol, povećanje kvalitete života treće dobi, hitna izgradnja POS stanova, ukidanje prireza obiteljima s troje i više djece, poticanje cjelogodišnjih obrta, poticanje novih poslovnih projekata.) POS stanovi bi pomogli u privlačenju mladih radno sposobnih obitelji. Isto tako, možda bi i zaustavili iseljavanje domicilnog stanovništva koje nije u mogućnosti kupiti sebi stan po postojećim uvjetima. Za Općinu Bol bi ovaj projekt trebao biti od visokog značaja jer omogućava razvoj zajednice i garantira opstanak vrtića, osnovne i srednje škole.	
Aktivnosti	
– Provedba programa POS-a u Općini Bol – Osiguranje smještajnih kapaciteta za mlade obitelji po razumnim cijenama	
Pokazatelj rezultata	
○ Rješeno stambeno pitanje za mlade obitelji	

Posebni cilj 2.2.	Razvoj i unapređenje društvene infrastrukture
Mjera 2.2.1.	Rekonstrukcija i uređenje Doma kulture
Opis mjere	
Iako se stara zgrada Doma kulture još uvijek nekako drži i neprestalno koristi, znaci tog korištenja i vremena pojavljuju se na svim razinama i stalno. Dom je i sjedište Centra za kulturu Bol koji i upravlja zgradom, a u dogovorima s vlasnikom, Općinom Bol, godinama se sređuju brojni sitniji nedostaci i rade manji zahvati i uljepšavanja, a sve u iščekivanju pravog i velikog preuređenja.	
Aktivnosti	
– Otkup zemljišta za Dom kulture – Izrada projekta uređenja doma kulture – Rekonstrukcija i uređenje Doma kulture	
Pokazatelj rezultata	
○ Površina otkupljenog zemljišta u m² ○ Broj izrađenih projekata	
Mjera 2.2.2.	Rekonstrukcija i uređenje općinske knjižnice
Opis mjere	
Planiran je projekt rekonstrukcije i uređenja općinske knjižnice „Hrvatska čitaonica“ Bol.	
Aktivnosti	
– Rekonstrukcija i uređenje općinske knjižnice	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj izrađenih projekata ○ Povećanje broja članova knjižnice	

Mjera 2.2.3.	Razvoj civilnog društva
Opis mjere	
Poticanje razvoja civilnog društva, njegove uloge i doprinosa razvoju Općine te jačanje njegove uloge u privlačenju sredstava iz nacionalnih i međunarodnih izvora. Povećanje sudjelovanja civilnog društva u procesima donošenja odluka o društvenom razvoju Općine. Aktivno i odgovorno sudjelovanje građana u razvojnim projektima Općine kroz povećanje sudjelovanja civilnog društva u području društvenog života. Organiziranje civilnog društva s ciljem unapređenja osposobljenosti udruga za upravljanje EU projektima.	
Aktivnosti	
– Potpora radu i poticanje djelovanja postojećih udruga – Osnivanje novih udruga u deficitarnim područjima djelovanja – Unapređenje sposobnosti organizacija civilnog društva u upravljanju lokalnim razvojem – Jačanje osposobljenosti udruga za upravljanje EU i nacionalnim projektima/programima – Uključivanja udruga u razvojne inicijative, aktivnosti i partnerske projekte – Rješavanje problema neadekvatnih prostora udruga – Razvijanje partnerstva organizacija civilnog društva, javnog i privatnog sektora u cilju provođenja projekata – Potpora manifestacijama koje provode udruge	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj inicijativa, akcija, programa i projekata civilnog društva ○ Broj provedenih zajedničkih projekata	

Mjere Strateškog cilja 3

STRATEŠKI CILJ 3.	MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE, RACIONALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM I ODRŽIV RAST UZ EKOLOŠKU I ENERGETSKU TRANZICIJU
Posebni cilj 3.1.	Izgradnja objekta i uređaja komunalne infrastrukture
Mjera 3.1.1.	Izgradnja nove i poboljšanje stanja postojeće prometne infrastrukture
Opis mjere	
Prometna infrastruktura predstavlja osnovu razvoja svakog područja. Izgradnjom nove, kao i poboljšanjem kvalitete i stanja postojeće prometne infrastrukture omogućiti će se bolja prometna povezanost Općine. Provedbom mjere će se podići standard prometne infrastrukture te osigurati veća sigurnost u prometu.	
Općina Bol u 2021. godini predviđa gradnju slijedeće komunalne infrastrukture: nerazvrstanih cesta koje nisu razvrstane kao javne ceste:	
- Uređenje Vukovarske ulice - Uređenje Postirske ulice - Uređenje Pučiške ulice - Uređenje ceste u R3 zoni - Izgradnja potpornog zida na obilaznici - Izgradnja potpornog zida Blato - Uređenje Dalmatinske ulice	
Cesta u R3 zoni - Sjeverno od plaže Zlatni rat, od zabavnog centra 585 prema sjeveru do županijske ceste Bol-Murvica treba urediti novoformiranu cestu. Cestu treba opremiti kanalizacijskom mrežom, vodovodnom mrežom, hidrantskom mrežom, javnom rasvjetom i ostalima elementima ceste.	
Vukovarska ulica - Postojeću Vukovarsku ulicu treba urediti da postane primjereni spomenik žrtvi Vukovara u Domovinskom ratu. Ulica mora ispunjavati svoju komunalnu funkciju, ali treba biti primjerena i za prigodni program povodom obilježavanja Dana sjećanja na žrtve Vukovara.	
Postirska ulica - Na području Kupine je novo formirana ulica od dućana Tommy do Gospojice. Ulicu na Kupini treba opremiti kanalizacijskom mrežom, vodovodnom mrežom, javnom rasvjetom i ostalima elementima ceste.	
Pučiška ulica - Širenjem i izgradnjom novih dijelova naselja Bol, na predjelu Kupina se formirala nova Pučiška ulica. U njoj je izgrađena većina novih zgrada, te treba pristupiti uređenju ulice.	
Revitalizacija starog puta Bol – Gornji Humac - predviđeno proširenje puta na širinu 2 m duljine 3 km, postavljanje tvrde ekološke podloge duljine 2,5 km, izgradnja potpornih zidova i ograde, postavljanje jednog odmorišta-vidikovca, staka za parking bicikli, brojača biciklističkog prometa kao i solarne punionice za bicikle. Cilj je smanjiti opterećenost državne ceste Bol-G.Humac sa cikloturistima te podići razinu sigurnosti u prometu.	

Dislokacija pumpne stanice i autobusnog kolodvora - sadašnju pumpnu stanicu i autobusni kolodvor je potrebno dislocirati na područje ulaska u Bol pored rotora. Smanjili bi se gužve u mjestu te bi se mogla povećati pješačka zona.

Također, svrha i cilj mjere je i unaprjeđenje ostalih oblika prometne infrastrukture kako bi se osigurali uvjeti za daljnji razvoj istovremeno vodeći brigu o zaštiti okoliša i kvaliteti življenja. Navedeno se odnosi na izgradnju javnih prometnih površina na kojima nije dopušten promet motornih vozila (Trgovi, pločnici, šetališta, plaže, biciklističke i pješačke staze), javnih parkirališta i sl. Kvalitetan prometni sustav preduvjet je daljnjeg gospodarskog razvoja i kvalitete življenja.

Aktivnosti

- Izgradnja nerazvrstanih cesta i ulica te njihovo uređenje i komunalno opremanje kako bi se poboljšala prometna povezanost i podigao komunalni standard
- Uređenje nogostupa i biciklističke staze na dijelu ŽC 6191 i lokalne ceste kod Zlatnog rata
- Izrada projekta ceste kod Bijele kuće
- Rekonstrukcija pristupa sa državne ceste na ulicu Novi put
- Uređenje obilaznice oko Bola
- Izgradnja potpornih zidova uz prometnice (potporni zid na obilaznici i potporni zid Blato)
- Popločenje ulica i javnih površina (popločenje ulice Uz Obalu i javnih površina kod Dominikanskog samostana)
- Ulaganja u prometnu i turističku signalizaciju
- Otkup zemljišta parkirališta na ulasku u mjesto i otkup zemljišta za ceste prema UPU
- Revitalizacija starog puta Bol-Gornji Humac
- Dislokacija pumpne stanice i autobusnog kolodvora
- Izgradnja ostalih oblika prometne infrastrukture (javno prometne površine na kojima nije dopušten promet motornih vozila, javna parkirališta i sl.)
- Izgradnja i uređenje biciklističkih staza

Pokazatelj rezultata

- Dužina izgrađenih prometnica
- Površina otkupljenog zemljišta za prometnice i parkirališta u m²
- Podizanje kvalitete biciklističko-pješačkih staza Bola i otoka Brača kao i razvoj cikloturizma na otoku Braču
- Podizanje razine sigurnosti u prometu
- Smanjenje gužvi u mjestu

Mjera 3.1.2. Izgradnja vodovodne i kanalizacijske mreže

Opis mjere

Podizanje kvalitete sustava vodoopskrbe i odvodnje na području općine. Konkretno, u narednom razdoblju planirana je izgradnja sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za naselje Murvicu te izgradnja odvodnog kanala niz Bračku cestu te odvodnog kanala na Gnjljici.

Aktivnosti

- Izgradnja kanalizacijskog i vodoopskrbnog sustava i pročištač za Murvicu
- Izgradnja pročištača otpadnih voda i kanalizacijskih kolektora za Bol
- Rekonstrukcija kanalizacijske mreže (pogotovo dio od hotelskog naselja)
- Rješavanje problema oborinskih voda (izgradnja odvodnih kanala)

Pokazatelj rezultata

- Metri izgrađene vodovodne i kanalizacijske mreže
- Metri izgrađeni odvodnih kanala

Mjera 3.1.3. Izgradnja i uređenje groblja	
Opis mjere	
Prije više od 100 godina je utvrđena potreba izgradnje novog groblja na Bolu. 1988. godine je određena lokacija za novo groblje na području sv. Lucije. Napravljena je projektna dokumentacija, ishodištena je lokacijska dozvola, donesena je odluka o kupnji zemljišta. U toku 2021. godine planira se ishoditi građevna dozvola i započeti sa radovima. Radovi na prvoj fazi uređenja grobnica će se završiti u toku 2022. godine, a otkup zemljišta će se vršiti od 2016. do 2021. godine.	
Aktivnosti	
– Gradnja novog groblja sv. Lucija – Otkup zemljišta za groblje – Uređenje grobnica – Uređenje ceste do novog groblja – Uređenje okoliša oko starog groblja (izrada glavnog projekta parternog uređenja okoliša starog groblja)	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj izgrađenih grobnih mjesta ○ Površina otkupljenog zemljišta u m² ○ Broj izrađenih projekata	
Mjera 3.1.4. Izgradnja javne rasvjete	
Opis mjere	
Javne prometne površine, pješačke i njima slične površine na javnim zelenim površinama i ostalim javnim površinama moraju biti opremljene sustavom javne rasvjete. Javna rasvjeta su građevine i uređaji za rasvjetljavanje nerazvrstanih cesta, javnih prometnih površina na kojima nije dopušten promet motornim vozilima, javnih cesta koje prolaze kroz naselje, javnih parkirališta, javnih zelenih površina te drugih javnih površina školskog, zdravstvenog i drugog društvenog značaja u vlasništvu jedinice lokalne samouprave. Cilj izgradnje javne rasvjete je osigurati veću pokrivenost javnom rasvjetom, a zamjenom postojeće rasvjete energetski učinkovitijom rasvjetom omogućiti će se ušteda električne energije i poboljšati kvaliteta osvjetljenosti prostora te smanjiti svjetlosno onečišćenje okoliša.	
Aktivnosti	
– Izgradnja javne rasvjete - javna rasvjeta Zlatni rat i javna rasvjeta sv. Lucija – Povećanje energetske efikasnosti sustava javne rasvjete	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj postavljenih novih rasvjetnih tijela	

Mjera 3.1.5. Uređenje javnih i zelenih površina	
Opis mjere	
Mjera se odnosi na kupnju i projekt hortikulturnog uređenja parka Ivo i Tončica. Bolu nedostaje javni park. Planira se otkup zemljišta od 1600m² u centru mjesta, sjeverno od ambulate. Park treba hortikulturno urediti i komunalno opremiti. Općina Bol planira projekte Uređenja šematorija (prostor između starog groblja i velike crkve) te uređenje parka-spomenika palima za domovinu. Lokacija spomen parka palima za domovinu je određena kod crkvice sv. Ivana. Potrebno je urediti to područje i postaviti spomenik palima za domovinu. Planira se i uređenje šematorija sa javnom rasvjetom i luminacijom zvonika.	
Aktivnosti	
– Kupnja privatnog parka – Hortikulturno uređenje parkova – Otkup zemljišta za zelene površine – Uređenje šematorija (prostor između starog groblja i velike crkve) – Uređenje parka-spomenik palima za domovinu	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj izrađenih projekata ○ Površina otkupljenog zemljišta u m² ○ Kvadratura uređenih javnih zelenih površina – parkova ○ Kvadratura uređenih javnih površina ○ Površina otkupljenog zemljišta u m²	

Mjera 3.1.6. Rekonstrukcija i uređenje upravne zgrade Općine	
Opis mjere	
Općina Bol je vlasnik zgrade na Loži (bratovština Sv.Nikole), te je u njoj potrebno urediti upravnu zgradu Općine, vijećnicu i zajedničke službe. U 2019. godini je započeto uređenje. U 2020. godini, zbog korona krize, nisu obavljeni svi planirani radovi, te će se radovi završiti u 2021.godini.	
Aktivnosti	
– Rekonstrukcija upravne zgrade Općine – Nabava uredskog namještaja	
Pokazatelj rezultata	
○ Realizacija radova uređenja upravne zgrade (%)	

Posebni cilj 3.2.	Jačanje pomorske infrastrukture
Mjera 3.2.1.	Dogradnja Luke Bol
Opis mjere	
Dogradnja morske luke Bol otvorene za javni promet – županijskog značaja. Dogradnju luke predviđeno je izvesti u 3 faze, koje će slijediti nastavno jedna za drugom: 1. faza – obuhvaća izgradnju novog istočnog nautičkog dijela luke - područje od dijela istočno od postojeće luke Bol (predio Račić) do rta kod "Stare fabrike". 2. faza – obuhvaća sanaciju i dogradnju postojećeg središnjeg dijela luke Bol - od zapadnog dijela luke (benzinska postaja) do dijela istočno od luke (predio Račić). 3. faza – obuhvaća uređenje nove obalne linije, izgradnju dva platoa za sezonski prihvrat vozila te gat, uz uređenje kopnenog dijela zahvata - područje zapadno od postojeće luke Bol na potezu od područja Bilina kuća do benzinske postaje. Za dogradnju Luke Bol ishođena je lokacijska dozvola. Građevinska dozvola i investicija je obveza Županijske lučke uprave SDŽ.	
Aktivnosti	
– Izgradnja novog istočnog nautičkog dijela luke – Sanacija i dogradnja postojećeg središnjeg dijela luke Bol – Uređenje nove obalne linije, izgradnja dva platoa za sezonski prihvrat vozila te gat, uz uređenje kopnenog dijela zahvata-područje zapadno od postojeće luke Bol	
Pokazatelj rezultata	
○ Povećanje kapaciteta priveza plovila ○ Smanjenje pritiska na sadašnju lučicu	

Posebni cilj 3.3.	Zelena i digitalna tranzicija te unaprjeđenje baštine
Mjera 3.3.1.	Održivo gospodarenje otpadom
Opis mjere	
Stvoriti uvjete za sustavno koordinirano provođenje aktivnosti održivog gospodarenja otpadom. Potrebno je predvidjeti i provoditi mjere odvojenog skupljanja komunalnog otpada, mjere za upravljanje i nadzor odlagališta za komunalni otpad, popis otpadom onečišćenog okoliša i neuređenih odlagališta, redoslijed aktivnosti sanacije neuređenih odlagališta i otpadom onečišćenog okoliša, izvore i visinu potrebnih sredstava za provedbu sanacije itd. Na području općine Bol je u funkciji privremeno reciklažno dvorište na kojem se odlaže krupni otpad i dio građevinskog materijala. Budući da je vlasnik zemljišta općina Bol na istom mjestu de se prema UPU-u u iduće tri godine izgraditi pravo reciklažno dvorište. Mobilno reciklažno dvorište nije planirano nabaviti jer je općina Bol po površini mala općina i svima je reciklažno dvorište dovoljno blizu. Na reciklažnom dvorištu će biti posebno dvorište za građevinski otpad. Tvrtka Michieli-Tomić d.o.o. je ishodila dozvolu za odlagalište za građevinski otpad. Općina Bol u pogledu zbrinjavanja i iskorištavanja otpada za buduće razdoblje razmišlja i u smjeru izgradnje pogona za elektrolizu otpada i proizvodnju električne struje.	
Aktivnosti	
– Osiguranje uvjeta za odvojeno sakupljanje komunalnog otpada – Izgradnja građevina za gospodarenje posebnim kategorijama i vrstama otpada (reciklažni otoci, reciklažna dvorišta) – Izgradnja pogona za elektrolizu otpada i proizvodnju električne struje – Uklanjanje i saniranje divljih odlagališta otpada – Provedba aktivnosti vezanih uz senzibiliziranje javnosti o potrebi očuvanja okoliša i održivog gospodarenja otpadom (radionice i seminari edukativnog karaktera)	
Pokazatelj rezultata	
○ Smanjenje ukupno proizvedene količine miješanog komunalnog otpada ○ Povećanje količine odvojeno prikupljenog otpada ○ Broj organiziranih edukativnih aktivnosti o razvrstavanju otpada ○ Broj saniranih divljih odlagališta otpadom	

Mjera 3.3.2.	Poticanje i potpora u korištenju obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
Opis mjere	
Poticati korištenje energije iz obnovljivih izvora (OIE) te olakšati uvođenje sustava koji koriste ovakvu energiju kroz programe subvencioniranja ugradnje ovih sustava te kampanje podizanja svijesti. Unaprjeđenjem mehanizama za poticanje korištenja OIE u kućanstvima i razvojem dodatnih mehanizama za poticanje korištenja OIE u gospodarstvu ostvarit de se šira primjena OIE, a samim time i veća energetska održivost. Povećanjem energetske učinkovitosti u javnom sektoru javnosti će se pružiti konkretni dokazi o isplativosti racionalnog gospodarenja energijom, kako za svakoga pojedinca kroz smanjenje troškova za energiju, tako i za društvo u cjelini kroz smanjenje emisija onečišćujućih tvari koje su rezultat proizvodnje i potrošnje. Održivost korištenja energije u neposrednoj potrošnji i poboljšanje kvalitete života putem povećanja sigurnosti energetske opskrbe i smanjenjem emisije stakleničkih plinova.	
Aktivnosti	
– Uvođenje novih energetski učinkovitijih tehnologija – Potaknuti veće korištenje OIE privatnog i javnog sektora na području Općine – Sufinanciranje proizvodnje i korištenja energije iz OIE – Implementacija obnovljivih izvora u postojeće energetske sustave (solarne ćelije, kolektori za pripremu tople vode) – Promocija i informiranje stanovništva o prednostima korištenja OIE	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj obnovljenih objekata u svrhu povećanja energetske učinkovitosti ○ Broj sufinanciranih projekata vezanih uz OIE ○ Broj provedenih edukacija o prednostima korištenja OIE	

Mjera 3.3.3.	Digitalna transformacija poslovanja
Opis mjere	
Digitalna transformacija poslovanja iziskuje razumijevanje važnosti upotrebe informacijskih tehnologija. Učinkovita moderna uprava podrazumijeva u potpunosti korištenje modernih informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Kako bi se navedeno ostvarilo, potrebno je modernizirati poslovanje na način da se sadašnje poslovanje dodatno digitalizira i postane pristupačnije građanima. Digitalizacijom poslovanja općinske uprave će se pojednostaviti i ubrzati procesi u općini, već i podići transparentnost na novu, višu razinu.	
Aktivnosti	
– Optimizacija, digitalizacija i modernizacija općinske uprave – Jačanje kapaciteta i razvoj digitalnih kompetencija zaposlenika	
Pokazatelj rezultata	
○ Povećanje broja automatiziranih i digitaliziranih procesa i usluga	

Mjera 3.3.4.	Razvoj prirodne i kulturne baštine
Opis mjere	
Spomen ploče, biste, spomenike, i druge objekte namijenjene označavanju događaja i osoba iz povijesti, može se javno istaknuti samo uz predhodno odobrenje vijeća općine Bol. Ako spomenik prema kriterijima iz Zakona o gradnji spada u građevinske objekte, osim odobrenja vijeća Općine Bol potrebno je ishoditi i dozvolu na osnovi koje se može graditi od nadležnog ureda za graditeljstvo. Spomen ploča, bista, spomenik i drugi objekti koji označavaju događaje i osobe iz povijesti mogu se premjestiti ili ukloniti samo uz odobrenje vijeća Općine Bol. Za spomenike je planirano izdvojiti određen dio sredstava financiranih od prihoda za posebne namjene za građevinske objekte. Galerija umjetnina u Bolu na otoku Braču, osnovana 1963., nosi ime Branislava Deškovića (1883. – 1939.), prvog hrvatskog animalista u kiparstvu, rodom iz Pučišća. Smještena je u renesansno-baroknoj palači (1694.), na tri etaže, gdje se može vidjeti jedan od najreprezentativnijih postava hrvatske umjetnosti 20. stoljeća. U Galeriji su zastupljena djela najvećih slikara i kipara moderne i suvremene hrvatske umjetnosti – Jerolima Miše, Ignjata Joba, Emanuela Vidovića, Jurja Plančića, Marina Tartaglie, Ive Dulčića, Ljube Ivančića, Ive Šebalja, Ede Murtića, Šime Perića, Joška Eterovića, Ivana Rendića, Ivana Meštrovića, Branislava Deškovića, Antuna Augustinčića, Valerija Michielija, Mirka Ostoje, Lili Garafulić, Raoula Goldonija, Ksenije Kantoci, Tomislava Ostoje i mnogih drugih. Za velik broj ovih umjetnika dalmatinsko podneblje, posebice otok Brač, bili su neiscrpim izvorom nadahnuća. Umjetnička zbirka Galerije ima svojstvo kulturnog dobra Republike Hrvatske. U prizemlju	

Galerije odvija se živa izložbena djelatnost u ciklusu „Ljetne izložbe u Galeriji umjetnina Branislava Deškovića“.

Programom javnih potreba u kulturi planiran je određeni iznos sredstava za galeriju Branislav Dešković financirano od općih prihoda i primitaka za tekuće donacije.

Na temelju utvrđenih javnih potreba u kulturi na području općine Bol izdvajaju se sredstva za sufinanciranje rada Centra za kulturu općine Bol prema prihvaćenom programu, za zaposlene, materijalne, financijske i ostale rashode.

“Kuća u kući” zaštićeni je spomenik kulture koji privlači sve veći broj turista. Potrebno je napraviti prijedlog za otkup iste te je urediti i oplemeniti.

Aktivnosti
– Revitalizacija kulturne baštine – Izgradnja spomenika – Financiranje Galerije Branislav Dešković – Sufinanciranje rada Centra za kulturu općine Bol – Digitalizacija kulturne ponude
Pokazatelj rezultata
○ Broj revitaliziranih objekata kulturne baštine ○ Broj izgrađenih spomenika ○ Broj kulturnih događanja tokom godine

Mjera 3.3.5.	Rekonstrukcija i uređenje zgrade zavičajnog muzeja
Opis mjere	
Otkupljen je dio zgrade od obitelji Čečuk-Romac u kojoj se planira izložiti etnografska zbirka. Zbirka ima oko 520 eksponata i zaštićena je rješenjem Ministarstva kulture. Potrebno je napraviti snimak postojećeg stanja, projekt uređenja zgrade i elaborat postavke eksponata.	
Aktivnosti	
– Projekt uređenja zgrade zavičajnog muzeja – Izvedbeni projekt uređenja zgrade zavičajnog muzeja – Rekonstrukcija zgrade zavičajnog muzeja	
Pokazatelj rezultata	
○ Broj izrađenih projekata ○ Broj korisnika muzeja	

6.2. Predloženi razvojni projekti

Općina Bol i svi zainteresirani koji djeluju na prostoru općine su temeljem Javnog poziva od strane općine Bol dostavili svoje projektne prijedloge za koje smatraju da su od interesa za budući razvoj općine.

PROJEKT 1. UREĐENJE HOTELA BIJELA KUĆA	
OPIS	Potrebno je postojeći hotel Bijelu kuću potpuno urediti. Idealna lokacija za hotel visoke kategorije
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	Uređenjem hotela bi konačno Bol bio objedinjen u jednu cjelinu. Sada je istočni dio Bola ipak definiran ovim oronulim zdanjem te bi njegovom renovacijom cijeli taj dio Bola višestruko dobio na vrijednosti.

PROJEKT 2. DOGRADNJA LUKE	
OPIS	Potrebno je na prostoru Račića izvršiti dogradnju luke. Imali bismo dodatni alat u promociji Bola kao i destinacije za nautički turizam. Potrebno je napraviti sve kako bismo iskoristili sredstva koja nam se nude po ovom projektu.
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	Uređenjem luke smanjio bi se pritisak na sadašnju lučicu. Imali bismo mogućnost kvalitetnog prihvata raznih plovila (nautički turizam). Definirala bi se i komunikacija oko hotela Bijela kuća što je prioritet prije izrade plana renoviranja hotela. Lokalna zajednica bi trebala imati određen broj vezova kako bi ih mogla staviti na raspolaganje svojim stanovnicima.

PROJEKT 3. UREĐENJE VIDOVE GORE	
OPIS	Potrebno je urediti prostor na vrhu Vidove gore kako bi isti bio u funkciji za izletnike i planinare.
OČEKIVANO TRAJANJE	1 godina
OČEKIVANI UČINAK	Uređenjem prostora na vrhu Vidove gore dobili bismo još jednu atrakciju koju bismo mogli koristiti u marketinške svrhe. Isto tako, ovo bi trebao bit prioritet svim zajednicama na otoku obzirom da sve gravitiraju ovom području.

PROJEKT 4. DISLOKACIJA PUMPNE STANICE I AUTOBUSNOG KOLODVORA	
OPIS	Sadašnju pumpnu stanicu i autobusni kolodvor je potrebno dislocirati na područje ulaska u Bol pored rotora. Smanjili bi gužve u mjestu te bismo mogli povećati pješačku zonu.
OČEKIVANO TRAJANJE	2 godine
OČEKIVANI UČINAK	Prije svega, prostor sadašnjeg parkinga na ulasku u Bol nije na razini ozbiljne turističke destinacije. Dislokacijom navedenih sadržaja krenulo bi se i s uređenjem tog dijela Bola. Taj prostor može biti i glavni dostavni centar gdje bi se onda kapilarno mogla i nabava transportirati po mjestu.

PROJEKT 5. PLAN UPRAVLJANJA PLAŽOM ZLATNI RAT	
OPIS	Potrebno je definirati ponudu na plaži te osmisliti lokacije pojedinih sadržaja kako se ne bi narušavao sklad prirode. Ovim planom treba obuhvatiti i širu okolicu te donijeti i provesti kvalitetan plan lokacija s pripadajućim sadržajima (parkinzi i ostalo).
OČEKIVANO TRAJANJE	2 godine
OČEKIVANI UČINAK	Najveće blago destinacije koju moramo čuvati za buduće generacije. Potrebno je ograničiti kapacitete kako bi se mogla na plaži nuditi vrhunska usluga. Koristi od ovoga moraju imati gosti destinacije, a onda posljedično i članovi lokalne zajednice.

PROJEKT 6. IZGRADNJA MULTIFUNKCIONALNE DVORANE	
OPIS	Dvorana bi podigla kvalitetu života u Općini Bol. Zimi posebno, kada nažalost, nema dovoljno sadržaja za domicilno stanovništvo. Takav multifunkcionalni objekt može služiti za organizaciju raznih događanja.
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	Prvenstveno se ovdje radi o poboljšanju kvalitete života za vrijeme zimskog perioda. Potrebno je da mladi imaju prostor gdje se mogu baviti sportom, a ujedno može biti iskorištena i za druge događaje (kulturno/obrazovne).

PROJEKT 7. IZGRADNJA ŽIČARE DO VRHA VIDOVE GORE	
OPIS	Navedeni projekt je već u pripremnj fazi. Isplativost je upitna i to je poznato, ali ukoliko bi se moglo doći do određenih izvora financiranja (EU ili privatni sektor), bila bi velika šteta ne iskoristiti priliku.
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	Izgradnjom žičare dodatno bi se revitalizirao prostor na vrhu Vidove gore, podigla bi se atraktivnost destinacije. Isto tako, ne treba govoriti da je prostor planiranog starta žičare (sadašnji parking kod kod rotora) potpuno zapušten.

PROJEKT 8. POS STANOVI	
OPIS	Cilj ovog projekta je da se za mlade obitelji osiguraju smještajni kapaciteti po razumnim cijenama
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	POS stanovi bi pomogli u privlačenju mladih radno sposobnih obitelji. Isto tako, možda bi i zaustavili iseljavanje domicilnog stanovništva koje nije u mogućnosti kupiti sebi stan po postojećim uvjetima. Za Općinu Bol bi ovaj projekt trebao biti od visokog značaja jer omogućava razvoj zajednice i garantira opstanak vrtića, osnovne i srednje škole.

PROJEKT 9. VATROGASNI DOM	
OPIS	Cilj ovog projekta je da se za potrebe vatrogasaca osigura potrebna infrastruktura za normalno funkcioniranje. U sklopu doma može biti i prostora za komunalne potrebe i stacionar prve pomoći.
OČEKIVANO TRAJANJE	3 godine
OČEKIVANI UČINAK	Da bi se destinacija razvijala na primjeren način potrebno je i voditi računa o sigurnosti. Ono što bi donijela izgradnja doma je to da bi vatrogasci imali sve

	uvjete za normalan rad. Isto tako, unutar tog doma može biti i logistički centar za općinsko komunalno poduzeće što je također prijeko potrebno.
--	--

PROJEKT 10. PROSTOR ZA TIM PRVE POMOĆI	
OPIS	Obzirom da su Bol i Murvica poprilično izolirani od ostatka mjesta na otoku cilj bi bio osigurati da jedan tim prve pomoći bude stacioniran u Bolu. Ovo bi sigurno pomoglo u sigurnosti, kako mještana, tako i gostiju.
OČEKIVANO TRAJANJE	1 godina
OČEKIVANI UČINAK	U ljetnim mjesecima u Bolu i Murvici, odnosno Općini Bol, boravi više tisuća ljudi. Ono što je primarno je to da zdravstvena skrb bude na zadovoljavajućoj razini, a tim prve pomoći smješten u Bolu tome bi uvelike pomogao.

PROJEKT 11. UREĐENJE OBILAZNICE OKO BOLA	
OPIS	Cilj ovog projekta je urediti sadašnju obilaznicu oko Bola. Posebni naglasak je na uređenju nogostupa iznad hotelskog naselja i tenis centra pa sve prema Murvici. Isto tako, obilaznica je oštećena teškim strojevima te je potrebno krpanje rupa i oštećenja.
OČEKIVANO TRAJANJE	4 godine
OČEKIVANI UČINAK	Osigurana sigurnost pješaka koji koriste obilaznicu.

PROJEKT 12. PREMJEŠTANJE TRŽNICE NA ADEKVATNIJE MJESTO	
OPIS	Tržnica je na vrlo atraktivnoj, ali za istu neadekvatnoj lokaciji. U budućnosti uređeni hotel Park kao objekt visoke kategorije je s tržnicom odmah na ulazu jednostavno nespojivo.
OČEKIVANO TRAJANJE	1 godina
OČEKIVANI UČINAK	Pronalaskom adekvatnije lokacije za tržnicu može se računati i na proširenje ponude.

PROJEKT 13. UREĐENJE BICIKLISTIČKIH STAZA	
OPIS	Obzirom da je cikloturizam, nešto čemu Bol kao destinacija teži, potrebno je izgraditi i urediti biciklističke staze. Biciklističke staze treba urediti na starom putu Bol-Gornji humac, na starom putu Bol-Murvica te na potezu od Bola prema Blacima i unutrašnjosti otoka.
OČEKIVANO TRAJANJE	4 godine
OČEKIVANI UČINAK	Adekvatna pokrivenost infrastrukturom za bicikliste te povećana sigurnost biciklista koji koriste staze.

PROJEKT 14. BANKA U OPĆINI BOL	
OPIS	Cilj ovog projekta je privući zainteresirane banke da otvore svoje predstavništvo u našoj Općini.
OČEKIVANO TRAJANJE	1 godina
OČEKIVANI UČINAK	Svaka ozbiljna destinacija koja teži izvrsnosti i želi biti među najboljima u državi treba se pobrinuti da svojim žiteljima i gostima osigura bankarske usluge. Ovo je vrlo teško zbog male isplativosti, ali treba napraviti sve i privući zainteresirane. Kroz projekt bi trebalo osigurati uvjete koji bili interesantni bankama da otvore svoje predstavništvo.

PROJEKT 15. REVITALIZACIJA STAROG PUTA BOL – GORNJI HUMAC	
OPIS	Predviđeno proširenje puta na širinu 2 m duljine 3 km, postavljanje tvrde ekološke podloge duljine 2,5 km, izgradnja potpornih zidova i ograde, postavljanje jednog odmorišta-vidikovca, stalka za parking bicikli, brojača biciklističkog prometa kao i solarne punionice za bicikle.
OČEKIVANO TRAJANJE	4 godine
OČEKIVANI UČINAK	Podizanje kvalitete biciklističkih – pješačkih staza Bola i otoka Brača, kao i razvoj cikloturizma na otoku Braču. Time se smanjuje opterećenost državne ceste Bol-G.Humac sa cikloturistima te podiže razina sigurnosti u prometu..

PROJEKT 16. OBRAZOVANJE ODRASLIH	
OPIS	Usavršavanje i osposobljavanje ugostiteljskih radnika kroz obrazovanje za jednu cjelovitu i jednu djelomičnu kvalifikaciju. Srednja škola Bol kao partner u projektu Uspostava regionalnog centra kompetentnosti (RCK) u sektoru turizma i ugostiteljstva, Split, izraditi će dva standarda kvalifikacije i standarda zanimanja za sektor turizma i ugostiteljstva. Očekuje se da će u eksperimentalnom periodu obrazovanje završiti 20 polaznika. Obzirom na poteškoće tijekom pandemije očekuje se produljenje realizacije projekta (trenutni rok je do 2023.), no nakon njegove realizacije planira se nastaviti s aktivnostima vezanim uz obrazovanje odraslih uz podršku lokalne zajednice.
OČEKIVANO TRAJANJE	Eksperimentalni period – od 2021.-2023. uz mogućnost produljenja realizacije projekta. Od 2024. pa do daljnjega obrazovanje odraslih će provoditi SŠ Bol uz podršku lokalne zajednice.
OČEKIVANI UČINAK	Kvalitetnije strukovno obrazovanje i mogućnost stjecanja više razine obrazovanja osigurat će kompetentnije radnike i poduzetnike u turizmu i ugostiteljstvu.

7. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKATA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA

Prikazana je planirana realizacija projekata/aktivnosti prema godinama. Važno je napomenuti da brojne aktivnosti i projekti ovise i o natječajima koji će se pojaviti za njihovu moguću provedbu od strane nadležnih tijela, stoga se vrijeme provedbe može promijeniti od planiranog ovim, okvirnim, terminskim planom provedbe.

Tablica 27. Terminski plan provedbe projekata kroz planirano razvojno razdoblje

Naziv projekta	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.
Strateški cilj 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva i učinkovito upravljanje razvojem turističke destinacije							
Difuzni hotel Murvica							
Projekt Žičara Bol-Vidova gora							
UPU zone zaštićenog krajobraza Vidove Gore-Koštila							
Otkup doma na Vidovoj gori							
Uređenje plaže Potočine-Borak-Benačica							
Projekt upravljanja plažama (kapacitet, uređenje, korištenje, sportska i ugostiteljska ponuda...)							
Strateški cilj 2. Unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u ljudski i društveni kapital							
Gradnja Sportske dvorane i garaže kod Bijele kuće							
Gradnja Školske sportske dvorane na Benačici							
Rekonstrukcija i uređenje Doma kulture							
Regulacija vlasništva i uređenje Gotičke kuće (Općinska knjižnica i TZO Bol)							
Otkup Kuće u kući (Paloca)							
Strateški cilj 3. Modernizacija infrastrukture, racionalno upravljanje prostorom i održiv rast uz ekološku i energetska tranziciju							
Kupnja i uređenje parka Ivo i Tončica							
Uređenje ceste u R3 zoni							
Uređenje Vukovarske ulice							

Kupnja i uređenje Postirske ulice							
Projekt i uređenje Pučiške ulice							
Uređenje Dalmatinske ulice							
Projekt i uređenje nogostupa i biciklističke staze na dijelu ŽC 6191 i lokalne ceste kod Zlatnog rata							
Gradnja novog groblja sv.Lucija							
Uređenje ceste do novog groblja							
Rekonstrukcija i uređenje zgrade zavičajnog muzeja (Kuća Čečuk-Romac)							
Uređenje šematorija (prostor između starog groblja i velike crkve)							
Uređenje parka-spomenika palima za domovinu)							
Uređenje penjačkih staza (climbing)							
Uređenje više pravaca ZIPP-LINE-a							
Izgradnja pogona za elektrolizu otpada i proizvodnju električne struje							
Projekt i izgradnja reciklažnog dvorišta							
Izgradnja mehaničko-biološkog pročistača otpadnih voda s pripadajućim kolektorima							
Izgradnja nove i održavanje postojeće vodovodne i kanalizacijske mreže							

8. INDIKATIVNI FINACIJSKI PLAN

Provedivost Plana razvoja Općine Bol će ovisiti primarno o osiguranju i privlačenju sredstva potrebnih za realizaciju strateških ciljeva. S obzirom da kapacitet proračuna Općine nije dostatan za provedbu svih planiranih projekata potrebno je mobilizirati sve moguće izvore financiranja.

Tablica 28. Indikativni financijski plan s mogućim izvorima financiranja

Naziv projekta	Mogući izvori financiranja				
	Proračun Općine Bol	Proračun Splitsko-dalmatinske županije	Proračun RH	EU fondovi	Ostali izvori
Strateški cilj 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva i učinkovito upravljanje razvojem turističke destinacije					
Difuzni hotel Murvica					
Žičara Bol-Vidova gora					
UPU zone zaštićenog krajobraza Vidove Gore-Koštila					
Uređenje doma na Vidovoj gori					
Uređenje plaže Potočine-Borak-Benačica					
Projekt upravljanja plažama (kapacitet, uređenje, korištenje, sportska i ugostiteljska ponuda...)					
Strateški cilj 2. Unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u ljudski i društveni kapital					
Projekt i gradnja sportske dvorane i garaže kod Bijele kuće					
Projekt i gradnja školske sportske dvorane na Benačici					
Rekonstrukcija i uređenje Doma kulture					
Regulacija vlasništva i uređenje Gotičke kuće (Općinska knjižnica i TZO Bol)					
Otkup Kuće u kući (Paloca)					
Strateški Cilj 3. Modernizacija infrastrukture, racionalno upravljanje prostorom i održiv rast uz ekološku i energetska tranziciju					
Kupnja i uređenje parka Ivo i Tončica					
Uređenje ceste u R3 zoni					
Uređenje Vukovarske ulice					
Uređenje Postirske ulice					
Uređenje Pučiške ulice					

Uređenje Dalmatinske ulice					
Uređenje nogostupa i biciklističke staze na dijelu ŽC 6191 i lokalne ceste kod Zlatnog rata					
Gradnja novog groblja sv.Lucija					
Uređenje ceste do novog groblja					
Rekonstrukcija i uređenje zgrade zavičajnog muzeja (Kuća Čečuk-Romac)					
Uređenje šematorija (prostor između starog groblja i velike crkve)					
Uređenje parka-spomenika palima za domovinu					
Uređenje penjačkih staza (climbing)					
Uređenje više pravaca ZIPP-LINE-a					
Izgradnja pogona za elektrolizu otpada i proizvodnju električne struje					
Izgradnja reciklažnog dvorišta					
Izgradnja mehaničko-biološkog pročištača otpadnih voda s pripadajućim kolektorima					
Izgradnja nove i održavanje postojeće vodovodne i kanalizacijske mreže					

9. USKLAĐENOST PLANA RAZVOJA S DOKUMENTIMA VIŠE RAZINE

Sustav strateškog planiranja temelji se na aktima strateškog planiranja koje donose Republika Hrvatska, županije i jedinice lokalne samouprave, te na aktima strateškog planiranja koji su povezani s okvirom za gospodarsko upravljanje EU i korištenjem fondova EU.

Iako složen, sustav strateškog planiranja počiva na određenim pretpostavkama među kojima je potrebno istaknuti hijerarhijsku uvjetovanost akata strateškog planiranja, tj. usklađenost akata niže s aktima više ili jednake hijerarhijske razine

Plan razvoja je razvojni dokument koji je i podloga za korištenje fondova Europske unije za razdoblje 2021.-2027. godine.

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine predstavlja krovni dokument i sveobuhvatni akta strateškog planiranja kojim se dugoročno usmjerava razvoj društva i gospodarstva u svim važnim pitanjima za Hrvatsku, koja time prvi put od stjecanja neovisnosti, dobiva okvir za razvoj u narednom desetljeću. Plan razvoja mora biti usklađen sa strateškim ciljevima i prioritetima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine.

Plan razvoja, kao provedbeni dokument lokalnog razvoja, mora biti usklađen sa ključnim regionalnim razvojnim strateškim dokumentima (Županijskom razvojnom strategijom/Planom razvoja županije), odnosno njihovim strateškim ciljevima i prioritetima, a budući da realizacijom svojih mjera i aktivnosti, pridonosi i ostvarenju strateških ciljeva nadređenih strateških razina.

Tablica 29. Usklađenost Plana razvoja Općine Bol sa ciljevima i prioritetima dokumenata više razine

Plan razvoja Općine Bol		Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	
STRATEŠKI CILJ	POSEBNI CILJ	STRATEŠKI CILJ	PRIORITET
1. POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM TURISTIČKE DESTINACIJE	1.1. Povećanje kvalitete turističke ponude	1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma
	1.2. Obogaćivanje turističkog proizvoda		
	1.3. Održivi razvoj bolskog turizma		
	1.4. Odgovoran i održiv gospodarski razvoj	1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	Razvoj poduzetništva i obrta
		9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	Povećanje produktivnosti poljoprivrede i akvakulture i njihove otpornosti na klimatske promjene na okolišno prihvatljiv i održiv način
			Doprinos klimatskoj neutralnosti, smanjenje upotrebe pesticida i povećanje ekološke proizvodnje u skladu s novim smjerovima EU-a u okvirima Zelenog plana te Strategije „od polja do stola“ i Strategije EU-a za bioraznolikosti
			Jačanje konkurentnosti i inovativnosti u poljoprivredi i akvakulturi
			Oživljavanje ruralnih područja i unaprjeđenje kvalitete života u ruralnim i obalnim područjima

2. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA ULAGANJEM U LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL	2.1. Zadržavanje i porast stanovnika u općini	2. Obrazovani i zaposleni ljudi	Pristupačnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
		5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Kvalitetna i dostupna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb
			Zdravlje, zdrave prehrambene navike i aktivni život kroz sport
			Dostojanstveno starenje
			Socijalna solidarnost i odgovornost
		7. Sigurnost za stabilan razvoj	Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava civilne zaštite
			Unaprjeđenje sustava vatrogastva
	2.2. Razvoj i unaprjeđenje društvene infrastrukture	1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	Poticanje razvoja kulture i medija
		5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Socijalna solidarnost i odgovornost

3. MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE I ODRŽIV RAST UZ EKOLOŠKU I ENERGETSKU TRANZICIJU	3.1. Izgradnja objekta i uređaja komunalne infrastrukture	10. Održiva mobilnost	Uspostava novih prometnih procesa u svim vidovima prometa i autonomnih sustava za mobilnost
		12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	Razvoj pametnih i održivih otoka
	3.2. Jačanje pomorske infrastrukture	10. Održiva mobilnost	Razvoj pomorskog prometa i prometa unutarnjim vodnim putovima
	3.3. Zelena i digitalna tranzicija te unaprjeđenje baštine	8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Zaštita prirodnih resursa i borba protiv klimatskih promjena
			Energetska samodostatnost i tranzicija na čistu energiju
		11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	Digitalizacija javne uprave i pravosuđa
			Razvoj digitalnih kompetencija i digitalnih radnih mjesta
		1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	Poticanje razvoja kulture i medija

Plan razvoja Općine Bol		Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2020.	
STRATEŠKI CILJ	POSEBNI CILJ	STRATEŠKI CILJ	PRIORITET
1. POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA I UČINKOVITO UPRAVLJANJE RAZVOJEM TURISTIČKE DESTINACIJE	1.1. Povećanje kvalitete turističke ponude	CILJ 2: POVEĆATI KONKURENTNOST GOSPODARSTVA	2.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma
	1.2. Obogaćivanje turističkog proizvoda		
	1.3. Održivi razvoj bolskog turizma	CILJ 2: POVEĆATI KONKURENTNOST GOSPODARSTVA	2.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma
		CILJ 3: UNAPRIJEDITI LJUDSKE POTENCIJALE I SUSTAV UPRAVLJANJA RAZVOJEM	3.2. Poticanje dugoročno održivog, uključivog i teritorijalno uravnoteženog razvoja
	1.4. Odgovoran i održiv gospodarski razvoj	CILJ 2: POVEĆATI KONKURENTNOST GOSPODARSTVA	2.2. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj poduzetništva
			2.4. Razvoj zelenog i društvenog poduzetništva
2. UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA ULAGANJEM U LJUDSKI I DRUŠTVENI KAPITAL	2.1. Zadržavanje i porast stanovnika u općini	CILJ 1: POBOLJŠATI KVALITETU ŽIVLJENJA UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA	1.2. Poboljšanje društvene infrastrukture i unaprjeđenje usluga
		CILJ 3: UNAPRIJEDITI LJUDSKE POTENCIJALE I SUSTAV UPRAVLJANJA RAZVOJEM	3.2. Poticanje dugoročno održivog, uključivog i teritorijalno uravnoteženog razvoja
	2.2. Razvoj i unaprjeđenje društvene infrastrukture	CILJ 1: POBOLJŠATI KVALITETU ŽIVLJENJA UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA	1.2. Poboljšanje društvene infrastrukture i unaprjeđenje usluga
		CILJ 3: UNAPRIJEDITI LJUDSKE POTENCIJALE I SUSTAV UPRAVLJANJA RAZVOJEM	3.4. Razvoj partnerstva i suradnje među dionicima razvoja

3. MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE I ODRŽIV RAST UZ EKOLOŠKU I ENERGETSKU TRANZICIJU	3.1. Izgradnja objekta i uređaja komunalne infrastrukture	CILJ 1: POBOLJŠATI KVALITETU ŽIVLJENJA UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA	1.1. Održivi razvoj osnovnih infrastrukturnih sustava
	3.2. Jačanje pomorske infrastrukture		
	3.3. Zelena i digitalna tranzicija te unaprjeđenje baštine	CILJ 1: POBOLJŠATI KVALITETU ŽIVLJENJA UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH RESURSA	1.3. Zaštita okoliša, stvaranje otpornosti na okolišne rizike i održivo upravljanje prirodnim i kulturno-povijesnom baštinom
		CILJ 2: POVEĆATI KONKURENTNOST GOSPODARSTVA	2.4. Razvoj zelenog i društvenog poduzetništva
		CILJ 3: UNAPRIJEDITI LJUDSKE POTENCIJALE I SUSTAV UPRAVLJANJA RAZVOJEM	3.3. Poboljšanje kvalitete upravljanja lokalne i regionalne samouprave

10. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/2019) propisuju se rokovi i postupci praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Praćenje i izvještavanje o provedbi Plana razvoja dio je procesa strateškog planiranja. Praćenje provedbe Plana razvoja je proces prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima se sustavno prati uspješnost provedbe ciljeva i mjera Plana razvoja.

Izvještavanje o provedbi Plana razvoja je proces pružanja pravovremenih i relevantnih informacija ključnim nositeljima strateškog planiranja na razini lokalne samouprave te široj javnosti o statusu provedbe Plana razvoja.

Ciljevi praćenja i izvještavanja su:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe ciljeva i mjera Plana razvoja
- učinkovito upravljanje provedbom Plana razvoja i kontinuirano unapređivanje javne politike korištenjem rezultata praćenja i izvještavanja
- pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja prioriteta razvojne politike, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i reviziju akata strateškog planiranja kroz analizu učinka, ishoda i rezultata provedenih ciljeva i mjera
- utvrđivanje nenamjernih pozitivnih i negativnih posljedica provedbe Plana razvoja
- povezivanje politike, programa, prioriteta, mjera i razvojnih projekata i
- osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i izvještavanje javnosti o učincima potrošnje javnih sredstava.

Godišnje izvješće o provedbi Plana razvoja je izvješće o napretku u provedbi posebnih ciljeva i ostvarenju pokazatelja ishoda planova razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje nositelj izrade plana razvoja podnosi predstavničkom tijelu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave godišnje.

Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019) propisuju se načela, kriteriji i standardi provedbe postupka vrednovanja akata strateškog planiranja propisanih Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske.

Postupak vrednovanja akata strateškog planiranja je neovisna usporedba i ocjena očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja.

Akti strateškog planiranja podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade, tijekom provedbe i nakon provedbe te se razlikuju sljedeće vrste vrednovanja:

- vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje)
- vrednovanje tijekom provedbe (srednjoročno vrednovanje)
- vrednovanje nakon provedbe (naknadno vrednovanje)

Prilog 1. Odluka o pokretanju postupka izrade Plana Razvoja Općine Bol za razdoblje 2021. – 2027.

Na temelju članka 38. stavka 5. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 123/17) i članka 29. Statuta Općine Bol („Službeni glasnik Općine Bol“ broj 5/09, 11/2014, 1/2015 i 1/2018), Općinsko vijeće Općine Bol je dana 27. studenog 2020. godine na 7/2020 sjednici donijelo

ODLUKU o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Općine Bol za razdoblje 2021.-2027. godine

Članak 1.

Ovom se Odlukom pokreće postupak izrade Plana razvoja Općine Bol za razdoblje 2021.-2027. godine (u daljnjem tekstu: Plan razvoja).

Članak 2.

Plan razvoja je srednjoročni akt strateškog planiranja, kojim će se definirati posebni ciljevi za provedbu strateških i posebnih ciljeva koje će utvrditi Nacionalni plan razvoja i Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije, oslanjajući se na strateške ciljeve iz nacionalne razvojne strategije te sektorskih i višesektorskih strategija.

Članak 3.

Nositelj izrade Plana razvoja je Jedinstveni upravni odjel Općine Bol.

Članak 4.

O ovoj Odluci informirat će se javnost sukladno odredbama Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, objavom na službenima stranicama Općine Bol.

Članak 5.

Ova Odluka stupa na snagu osam dana nakon objave u Službenom glasniku Općine Bol.

OPĆINA BOL
OPĆINSKO VIJEĆE

KLASA: 021-05/20-01/107
URBROJ: 2104/20-02/01
Bol, 27. studenog 2020.

PREDSJEDNIK
Matko Baković

Prilog 2. Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća za područje Općine Bol

REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
OPĆINA BOL
KLASA:021-05/21-01/136
URBROJ:2104/21-02/02
Bol, 14. srpnja 2021.

Na temelju članka 28. Zakona o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/14, 123/17 i 118/18), članka 8. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17) i članka 51. Statuta Općine BOL („Službeni glasnik Općine Bol“ broj 3/2021), Općinska načelnica Općine Bol donosi:

ODLUKU o osnivanju Partnerskog vijeća za područje Općine Bol

I.

Ovom Odlukom osniva se Partnersko vijeće za područje Općine Bol sukladno načelu partnerstva i suradnje kako bi se povezali dionici razvoja na području općine, te se određuje djelokrug, način rada i sastav Partnerskog vijeća.

II.

Partnersko vijeće Općine Bol je savjetodavno tijelo putem kojeg se osigurava ostvarenje načela partnerstva u pripremi i praćenju provedbe planskih dokumenata politike regionalnog razvoja, u pripremi izvješća o napretku u provedbi tih dokumenata te u njihovom vrednovanju.

III.

Partnersko vijeće Općine Bol se osniva radi sudjelovanja u donošenju Plana razvoja jedinice lokalne samouprave, utvrđivanja prioriteta razvoja na svom području, predlaganja strateških projekata važnih za razvoj jedinice lokalne samouprave te njihove provedbe i praćenja.

IV.

Partnersko vijeće Općine Bol posebno pridonosi prepoznavanju zajedničkih razvojnih prioriteta različitih dionika; prepoznavanju i predlaganju strateških projekata te praćenju njihovih učinaka na razvoj; stvaranju kapaciteta i mogućnosti za poticanje i ubrzavanje društveno-gospodarskog razvoja; uspostavi integriranog razvoja uvažavanjem problema i potreba različitih kategorija dionika regionalnog razvoja.

V.

Partnersko vijeće Općine Bol se u svome radu rukovodi načelima utvrđenim zakonom kojim se uređuje regionalni razvoj, a posebno sljedećim načelima:

- načelom ravnomjerne predstavljenosti partnera – koje podrazumijeva da partnersko vijeće omogućava predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora na području za koje se osniva, te da se u radu partnerskog vijeća onemogućiti pretežiti utjecaj samo jedne kategorije dionika
- načelom transparentnosti – koje se odnosi na postupak utvrđivanja ključnih dionika, razvoja jednako kao i način rada partnerskog vijeća
- načelom jednakosti članova partnerstva – koje podrazumijeva da svaki član partnerskog vijeća može iznijeti stajalište organizacije koju predstavlja, te da to mišljenje na prikladan način bude uzeto u razmatranje
- načelo usuglašavanja – koje podrazumijeva da se do odluka partnerskog vijeća dolazi putem pregovaračkog procesa kroz postizanje sporazuma između članova.
- Sjednice partnerskih vijeća saziva predsjednik partnerskog vijeća.

VI.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u Službenom glasniku općine Bol.

OPĆINSKA NAČELNICA

Katarina Marčić

Prilog: Partnersko vijeće se sastoji od sljedećih osoba:

1. Tonči Buljan, predsjednik
2. Markito Marinković, član
3. Bartul Bakulić, član
4. Sani Bodlović, član
5. Dino Sokol, član
6. Stanko Kvesić, član
7. Jakša Marinković Šimić, član

8. Ivica Vlahović, član
9. Ivana Bošković, član
10. Jadranka Nejašmić, član
11. Drago Eterović, član
12. Zoran Bodlović, član
13. Ivica Ščepanović, član
14. Boško Botica, član
15. Nataša Paleka Jakšić, član
16. Tomaž Garbajs, član
17. Vladimir Anić, član
18. Jerko Martinić, član
19. Ada Seferagić, član
20. Josip Bačić, član
21. Dinko Karninčić, član
22. Božo Nejašmić, član
23. Mate Petrić, član
24. Vinko Martinić, član
25. Zdenka Petek, član
26. Danijel Čamber, član
27. Jakov Okmažić, član
28. Petar Šošić, član
29. Đurđica Šeparović, član
30. Ivana Selak, član
31. Fanika Serventi, član
32. Zoran Milosavljević, član
33. Jakša Marinković Tomić, član
34. Pero Eterović, član
35. Nives Barhanović, član

**Prilog 3. Odluka o osnivanju Radne skupine za izradu Plana razvoja Općine Bol
za razdoblje 2021.-2027. godine**

REPUBLIKA HRVATSKA
Splitsko-dalmatinska županija
OPĆINA BOL

KLASA:021-05/21-01/137

URBROJ:2104/21-02/01

Bol, 14. srpnja 2021.

Na temelju članka 48. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“ broj 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19) i članka 51. Statuta Općine Bol („Službeni glasnik Općine Bol“ broj 3/21), Općinska načelnica Općine Bol donosi:

ODLUKU

**o osnivanju Radne skupine za izradu Plana razvoja Općine Bol za
razdoblje 2021.-2027. godine**

I.

Ovom Odlukom osniva se Radna skupina za izradu Plana razvoja Općine Bol za razdoblje 2021.-2027. godine (u nastavku: Radna skupina).

II.

Radna skupina sudjeluje u svim fazama izrade Plana razvoja Općine Bol, odnosno pri izradi analize stanja i SWOT analize, definiranju razvojnih potencijala i potreba, utvrđivanju vizije i ciljeva, prioriteta i mjera, odabiru razvojnih projekata kao i praćenju provedbe Plana razvoja Općine Bol.

III.

U Radnu skupinu imenuju se sljedeći članovi:

- Stipe Karmelić
- Tonči Lalić

- Svjetlana Baković
- Alenka Kojdić
- Franka Marinković

IV.

Zadaci Radne skupine su sljedeći:

- nabava, priprema i obrada podataka
- pribavljanje mišljenja, izrada anketa, upitnika i slično
- suradnja s vanjskim suradnicima
- priprema radnih materijala za Partnersko vijeće
- organiziranje radnih sastanaka,
- informiranje javnosti o tijeku izrade Plana razvoja
- tehnička obrada i oblikovanje Plana razvoja

V.

Za svoj rad Radna skupina odgovorna je neposredno Općinskom načelniku.

VI.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u Službenom glasniku općine Bol.

OPĆINSKA NAČELNICA
Katarina Marčić

POPIS TABLICA

Tablica 1. Pregled ciljeva i indikatora strategije Europa 2020.....	7
Tablica 2. Ciljevi kohezijske politike 2021. – 2027.....	9
Tablica 3. Geografsko prostorna obilježja Općine Bol	11
Tablica 4. Ukupan broj stanovnika u Općini Bol	15
Tablica 5. Prirodno kretanje stanovništva u 2019. godini	18
Tablica 6. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu.....	18
Tablica 7. Ukupan broj stanovnika prema dobi i spolu u Općini Bol	19
Tablica 8. Statistika prometa u zračnoj luci Brač	24
Tablica 9. Podaci o komunalnom otpadu na području Općine Bol.....	29
Tablica 10. Količine odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada.....	29
Tablica 11. Lokacije "divljih" odlagališta na području općine	31
Tablica 12. Područja ekološke mreže RH koja se nalaze na području Općine Bol...	34
Tablica 13. Popis zaštićenih kulturnih dobara na području Općine Bol	36
Tablica 14. Pokazatelji razvijenosti Općine Bol	41
Tablica 15. Broj zaposlenih u pravnim osobama na području Općine Bol	41
Tablica 16. Zaposleni u pravnim osobama za područje Općine Bol prema nkd-u, stanje 31. ožujka 2019.	42
Tablica 17. Prosječna nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Općini Bol u razdoblju od 2008. – 2019. godine	42
Tablica 18. Nezaposlenost u RH, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Općini Bol u razdoblju od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)	43
Tablica 19. Pregled broja registriranih nezaposlenih osoba Splitsko-dalmatinske županije i Općine Bol prema razini obrazovanja u 2020. godini	45
Tablica 20. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata u naseljima Općine Bol.....	47
Tablica 21. Ostvarena noćenja turista u destinaciji Bol	48
Tablica 22. Ostvarena noćenja turista prema vrsti smještaja.....	48
Tablica 23. Turistički promet po državama za 2020. godinu za destinaciju Bol	49
Tablica 24. Prikaz broja i površine ARKOD parcela prema vrsti uporabe poljoprivrednog zemljišta na području općine Bol 31.12.2019.	52
Tablica 25. Poljoprivredna gospodarstva prema organizacijskim oblicima na području općine Bol na dan 31.12.2019. godine	52
Tablica 26. Popis aktivnih udruga civilnog društva na području općine Bol	59
Tablica 27. Terminski plan provedbe projekata kroz planirano razvojno razdoblje .	112
Tablica 28. Indikativni financijski plan s mogućim izvorima financiranja	114
Tablica 29. Usklađenost Plana razvoja Općine Bol sa ciljevima i prioritetima dokumenata više razine.....	117

POPIS SLIKA

Slika 1. Faze u izradi Plana razvoja.....	5
Slika 2. Položaj Splitsko-dalmatinske županije u RH i Općine Bol na Otoku Braču ..	11
Slika 3. Javne ceste na području Općine Bol.....	20
Slika 4. Luka Bol.....	22
Slika 5. Zračna luka Brač.....	24
Slika 6. Statistički pregled korištenja brzine nepokretnog širokopojasnog pristupa kućanstava	24
Slika 7. Interaktivna karta o dostupnosti brzina širokopojasnog pristupa.....	25
Slika 8. Lokacije spremnika za sakupljanje komunalnog otpada	30
Slika 9. Plaža Zlatni rat.....	33
Slika 10. Pogled sa Vidove Gore prema Zlatnom ratu	34
Slika 11. Vizualno – verbalni identitet Turističke zajednice općine Bol	50
Slika 12. Tenis centar Bluesun Bol	59

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Usporedba broja stanovnika Općine Bol 2001., 2011. i 2019. godine	15
Grafikon 2. Kretanje broja stanovnika u Općini Bol kroz povijest.....	16
Grafikon 3. Prikaz vitalnih indeksa (živorođeni/100 umrlih) po pojedinim područjima	17
Grafikon 4. Dobna struktura stanovništva Općine Bol	19
Grafikon 5. Prosječna nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju 2010. – 2020.....	43
Grafikon 6. Prosječna nezaposlenost u Općini Bol u razdoblju 2010. – 2020.....	43
Grafikon 7. Kretanje broja nezaposlenih osoba Splitsko-dalmatinske županije po mjesecima od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)	44
Grafikon 8. Kretanje broja nezaposlenih osoba Općine Bol po mjesecima od prosinca 2019. godine do prosinca 2020. godine (stanje krajem mjeseca)	44
Grafikon 9. Registrirane nezaposlene osobe na području Općine Bol prema razini obrazovanja u 2020. godini.....	45
Grafikon 10. Grafički prikaz noćenja prema strukturi gostiju 2019. godine	48